COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXVI. PARS III.

LIPSIAE, MDCCLXXXV.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH

Venduntur etiam
Londini apud Fr. Elmsly, Edinburgi apud Io. Balfour, Lugd. Bat. apud Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt. Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud Laurent. Giraud, Holmiae apud Magnum Swederum.

I.

Acta Medicorum Suecicorum, seu Sylloge Obseruationum et Casuum rariorum in variis Medicinae partibus, praesertim in Historia Naturali, Praxi medica et Chirurgia. Tomus I. Cum XIX. Tabb. aeneis. Upsaliae Holmiae et Aboae. MDCCLXXXIII. 8. Alphab. I cum plagg. 8.

Praemissis b. A LINNE' et ROSENSTEIN vitae descriptionibus, quales singulis Tomis praemittere decreuit, varios hoc Tomo publici iuris facit anonymus Auctor libellos collectos, quorum obiectum titulus indicat. Sectio prima historiam naturalem spectat, et recensitas a nobis dissertationes Cel. THVNBERGII de Protea, Oxalide, Gardenia, noua Plantarum Genera, *) nouas Insectorum species, ac b. A LINNE', Filii, de Lauandula et Methodum Muscorum illustratam continet typis recusas. In altera, Medico chirurgica, sequentes continentur obseruationes.

L. I. SIDRE'N *Sphacelus cruris:* Haemorrhoi- p. 5.
dario, cholerico, 50 annorum, post febrem autum- p. 293.
nalem remittentem, adhibitis antea in cassum sudoriferis, Cortice peruuiano sublatam, insecuta ad sudorem pronitate nimia, cum turbata digestione doloribusque colicis, paralysi, linguae demumque

 apo-

*) vid. comm. nostr. Vol. XXV. p. 637 — 646.

apoplexia correpto, praeuia paralysi totius cruris pedisque dextri natus, vsu externo internoque Corticis Peruuiani eatenus mutatus, vt amputatio et sanatio obtinerentur, ast postea rediit cum insultu apoplectico, quibus obiit aeger.

P. II. p. 303. II. EBERH. ROSENBLAD *Morbus spasmodicus conuulsiuus epidemicus:* Post aestatem humidam, tempestatibus etiam variam, anni 1745 et 1746 in Prouinciae Elfsborgensis locis quibusdam ortus, post varia symptomata haemoptysi indeque orto pure acerrimo saepe necans, similis illi, quem dudum alibi obseruarunt Medici non pauci, a formicationis per habitum corporis sensu denominatum, praesertim a panis e recenti frumento parati esu oriri visus, peculiari tribuitur veneno, inordinatum spirituum per neruos motum excitanti, in frumentis, vel saltem inter frumenta, quaerendo, vulgo ab erucis frumenti male repurgati oriri putatus, describitur quoad symptomata, caussas, prognosin et curationem, euacuantibus et datis postea acre temperantibus, antispasmodicis atque anodynis absoluendam.

p. 333. III. AD. MVRRAY *Osteo-Steatomatis Historiae duae.* Alterum Matronae post varia symptomata calculi aliaque demum hydropico statu obire visae vteri, penitus scirrhosi, fundo affixum repertum, glebis frustulisque diuersae magnitudinis constans, partim cartilagineis, partim vere osseis, ad magnitudinem capitis recens nati infantis enatum; alterum matronae femoris ossi sinistro supra genu aduatum, ipsi ex parte similiter mutato, steatomati simillimum, diuersae tamen in diuersis locis soliditatis, in confiniis ipsius ossis et ex periosteo originem traxisse visum.

IV. G. HARMENS *de calculis biliosis.* Casus mali arthritici coniuncti cum calculis cysticis, post varia symptomata tandem per aluum eliminatis, cum flauescente muco, ipsis candelae admotis, succini instar, sponte deflagrantibus, vllo vix relicto carbone,

quos

quos magna ſecuta eſt cum ſcybalis concrementorum gypſeorum albicantium ad candelam flagrantium copia, quandoque etiam excrementa argillacea veluti et friabili materia obducta prodierunt; Aegra tandem adeo conualuit, vt acidulis martialibus demum prorſus ſit reſtituta.

V. N. ROSE'N A ROSENSTEIN. *Caſus pleuritici cum motu Pleuropneumoniae;* lege artis deſcriptus. p. 361.

VI. ION. SIDRE'N *de Nuce vomica experimenta:* Puero epileptico poſt fruſtra tentata emetica, anthelminticaque, ad grana 5 vsque ad 8 bis de die incaſſum data; aſt iuuenem ruſticum conuulſiuum, aucta paullatim doſi, tandem ad grana 15 bis die data ſanauit; ſic et pueri nobilis conuulſionibus, fruſtra adhibitis anthelminticis, euacuantibus, rel. grana 8 bis die per 14 dies data medelam attulerunt, puellae ruſticae 7 annorum conuulſiuos paroxyſmos grana 6, ter die data, elapſis tribus ſeptimanis, mitigaſſe rarioresque effeciſſe viſa ſunt; vti et iuuenis ruſticus epilepticus a granis 10, vsque ad 24, bis die die ſumtis, praeter vertiginem leuiorem, nil mali ſenſit, aſt abeuntis curatio continuari non potuit. Sequuntur experimenta in canibus inſtituta, nucis vomicae tam in ſubſtantia, quam ſub forma extracti aquoſi datae, dummodo doſis ſufficeret, vim deleteriam confirmantia, cui ſimilem exſeruit Faba St. Ignatii, cuius igitur doſes iuſto largiores ne propinentur, monet Noſter, qui ex allatis quoque concludit, Nuci vomicae, iuſta doſi datae, non infimum competere inter antiſpaſmodica locum, ac vim deleteriam non a ſumma eius amaritie, ſed narcotico principio latente prouenire, cum alia amara, canibus data, ſimilem effectum non produxerint. p. 369.

VIII. EIVSDEM tractatus *de caſu haemorrhoidali:* fruſtra tentato Cortice Peruuiano, motu olim conſueto, leni euacuatione, diaeta cauta, Decocto et Extr. Taraxaci, ac, inſtantibus iterum moliminibus, pilulis balſami- p. 383.

ſamicis medela eſt allata, vt tamen etiamnum quolibet plenilunii tempore, interdum etiam inſtantibus ſubitis aëris viciſſitudinibus, recurreret fluxus, quo recuſante non parum commodi ex hirudinum vſu ſenſit, vt doloris capitis et aurium tinnitus a V. S. verna autumnalique leuamen.

p. 393. IX. AD. MVRRAY *de ſenſibilitate oſſium morboſa:* Oſſa in ſtatu ſano inſenſibilia, morbo ſenſibilia fieri, rationibus et experimentis comprobat. *)

p. 407. X. ION. SIDRE'N *Caſus Hydropis Pericardii ſolidarii:*

p. 413. XI. CASP. TRENDELENBVRG *Caſus Pedarthrocaces:* internis externisque variis, praeuia exfoliatione, obtinebatur ſanatio.

p. 419. XII. AD. MVRRAY, *Luxatio ſpinae dorſi, aqua frigida curata,* ſtillicidii ſcilicet inſtar applicata, fruſtra antea tentata repoſitione; disiunctae fuerant, a ſe inuicem vertebrae dorſi vltima lumborumque prima.

p. 427. XIII. EBERH. ROSENBLAD *Empyematis felix per metaſtaſin ſolutio:* accedens poſt fracti, licet ſanati, pedis occultas prorumpentesque exulcerationes, empyema dextrae thoracis cauitatis, fluctuatione adeo circa regionem ſcapulae atque thoracis audienda, metaſtaſi ad fiſtuloſa cruris pedisque vlcera ſponte ceſſauit.

p. 435. XIV. CAR. M. BLOM *Obſeruationes de Aëre et Morbis epidemicis, in Dahlekarlia Suecorum, ab initio anni 1772 ad finem anni 1773:* tempeſtatem morbosque, ſingulis menſibus obſeruata, ſummatim recenſentur.

p. 481. XV. A. MVRRAY *Paracenteſis Cyſtidis vrinariae;* Iſchuriam pertinacem, variis externis, adeoque Cathetere, quin acu tricuſpide FOVBERTI per perinaeum immiſſa et incuruata FLEVRANTI per anum transfixa, fruſtra tentatis, factam in regione hypogaſtrica, prope lineam albam, intruſionem tricuſpidis

*) vid. comm. noſtr. Vol. XXIV. p. 527. et dec. III. Suppl. 3. p. 505.

dis inſecuta eſt circum tubum ſanatio, vt extracto epiſtomio vrinam emittere potuerit, optime abinde ſe habens, antea morti proximus, aeger.

II.

D. CH. FR. REVSS Med. Prof. Publ. in alma Eberhardino-Carolina acad. Nat. Curios. Regiae Danicae ſcientiarum eiusque oeconomicae, elect. Moguntinae, Lipſienſis oeconomicae; Tigurinae phyſicalis; et Berolinenſis amic. Nat. Scrutatorum ſodalis, Primae Lineae Encyclopaediae et Methodologiae vniuerſae ſcientiae medicae et theoreticae et practicae omniumque eius ſcientiarum tam praeparantium quam affinium ac ſubiunctae cuiusvis hiſtoriae litterariae. Tubingae 1783. 8. pagg. 570.

Nova haec diſcendi medicinam methodus ad exempla librorum praeſtantiſſimorum HERM. CONRINGII, BOERHAAVII, LVDWIGII, GRVNERI, SELLE et aliorum conſcripta et exarata, non potuit non ad ipſam avide legendam nos invitare. Indicat vero cuiuslibet diſciplinae medicae, et quae praeparat, et quae ipſa artis praecepta proponit, ambitum et vtilitatem, examinat quae inprimis praeſtanda adhuc ſuperſint, et diligenter annotat libros ſupra qualibet diſciplina ſcriptos. Sed cum talis liber vix praecipuorum contentorum recenſionem admittat, maluimus potius ipſius ſciagraphiam cum lectoribus noſtris communicare. En itaque ſynopſin omnium diſciplinarum ad ſcientiam medicam ſpectantium:

I DISCIPLINAE PRAEPARANTES

A. Vniverſales

a) *Philologia*, ſtudium linguarum veterum et recentiorum.

b) *Philoſophia*

1) theoretica ſ. ſpeculativa, logica, metaphyſica.

2) practica, Moralis ſ. Ethica et Ius naturae.

c) *Matheſis* tam pura, quam applicata.

d) *Artium liberalium* et ſcientiarum elegantiorum quaedam partes.

B. Speciales

a) Scientia naturae de corporibus naturalibus in tellure obviis, cuius ſcientiae ſubſidiariae ſunt:

1) *Phyſica* (quoad ſtructuram externam corporum immutatam)

α) theoretica l. pura et

β) practica l. applicata ſpecialis medica

2) *Chemia* (quoad internam ſtructuram mixtionem corporum mutatam)

α) theoretica l. pura

β) practica l. applicata: et haec quidem vel *phyſico-medica* vel *oeconomica*. E chemica applicata phyſico-medica huc referenda eſt *anthropologica*, ex hac

1) phyſiologica, 2) pathologica, 3) diaetetica, 4) therapeutica. Therapeutica ſub ſe iterum comprehendit chemiam applicatam.

α) Therapiae generalis, β) materiae medicae, tam internae, quam externae et diaeteticae, γ) pharmaceuticam, δ) formularem, ε) forenſem.

3) Anatomia, organicam ſtructuram externam et internam corporum naturalium conſiderans, e qua huc referenda

α) *Zootomia*, et ex hac inprimis *anthropotomia* et ſani et aegri hominis.

β)

β) *Phytotomia.*

4) *Physiologia* vires et vsum partium singularum in structura et externa et interna corporum naturalium disquirens, et quidem

α) Phytologica s. physiologia plantarum.

β) Zoologica s. physiologia animalium, et ex hac inprimis anthropologica.

γ) Mineralogica s. physiologia mineralium.

5) *Historia naturalis* denominationem, descriptionem, ordinationem corporum tam diversorum naturalium determinans.

α) theoretica s. pura, Terminologiam characteristicam *Botanices*, *Zoologiae*, *Mineralogiae* comprehendens.

β) practica s. applicata, *botanica*, *zoologica*, *mineralogica.*

a) *medica,* et quidem in materia, 1) diaetetica et 2) medica tam interna, quam externa.

b) oeconomica.

b. *Historia medica* res in foro medico gestas enarrans;

α) dogmatice, et quidem tam generaliter, quam specialiter.

β) litterarie — —

γ) biographice

II. DISCIPLINAE MEDICAE PRINCIPALES, quibus in statu sano et aegroto consideratur humanum corpus.

A. *Theoreticae*

a) in quibus corpus consideratur humanum quoad statum sanum, comprehendunt iterum inter se.

α) *Physiologiam anthropologicam.*

β) *Semioticam physiologicam.*

γ) *Diaeteticam* s. doctrinam sanitatem

1) conservandi et 2) praeservandi ope mediorum, quae materia diaetetica suppeditat.

 b) in

b) in quibus humanum confideratur corpus, quoad ftatum aegrotum, continent

α) *Pathologiam* f. doctrinam affectuum,

1) tam generalem

2) quam fpecialem, quoad nofologiam femioticam, fymptomatologiam, aetiologiam.

β) *Therapiam generalem*, quoad

1) media *interna*, in materia medica interna tradita.

2) media *externa*, tam materia medica externa f. chirurgica, quam inftrumentalis, mechanica, comprehendens.

3) quoad horum mediorum vim et modum efficiendi *Therapiae generalis ftrictioris* praeceptis.

B. *Practicae* difciplinae, quae applicationem continent ipfam, omnium fcientiarum tam praeparantium, quam principalium medicarum ad corpus humanum

a) affectum morbis, mediis inprimis *internis* tollendis ad *Therapiae fpecialis et fpecialiffimae* principia

b) — — — — mediis praecipue *externis* vel *operationibus* auferendis, ad *chirurgiae* principia, *Embryulciam* feu artem obftetriciam fimul continentis.

In quibus utriusque fpeciebus medicinae practicae occurrit iterum medicina *cafuiftica* vel *confultatoria*.

c) *medicina forenfis* et *politia medica*.

III. DISCIPLINAE, SCIENTIIS AFFINES MEDICIS praecipuae funt

A. ars veterinaria.

B. Chemia applicata oeconomica.

C. Hiftoria naturalis applicata oeconomica.

D. Oeconomia tam ruralis, quam ciuilis.

Plura, quae his addamus, non habemus. Difficile quoque eft, de tali libro iudicium ferre; fingulari vero

vero cum diligentia et aſſiduitate conſcriptum eſſe, nemo negabit: etſi optaſſemus, in recenſitis libris alio ordine vſum fuiſſe Cl. Auctorem. Non tamen dubitamus ipſum et tironibus et magiſtris artis medicae commendare.

III.

EDVARDI SANDIFORT, *Medicinae, anatomes, et chirurgiae in academia Batava, quae Leidae eſt, Profeſſoris,* Anatome infantis cerebro deſtituti. L. B. 1784. 4. c. tab. VI. pagg. 86.

Recte deſiderat Cl. Auctor infantum cerebro deſtitutorum, quiſaepe et falſo acephali dicuntur, figuras nitidas et eleganti arte paratas. Quapropter non ſolum tales offerre, verum quoque easdem deſcriptione illuſtrare egregie conſtituit auctor Cl. nobis jam ex multis ſcriptis de meliori commendatus. p. 9.

Primo capite itaque continetur accurata cranii cerebro deſtituti deſcriptio, partiumque vel praeſentium vel plane deficientium enarratio ſedula et concinna. Cerebri membranae molliores cum integumentis confuſae ſanguine extravaſato diſtentae conſpiciebantur, ſupercilia aderant nulla, ſicuti et oſſa verticis plane deficiebant, meatus auditorius compreſſus tamen pervius apparebat. Loco cerebri in conſpectum veniebat ſubſtantia ſatis dura, granuloſa, albicans, ſita inter partes anteriores oſſium petroſorum, nervi aderant omnes, vel ſaltem per partes et vias conſuetas ſolita ratione diſtribuebantur. Vertebras, quamvis multum compreſſas et irregulares, omnes Cl. Auctor conſpexit, at faciei oſſa adeo degenerata vidit, vt calvariam humanam eſſe, vix quisquam crederet. Quarum partium degenerationem ideo ſollicite examinat.

Secun-

p. 27. Secundum caput de acephalis veris exponit. Perraro ſane truncus ſupra humeros rotundo fine deſinebat, nullumque adnexum caput erat. Percurrit itaque pauca illa horum monſtrorum exempla, et quidem ea cum eruditione, qua talia argumenta pertractare Cl. Auctor ſolet.

p. 39. Simili ſtudio acephalorum improprie ſic dictorum caſus et exempla capite tertio in examen vocavit, proponens omnes illas obſervationes, quae cum ab Auctore deſcripto monſtro conveniunt.

p. 60. Quartum denique caput de cauſa maxime probabili degenerationis cranii hactenus deſcriptae agit. Alienus ab illa ſententia, quae monſtroſitates imaginationis effectus eſſe cenſet, quamvis et caſum ab ipſo deſcriptum hac ſententia aſſumta explicari poſſe ipſe affirmet, HALLERVM ſecutus a cauſa externa ſui foetus difformitatem derivat, vel ab interna cauſa et ab hydrocephalo immutato talem foetum monſtroſum ortum duxiſſe ipſi probabile eſt.

IV.

In gangraenam ſcroti obſervatio animadverſionibus nonnullis illuſtrata. Diſſ. Praeſide ADOLPHO MURRAY M. D. Anat. et chir. P. R. et O. examini defert IOS. GUST. PIPPING. Vpſaliae 1783. 4. pagg. 30.

Vir vilioris ſortis, olim nauta, ſcorbuto, et quoque arthritite aliquoties affectus, ſcabie humida infeſtatur, quam primum lavatione in frigida aqua in ſiccam commutat, mox continuata lavatione plane fugat, remanente aliqua corporis hebetudine. Corripitur mox febre et tribus praeterlapſis diebus ſcrotum intumeſcens rubeſcit, atque ſuppuratione orta et te-

ſtes

ftes tumere coeperunt. Impeditur ideo gangraenae progreffus, praefcribitur cortex, imponuntur epithemata difcutientia. Decidebat fcrotum, et confolidatum eft ulcus quamvis aegre convenienti medicina. Redibat quidem non fcabies, attamen cutis tuberculis exafperata fquamas obtulit abfcedentes.

Hunc igitur cafum fequentibus animadverfionibus illuftrat Cl. Auctor. Sic recte monet, in partibus virorum genitalibus fenfiliffimis vulnera tamen protinus et confolidari et multas operationes fine funefto exitu inftitui. Sed multo magis mirum ipfi videtur fcrotum regenerari. Scrotum autem frequentiffime gangraena perditur per hydropicam intumefcentiam, poft febres cum metaftatica materia, poft exanthematicas febres et eruptiones cutaneas, fic etiam ab aëre vitiato, violentia externa, a veneno viperarum fcrotum necrofi eft affectum. Mox conftituit novam gangraenae fpeciem, fcilicet mixtam; defideratur in ea mollities et fungofitas, quae humidam diftinguit, neque pars affecta ita exarefcit, uti in ficca; putrefcentia in hac ferius ingruit, quam in humida. Diverfitas autem gangraenae confiftit in eo, quod aut circulatio in vafis perfecte intercipitur et cohibetur, aut humores nimis libere irruunt. Caufas gangraenae perfpicere difficile judicat, cum potius tantum phaenomena obfervare liceat. Sic in febribus malignis, fic ex venenis, poft dyfenteriam, morbos exanthematicos male curatos gangraenam oriri fcimus. Certe gangraena non eft contagium fpeciale, nec antea fiftitur ipfa, quam caufa efficiente remota. Gignitur autem gangraena, ubi excrefcentiae et tumores vafa et nervos comprimentes, ubi infiltratio lymphae in tela cellulari tonum vaforum plane exftinguit, ubi poft contufiones organifatio aliqua ex parte eft deftructa, ubi majori aut minori vaforum et fibrarum

p. 8. p. 10. p. 20. p. 23.

brarum irritatione copiosior humorum procuratur affluxus, nec huic respondet effluxus, ubi inflammatio ad summum euoluitur fastigium. Sic quoque interesset, quorundam phaenomenorum causas nosse, cur v. c. necrosis in uno aegro rapide progrediatur, cum tamen causa detegi nequeat, qui fiat, ut gangraena jam sine praevia inflammatione oriatur, e. s. p.

Prolatis itaque similibus quaestionibus ostendit, in quibus casibus opium, in quibus sal cornu cerui volatile, vesicatoria, et in quibus chinam adhibere vel utile sit vel noxium. In universum enim cupit medicos chirurgos magis sollicitos in eligendis remediis pro gangraenae diversitate.

V.

Collectio opusculorum selectorum ad medicinam forensem spectantium curante Dr. IO. CHRIST. TRAUGOTT SCHLEGEL Medico apud Longo Salissenses. Vol. I. Lipsiae 1785. 8. pagg. 286.

Egregium sane cepit Cl. SCHLEGEL consilium, cum erudito orbe communicare rariores de medicina legali et politia medica commentationes, quarum in Germaniae academiis sane et multae et optimae prostant, et quarum cognitio non semper ad exteros devenit. Quapropter valdopere laudamus Cl. Auctoris studium, ipsumque omnibus, quorum interest optima quaeque scire, commendamus. Continet vero primum volumen dissertationes sequentes: 1) HEISTER de principum cura circa sanitatem subditorum. 2) MAUCHART et SALZER de inspectione et sectione legali harumque exemplo speciali. 3) FABRICII et BRÜKMANN diss. exhib. praecipuas cautiones in sectionibus et perquisitionibus cadaverum humanorum pro usu fori observandas. 4) ADOLPHI et DREYER de infanticidii notis

notis sectione legali detegendis. 5) HEISTER de summe necessaria inspectione cordis vasorumque majorum sub legali infantum sectione. 6) MAYER et REIMANN diss. sist. praecipua experimenta de effectibus putredinis in pulmones infantum ante et post partum mortuorum, subjunctis novis quibusdam experimentis circa pulmones infantum ante partum mortuorum institutis. 7) DELIUS et BERGER de sugillatione, quatenus infanticidii judicium.

VI.

First Lines of the practice of Physic: for the use of students in the university of Edinburg, by WILLIAM CULLEN, M. D. Professor of the practice of Physic, first Physician to his Majesty for Scotland etc. Vol. III. Edinburgh printed for Will. Creech. 1783. 8. pag. 389.

i. e.

Primae lineae praxeos medicae in usum studiosorum Universitatis Edinburgensis. Vol. III.

Nota iam in genere est ratio viris eruditis, qua primas praxeos medicae Cel. CULLEN lineas duxit; qua itaque praetermissa, morbos modo indicabimus in hoc volumine pertractatos, excerptis nonnullis, quae nobis notabiliora visa sunt. Agit vero cel. auctor de morbis nervos afficientibus vel de *neurosibus*, quorum *libro I* eos affert, quos *comata* appellat, ad quae *apoplexiam* et *paralysin* refert. Illam censet adesse, si omnis sensus interni externique, motusque musculares certo quodam gradu sint sublati, vigentibus adhuc actionibus vitalibus: qua ratione sub eadem *carum*, *cataphoram*, *comam et lethargum* comprehendit, quae omnia unius eiusdemque naturae esse et vehementia solum differre asserit. Oriri vero eadem vel a quadam origines nervorum p. 5.

vorum comprimente cauſſa, vel virium nervoſarum mobilitatem deſtruente; quarum prior potius ſit, et forſan omnes apoplexias a cauſſa interna pendentes progignat. Remotiores cauſſas eſſe violentiam externam, tumores quoscunque in encephalo; vel nimiam extenſionem vaſorum, vel rupturam, qua fluida effundantur; quae vero quoque accumulari
p. 23. poſſint nimia vaſorum exhalantium ſecretione, vel ſtatu plethorico venarum reſorbentium, vel earundem relaxatione, vel nimia particularum aquearum copia. Differentiam quidem adeſſe inter apoplexiam ſangui-
p. 24. neam et ſeroſam, quae vero exigui uſus ſit in praxi, quia utraque ſaepe pendeat ab eadem cauſſa, nempe plethora venoſa; eaque ex ratione eandem fere requirat medendi methodum; excepta diatheſi hydro-
p. 25. pica praeſente. Cauſſis, quae deſtruunt nervorum mobilitatem directo modo, annumeranda eſſe aërem fixum, fumum carbonum, mercurii, plumbi cet. opium, ſpiritum vini, et alia narcotica; nec minus frigus, electricitatem, percuſſionem, mentis commotiones,
p. 26. rel. Eandem immobilitatem, certe quadam ratione productam, videri cauſſam appoplexiae epilepſiam, hyſteriam, vel podagram atonicam ſubſequentis, quum nulla fluida extra vaſa haerentia in cadavere reperiun-
p. 27. tur, quae etiam praeſentia, ſaepe modo vt eiusdem
p. 38. cauſae effectus, conſiderari poſſint. Ad apoplexiam curandam ſuadet venaeſectionem, vel capitis ſcarificationem, purgantia acria, vel ore vel ope clyſteris ingeſta; veſicatoria capiti applicanda: vomitoria ve-
p. 40. ro, et remedia ſtimulantia noxia ei videntur, excepto iſto caſu, quo immobilitas neruorum eiusdem apparat cauſſa. (Remedium nobis ſupereſt valde efficax, fomentationes nempe capitis frigidiſſimae, quas ex analogia feliciſſimae methodi, in vulneribus capitis gravioribus a cel. *Schmuckero* adhibitae, propoſuit Ill.
p. 46. CRELLIUS (Neues Magaz. f. Aertze B. I. St. 1. pag. 11.)

De

De *paralyſi* agens Cl. CVLLENIVS eam modo p. 46.
intelligit, quae a cauſa generali, non locali, pendet,
eadem itaque ratione ſananda, qua apoplexia: ſi vero p. 54.
iam invaluerit, et ſymptomata apoplexiae ſublatae ſint,
nec indices compreſſionis cerebri occurrant, adhibeantur, eo praecipue in caſu, ſi narcotica morbum p. 56.
induxerint, ſtimulantia, inprimis in nervos, non vaſa ſanguifera agentia; e. gr. ſalia alcalia volatilia, et vegetabilia e *tetradynamia* deſumta; e contrario vero electricitas, balnea frigida, aromatica, reſinoſa, foetida, amara, et cortex peruvianus ad ancipitia remedia plurimis in caſibus Auctori referenda videntur.

Liber II. *adynamias* comprehendit, quarum primae, p. 69.
ſyncopes, rationes remotas duplices eſſe cenſet; unam p. 75.
in cerebro, vel alia parte a corde remota latentem, quae vero interveniente cerebro in cor agit; alteram in ipſo corde haerentem; quibus itaque hicce apta remedia opponit. *Dyſpepſiam* diſtinguit ciborum ap- p. 60.
petitu deficiente, nauſea, interdum vomitu, ſubitis et tranſitoriis ſtomachi diſtenſionibus, variae conditionis eructationibus, ardore ventriculi, et dolore, alvo obſtipata. Adhibet antimonialia emetica, ut removeat cruditates in primis viis obvias, acidum vero praeternaturale corrigit ſalibus et terris alcalinis, in- p. 104.
primis cauſticis, nimia doſi non propinandis, et diaeta; alvoque obſtructae opponit laxántia leniora. Reſtaurant ventriculi tonum, quae vel modo imme- p. 111.
diato in ventriculum agunt, vel ſyſtema nervoſum in genere roborant: ad illa pertinent acida, vitriolicum, muriaticum, et vegetabile deſtillatum; (ut e. g. in aqua picis,) ſalia neutra, inprimis muriatica, aromatica, (quorum vero effectus citius iuſto tranſit,) ama- p. 113
ra, (quorum vero nimis continuato uſu tonus ventriculi, quin totius ſyſtematis, perit; an ab immixta vi narcotica, non liquet;) amara adſtringentibus nupta, ut cortex peruvianus, (qui vero eodem quoque, ut amara, laborare vitio videtur;) tandem chalybeata, et p. 114

inprimis aquae minerales, (quarum vero effectus po-
tius a cauſis concurrentibus derivandi videntur.) Ner-
vorum ſyſtema in genere roborat 1) corporis exer-
citium, perſpirationem promouens, actionemque ex-
citans vaſorum eius ſuperficiem occupantium, quae
p. 115. inter et muſculares ſtomachi fibras ſingularis adeſſe
videtur conſenſus: cavendum vero ab eiusmodi gene-
re, quod corpus fatiget; quamobrem nave vel equo
vehi praecipuum eſt. Aliud remedium non ſpernen-
dum 2) frigidorum applicatio; ut aër frigidus, vel bal-
p. 118. neum eiusdem indolis: quae omnia ſaepe quoque
dyſpepſiam ſymptomaticam ſanant, cum tonus ven-
triculo redditus ob conſenſum ſaepe ad reliquum ſy-
ſtema tranſeat.

p. 120. *Hypochondriaſin* definit eſſe dyſpepſiam cum lan-
guore, moeſtitia et metu ex cauſis non aequis in tem-
peramento melancholico coniunctum, eamque ab
affinibus morbis bene diſtinguit. Cuius cauſam quae-
p. 127. rit in rigiditate quadam ſolidorum, torpore virium
nervoſarum, et ſingulari quadam relatione ſyſtematis
arterioſi ad venoſum. Infert inde, hypochondriaſin
non eadem, ac dyſpepſiam, ratione eſſe ſanandam: ra-
rius in illa adeſſe ſaburram in primis viis, ideoque
emeticis rarius opus eſſe; ſaepius vere antacidis,
p. 133. ſupra enumeratis et iisdem purgantibus. Tonica vero,
quae in dyſpepſia omnem paginam abſolvunt, hic
neque neceſſaria, nec tuta eſſe; deficienti, non tono,
ſed activitati, (ut ita dicamus) nervorum eſſe meden-
dum: hypochondriacis rarius balneum frigidum,
ſaepius calidum, et potum theae et caffeae proficua
eſſe, quae in illa quam maxime noceant: corporis
motum utrique morbo prodeſſe. Sed praecipuam
conſiderationem poſcere mentis conditionem, cui in
ſuetis laboribus, ab affectionibus, anxietate vel defa-
p. 139. tigatione liberis ſit perſiſtendum; (minime vero in con-
trario caſu) quique alternent recreationibus, cum corpo-
ris motu et dexteritate atque ardore quodam coniunctis.

Librum

Librum III. explent affectus ſpaſmodici, quos non dividit Cel. A. in tonicos et clonicos, (quia ſaepe mixti generis ſint,) ſed eosdem, uti vel animales, vitales vel naturales actiones corripiunt, enumerat. Sub *tetani* nomine comprehendit quoque opiſthotonum, emproſthotonum, et trismum, ut unius morbi diverſos gradus, eidemque praecipue opponit opium largiori in doſi etiam ope clyſteris aſſumendum, interpoſitis remediis laxantibus: nec minus moſchum, camphoram, balneum calidum, (cum cautione adhibendum) et ſalivationem mercurialem. Sequuntur *epilepſia*, et *Chorea Sti Viti*, in qua impuberes utriusque ſexus motus edunt convulſivos ex parte voluntarios, plerumque alterius lateris, quam maxime ſingulares, in greſſu pedem alterum ſaepius trahentes, quam attollentes. p. 143 p. 150. p. 165. p. 173. p. 177. p. 227.

Ad morbos ſpasmodicos actionum vitalium referuntur *cordis palpitatio*, (e corde ipſo vel remotis partibus originem ducens,) *dyſpnoea*, et *aſthma* (*convulſivum*), cuius cauſa proxima videtur eſſe praeternaturalis, et velut ſpasmodica fibrarum muſcularium in bronchiis conſtrictio, plenariam harum dilatationem impediens, et rigiditatem quandam inducens. Quod itaque rariſſime penitus ſanatur, allevationis modo capax, cui fini ſaepe reſpondent clyſteres emollientes laxantibus copulati, lenia emetica acceſſum ſaepe praecaventia, ſalia acida et neutra. Vt vero praediſpoſitio ad conſtrictiones ſpaſmodicas et praeternaturalis pulmonum mobilitas et irritabilitas tollatur, tentanda ſunt antiſpasmodica, (gummata vero foetida non ſine cautione) moſchus, aether vitriolicus, inprimis opium, in vero aſthmate (convulſivo) tutum; maximi vero momenti eſt cauſarum occaſionalium paroxyſmos accerſentium evitatio. p. 233. p. 241. p. 247. p. 257. p. 263.

Pertuſſis, a materia contagioſa ſpecifica oriens, in initio requirit interdum venaeſectionem, remedia alvum laxam reddentia, veſicatoria, praecipue autem p. 27 p. 284

 vomi-

vomitoria, (tartarum emeticum:) in morbi progresſu idem non perſiſtere videtur ob contagioſam corpori adhuc inhaerentem materiam; ſed ob habitum
p. 290. quendam contractum; cui tollendo inſervit caſtoreum, moſchus, opium cicutae extractum, inprimis cortex peruvianus.

Affectibus ſpasmodicis, actionibus naturalibus mo-
p. 294. leſtis, annumeratur *Pyroſis*, epigaſtrii dolore urente, et copioſi humoris aquei, plerumque inſipidi eructatione, cognoſcenda, ortaque e fibrarum ventriculi ſpasmo, vaſa ad maiorem ſecretionem ſollicitante; eamque expugnant opium, rarius aether vitriolicus et ſal alcali volatile. Sequitur *colica*, quae ratione cauſſa-
p. 301. rum remotarum forſan diſtingui poſſet; ſed quoad cauſſam proximam, i. e. conſtrictionem canalis inteſtinalis ſpasmodicam, eique ſuperſtructam indicationem curatoriam, eadem eſt, quae ſpasmum ſcilicet tollere antiſpasticis et actionem inteſtinorum purgan-
p. 307. tibus et aliis quoque modis excitare iubet; praemiſſa, ſi morbi vehementia id poſcit, venaeſectione. Qua ex cauſſa ſanant fomentationes, veſicatoria, rubefa-
p. 311. cientia, opium (circumſpectius adhibendum), olea expreſſa, lente purgantia, (ut cremor tartari) ore aſſumenda, fortiora clyſmatum ope adminiſtranda (quorum efficaciſſimum e terebinthina rite paratum videtur) fumus tabaci, larga aquae calidae, vi quadam, ope ſyringae, iniectae quantitas. (Recentiſſimis temporibus iure ſuo laudantur clyſteres frigidi, vel ex aceto
p. 320. parati) *Cholerae* medentur copioſa diluentia mollia, ore et ano ſuſcipienda ad bilis evacuationem; qua fa-
p. 330. cta, opiata, parca, ſed repetita doſi conducunt. *Diarrhoeam*, cuius ſummus gradus *lienteria* ſit, interdum ex inteſtinorum inflammatione eryſipelatoſa oriri docet:
p. 349. *coeliacam* quoque pro diarrhoeae ſpecie habet. — Vrina,
p. 364. in *diabete* excreta, ſemper fere dulci ſapore praedita eſt. Non negat cel. *Cullenius*, eandem interdum combinatam eſſe cum affectibus calculoſis, et irrationem in

in renibus urinae ſecretionem promovere quidem poſſe; ſed inde mutatam urinae conditionem, eamque ſaccharinam, nullo modo explicari; quae potius a vitio quodam aſſimilationis aſſumtorum pendere videatur: rariſſime vero huic morbo mederi, nec, ſi factum, remediis ad eundem hactenus laudatis tribuendum eſſe.

Hyſteria cognoſcitur ventris murmure, ſenſu p. 372.
globi in abdomine ſe volventis, ad ventriculum et fauces adſcendentis, ibique ſtrangulantis, ſopore, convulſione, urina limpida copioſiſſima, animoque maxime vario et mutabili; nec ſoli ſexui ſequiori propria, licet frequentiſſima, eſt, et in utero vel partibus genitalibus ſedem praecipuam habet; eiusque proxima cauſſa ſyſtematis nervoſi mobilitas, a ſtatu ple- p. 384.
thorico utplurimum pendens cenſenda eſt, iisdemque, ac epilepſia, remediis oppugnanda. Finem egregio libro imponunt animadverſiones de *hydrophobia*, de p. 387.
cuius pathologia conſtare cel. auctori non videtur; nec magis de medendi methodo, in eadem maxime fallaci: interim opinatur, maxime ſecurum morbi praecavendi modum eſſe deſtructionem partis a rabioſo cane commorſae; efficaciſſimam quidem protinus in initio, minime tamen etiam aliquot diebus poſt negligendam; omnibus vero remediis, ad hunc diem usque in uſum vocatis, mercurium largius et diutius ex- p. 389.
hibitum palmam praeripere videri. Ineſſe huic noſtro operi plura, quae a receptis hactenus medicorum opinionibus valde recedant, cuique, nobis etiam non monentibus, apparebit facile; interim cum a cel. viro profecta ſint, cui rei medicae penetralia pateant, maxime digna ſunt, quae a doctis viris curatius ponderentur.

VII.

Diſſertations on ſelect ſubiects in chemiſtry and medicine, by MARTIN WALL, *M. D. Phyſician*

ſician at Oxford, public reader of chemiſtry in that Univerſity, and late fellow of new College. Oxford, printed for D. Prince 1783. 8. m. p. 166.

i. e.

Diſſertationes ſuper ſelectis aliquot chemiae et medicinae materiis; auctore MART. WALL M. D.

Tria potiſſimum ſunt momenta, de quibus Cl. Au-
p. 1. ctor mentem ſuam exponit. Primo loco no-
bis communicat orationem inauguralem, quam prae-
miſit praelectionibus ſuis chemicis, et in qua ſuper
p. 4. *ſtudio chemiae* diſſerit. Cuius definitiones luſtrans,
taxat a BOERHAAVIO et MACQUERO propoſitas,
p. 8. quibus illam Cel. BLACKII praefert, qua chemia di-
citur ſcientia, quae experimentis docet effectus mix-
tionis et caloris in corpora. Cuius ſcientiae utilita-
tem multiplicem exponit, eiusque hiſtoriam addit,
p. 21. quam a generis humani primordiis fere repetit. Non
p. 33. praetervidet incrementa chemiae, quae eadem debet
copioſiſſimis alchemiae, quam vocant, cultoribus;
quam vero artem inanem, quin impoſſibilem cenſet.
p. 50. Non diffitemur, totam hancce diſſertationem, cum
ſtudio et elegantia conſcriptam, nos non ſine qua-
dam voluptate legiſſe; attamen non invenimus, quae
ignota ſint noſtratibus.

Secunda commentatio ſiſtit *coniecturas de antiqui-
tate et uſu ſymbolorum, quibus aſtronomia et chemia ad
deſignanda corpora coeleſtia et metallica utitur.* Negat
Cl. Auctor, illa ſymbola a chemicis primum inven-
p. 92. ta eſſe, et indicare qualitates intimas metallorum:
p. 95. quae potius referenda ſint ad vetuſtiſſimos aſtrono-
mos, qui corpora iſta coeleſtia ſplendidiſſima haberent
p. 99. habitationes deorum ſuorum. Itaque opinatur, ſo-
p. 100. lem eſſe ſupremo numini, Oſiridi, dicatum; lunam
ipſius uxori, matri omnium communi; reliquorum
planetarum ſplendidiſſimum primo mortalium inter di-

vos

vos relato, Iovi, cuius ſignum erat arietis cornu; p. 103.
addita cruce, quae columnis impoſita, diverſos inundationis Nili gradus indicabat. Veneri, vel Iſidi, p. 108.
reginae coelorum, ſtellam dicatam ſiſtro eſſe denotatam: Saturni ſignum fuiſſe falcem, in memoriam p. 111.
agriculturae inventoris: planetam, primo heroum p. 114.
conſecratum, a reliquis charactere haſtae et clypei eſſe diſtinctum: cet. Quibus poſitis, quo modo ſi- p. 126.
gna planetarum ad metalla translata ſint, coniecturis declarare ſtudet Cl. Auctor; cui licet animi ſagacitatem et ſingularem cum veteribus auctoribus ſic dictis claſſicis familiaritatem minime denegamus, tamen nos fugit, quid inde chemia capere poſſit emolumenti!

Vltimum locum occupant *obſervationes in morbos, in inſulis maris auſtralis praevalentes, praecipue vero in luem veneream, cum animadverſionibus in tempus, quo primum in Europa apparebat.* Cl. Auctor ſub initium rationes proponit non leves, quibus motus Cel. I. R. FORSTERVS incunabula morbi venerei quaeren- p. 136.
da eſſe ante tempora Americae detectae contendit; eundemque inprimis iam ſaeviiſſe prius in maris auſtralis inſulis, quam Europaei illas viſitaverint. Qui- p. 151.
bus vero omnibus Cl. WALL opponit argumenta, contrarium ſuadentia, iisdem vero carere illos poſſe nobis videntur, qui Cel. HENSLERI egregium opus hac de re conſcriptum *) debito ſtudio pervolverunt.

VIII.

Verſuche mit Queckſilber, Silber und Gold, angeſtellt zu Guildfort im May 1782 und beſchrieben von JAMES PRICE, *D. d. A. und Mitgl. der Königl. Societät der Wiſſenſch. — Nebſt einem Auszuge aus* BOYLE'S *Erzählung von einer Degradation des Goldes. Aus dem Engl. — Deſſau, auf Koſten der Verlagskaſſe für*

 Gelehrte

*) vid Comment. noſtr. Vol. huj. p. 149.

Gelehrte und Künſtler, und zu finden in der Buchhandl. der Gelehrten. 1783. 8. min. pagg. 63.

i. e.

Experimenta circa hydrargyrum, argentum et aurum, auct. JACOBO PRICE; vna cum epitome narrationis BOYLEI de auri degradatione.

Multos magnosque rumores excitarunt haecce experimenta, quae Auctor circa transmutationem hydrargyri in aurum et argentum, argentique in aurum inſtituit. Prodiit libellus, quo illa experimenta prouulgauit, anglice conſcriptus Oxfordiae a. 1782. Apud nos verſio germanica avidiſſime tum a chemiae ſanioris cultoribus, cum ſublimioris alchemiae adeptis arripiebatur. Sed eo magis auctor omnium admirationem mouebat, quum notum eſſet, ipſum eſſe virum clarum, doctum, nulla famae ſiniſtrae labe adſperſum, quem auri ſacra fames ad fraudes ſeducere non poſſet.

In *prooemio* ipſe cauſſas, quibus ad hos conatus ſuſcipiendos appulſus eſt, ac analogias, quae inter veterum recentiorumque ſententias de partibus conſtitutiuis metallorum dantur, enarrat. Tunc teſtes, qui experimentis ipſius circa miram illam transmutationem adſtiterunt, tales eſſe declarat, quibus omnis fides haberi poſſit. Confitetur tamen, ſe feliciorem adhuc exiſtimaturum fore, ſi haec experimenta, quae tam inſueta eſſent, ſententiamque a cunctis fere reprobatam confirmarent, coram teſtibus, quorum ſumma auctoritas valet, ipſa in metropoli inſtituere potuiſſet. At dolet, omnem transmutantis materiae copiam iam conſumtam eſſe, nouamque ob diutinum, operoſum, ſuaeque valetudini infeſtiſſimum laborem, quo illa excoquenda ſit, ſe parare non poſſe. Sed ſpectatorum fidem, ſcientiam, probitatem, ſuamque integritatem incul-

inculpatam fraudumque nesciam ipsum reiteratione experimentorum eximere posse perhibet. Vt conciliaret suis experimentis maiorem adhuc fiduciam ope similium exemplorum, praemittit epitomen narrationis BOYLEI de degradatione auri ex scripto eius minus vulgari, qua drachmas duas auri antea cupellati et fusi ope pulueris rubicundi, octauam aut decimam grani partem vix aequantis, mox in aliud metallum, quod ductilitate, colore et inprimis grauitate specifica multum ab auro distaret, mutatas esse, ille refert. p. 21.

Primo experimento, quod D. PRICE coram IV testibus d. VI. Maii 1782 instituit, narratur, hydrargyri semunciam, in fluxum ex borace carbonisque et nitri frustulo paratum in crucibulo hassiaco, (omnibus antea a testibus scrupulose examinatis), effusam, post inspersionem grani dimidiati pulueris rubri nec fumos emisisse, nec ebulliisse, etsi crucibulum igne candesceret. Adaugebatur tunc ignis gradus et addebatur adhuc pauxillum boracis per testes inuestigati. Crucibulum post semihoram sensim refrigerari curarunt, et confracto ipso, in eius fundo repererunt metallum flauum, eiusdem plura frustula in scoriis, pondere X granorum. Hydrostatice exploratum iuxta omnium assertionem ipsius grauitas specifica vt 20: 1 deprehendebatur; caeterisque omnibus sicuti aurum genuinum se gessit. Solutio enim huius auri chemici in aqua regis facta cum solutione stanni purpuram mineralem, vitrum cramesino colore tingentem, exhibuit. Sal volatile causticum ex solutione eius aurum praecipitauit fulminans; aether vero vitrioli in illius solutionem egit, sicuti in eam auro genuino factam. p. 37.

Secundo experimento coram iisdem et duobus adhuc aliis testibus d. VIII. Maii instituto eadem quantitas hydrargyri in similem fluxum effundebatur, ipsique leniter calefacto pulueris albi granum vnum inspergebatur. Omnes nunc hydrargyrum viderunt in p. 44.

fundo crucibuli candentis quietum, nec ebulliens, nec fumans. Crucibulo post tres horae quadrantes igne extracto fractoque, multos in scoriis dispersos inuenerunt globulos metalli albi, pondere gr. XIII. Carbonum in hocce experimento nimiam quantitatem pro parando fluxu adhibitam esse, Dr. *Price* monuit, ideoque sequenti die vicissim instituebatur experimen-
p. 46. tum. In semunciam hydrargyri iamiam ob fortuitam moram ebullientis iniiciebatur pulueris illius albi granum dimidiatum, sic statim hydrargyrum ebullire cessit, etsi calor gradum ad eius ebullitionem requisitum superaret. In fundo crucibuli reperiebatur
p. 47. globulus metalli albi, pondere gr. X.

Eodem die, iisdem adstantibus testibus, aliud experimentum cum argento captum est. Huic enim in eundem fluxum, vti supra dictum est, in crucibulo imposito et fuso granum dimid. rubri pulueris inspergebatur. Post horae quadrantem crucibulum ex igne trahebatur, quia illud disruptum inueniebat D. PRICE. Sed metalli globulus in fundo eius nihil amiserat pon-
p. 48. dere. Postero die idem experimentum cum argento repetebatur, eiusdemque XXX granis fusis iniiciebatur gr. dimid. pulueris rubri. Reperiebatur in fundo crucibuli metallum, quod auro adunatum inuentum fuit. Id quod itidem de argento in priori experimento adhibito compere. Aurum in hoc illoue inuicem fuso argenti efficiebat adhibiti octauam partem.

p. 53. Sexto experimento hydrargyri fluidissimi unciae duae cum duabus guttulis Naphthae Vitrioli terebantur, et addebatur vnum granum pulueris albi. Hydrargyrum spissius euasit, et post expressionem per pannum remansit massa amalgamae similis, quae tubulo ferruminatorio fusa exhibuit metallum album, quod XXIV gr. ponderavit, et argentum se praestitit genuinum.
p. 54. Postea loco pulueris albi addebatur hydrargyro puluis ruber et simili modo instituebatur experimentum. Sic hydrargyri XXIV partes vna tantum parte dicti

pul-

pulueris in aurum genuinum mutatae ſunt. Reiteratis in experimentis coram iisdem aliisque ſpectatoribus ſimiles effectus apparuere.

Omnia tandem, adſtantibus multis teſtibus, repetebantur experimenta, et vna pars pulveris albi quinquaginta partes hydrargyri in argentum; eadem vero quantitas pulueris rubri LX. partes eius in aurum exaltabant. p. 57.

Quocunque in experimento omnia per teſtes, quos in chemia verſatos ex parte declarat Noſter, rite et ſcrupuloſe examinabantur, aut ab ipſis apportabantur. At res euentum habuit tragicum, vti nunc legimus *). Dr. *Price* ſedulo rogabatur, vt experimenta ſua coram teſtibus, qui omnia phaenomena rite meliusque diiudicare poſſent, inſtitueret. Per ſex ſeptimanas nunc aſſiduo pro conficiendo illo puluere transmutante *fruſtra* laborauit. Grauiſſimo tandem moerore preſſus vexatusque hauſtu aquae ex lauro-ceraſi foliis a ſe ipſo deſtillatae vitam ſibi priuauit, annum agens XXVIII. Miſer ipſe amico confeſſus eſt, ſe flagitaſſe, vt magnam ſibi compararet famam nomenque celeberrimum. — Sic vana ſpe luſit alchemiae adeptos eorumque credulam fregit exſpectationem.

IX.

Abhandlung über die Bereitung des Brechweinſteins, von IOH. GEORGE ALBRECHT HÖPFNER. *Mit einer Vorrede von* I. C. WIEGLEB. *Weimar 1782 bey C. L. Hoffmanns ſeel. Wittwe und Erben. 8. 55 Seiten.*

h. e.

Tractatus ſuper tartari emetici praeparatione, Auctore I. G. A. HÖPFNERO.

Libellus hic veluti ſupplementum ad diſputationem BERGMANNI de tartaro antimoniato, Vpſalae

*) vid. CRELLII annales chem. Faſc. III. p. 235.

ſalae MDCCLXXIII defenſam, conſiderandus eſt, vtpote in quo variorum de optima metallici huius ſalis conficiendi methodo ſententiae et recenſeantur breviter, et accurate diiudicentur. Etenim quum HÖPFNERO laudata BERGMANNI diſputatio haud eſſet omnibus numeris abſoluta viſa, ipſe ſibi propoſuit, experimenta quaedam nova inſtituere, ut methodum inveniret, qua emeticus tartarus parari queat, qui et efficax admodum ſit, et virtute ſibi ſemper conſtet. Ac primum quidem, ſua experientia nixus, contendit, cauſam, cur hoc ſal eadem vi haud ſemper polleat, non quidem a partibus illud conſtituentibus, ſed potius a perverſa eius parandi ratione repetendam eſſe; deinde contra BERGMANNUM dicit, qui methodum, quam deſcripſit, optimam, tutiſſimamque cenſuerit, docetque ſimul, plures, easque quodammodo inter ſe diverſas eſſe rationes, quibus produci valde efficax et medicis uſibus peridoneum antimoniale emeticum poſſit. Non repetemus autem, quae Noſter adverſus BERGMANNVM, aliosque chemicos monuit, ſed potius de ipſis, quae inſtituit, ex-
p. 32. perimentis breviter referamus. Scilicet *croci metallorum* recte edulcorati unciam unam cum duabus unciis cremoris tartari, librisque duabus aquae communis in ollam argillaceam immiſit, et omnem hanc maſſam, ſub continua agitatione, leni igne coxit. Iam autem, cum dimidia fere liquidi portio in vapores acta eſſet, aquae libram denuo addidit, hancque affuſionem tam diu repetiit, donec materies per integras decem horas coxiſſet. Immiſit deinde decoctum filtro, et quod haud ſolutum in vaſe manſerat, rurſus cum una aquae libra per breve tempus coxit, ſolutionemque hanc, poſtquam eam filtri ope depuraverat, ſimul cum priori ad pulverulentam ſiccitatem inſpiſſavit, quo facto tartari emetici duas uncias et triginta grana obtinuit. Vt autem de antimonialium particularum in hoc ſale copia Auctor certior fieret,

fieret, puluerem, qui in filtro supererat, itidem leni calore exsiccauit, ipsumque duarum drachmarum et sex granorum pondus habere animadvertit; hinc calcinati antimonii quinque drachmae et quadraginta quinque grana tartaro nupserant. Patet proinde ex hoc experimento, eam parandi huius emetici salis methodum, qua aequales tartari crystallisati et croci metallorum partes adhibentur, omnino ineptam esse, cum, si dupla cremoris tartari portio sumta fuisset, quaedam antimonialis calcis pars adhuc indissoluta restiterit.

Aliud experimentum cum *antimonio per se calcinato* p. 37. instituit; sumsit enim huius calcis partem unam et duas partes crystallorum tartari puluerisatorum, pulueremque ex horum ingredientium commixtione ortum cum sufficiente aquae copia ea, quam modo laudauimus, ratione tractauit. Ita animaduertit, calcis antimonii quinque drachmas et quinquaginta duo grana soluta fuisse atque cum tartaro mixtionem iniisse. Non multum ergo differentiae inter hunc emeticum tartarum, illumque, qui cum croco metallorum paratur, intercedere patet; nam uterque fere eandem antimonii calcinati copiam continet. At enim p. 40. vero qui ope *vitri antimonialis* producitur stibiatus tartarus, semimetallicae substantiae magis diues est, quam illi, de quibus hactenus locuti sumus; namque cum vitrum antimonii dupla portione cremoris tartari mixtum cum sufficiente aquae copia Auctor coxisset, duos tantum vitri scrupulos indissolutos remansisse, tartarum emeticum vero vnciarum duarum et quadraginta granorum pondus habuisse expertus est.

Vltimum experimentum, de quo HOEPFNERVS p. 43. retulit, cum *mercurio vitae* fuit institutum, quem quidem ea ipsa, quam supra descripsimus, methodo cum tartari cremore commiscuit et in communi aqua soluit. Iam cum duarum horarum spatium praeterlapsum esset, omnis fere materies soluta fuit, quare statim lixiuium depurandum et sufficiente calore ad siccitatem

redi-

redigendum curauit. Emeticus tartarus, quem hoc modo obtinuit, ponderis fuit duarum vnciarum, trium drachmarum et quinquaginta septem granorum, filtro autem sex tantum grana inerant. Hinc mercurius vitae ad parandum hoc metallicum sal ipsi vitro antimoniali omnino praestat; veruntamen cum hic ipse mercurius nimis caro pretio vendatur, et praeterea vitrum etiam efficacissimum emeticum medicamentum cum tartari cremore, modo recte fuerit tractatum, constituat, suadendum chemicis antimonii vitrum potius, quam aliam antimonialem calcem, ad hunc finem esse Noster censet, eorumque, qui vitrum minus idoneum iudicant, dubia diluit. Ceterum lixiuium, siue antimonialis calcis et cremoris tartari in aqua communi solutionem, haud quidem crystallisari, sed potius ad puluerulentam siccitatem inspissari Auctor iubet; nam huiusmodi euaporatione emeticum tartarum oriri, qui virtute sibi semper constet, crystallisatione non item, experientia multiplici probatum esse contendit.

X.

IO. G. ROEDERERI et CAR. G. WAGLERI tractatus de morbo mucoso, denuo recusus annexaque praefatione de trichuridibus novo vermium genere editus ab HENRICO AUGUSTO WRISBERG — cum tab. aen. Goettingae 1783. 8. 22. pl.

Notissimus omnibus quum jam sit celeberrimorum quondam virorum ROEDERER et WAGLER de morbo mucoso doctissimus liber, nouam ejus lectoribusque commodam editionem prodiisse, Editoris, V. Cl. additamento auctam indicasse sufficit. Praefatio Cel. WRISBERGII 38. paginas comprehendit, et commendationem primum operis, post eamque trichu-

trichuridum historiam continet. Trichurides ante annum 1760 nemini innotuisse, FABRICIUMque HILDANUM non trichurides, sed lumbricellos aciculares descripsisse. Media hyeme 1761. studiosus aliquis in theatro anatomico Gottingensi praeparatione valuulae coli puellae quinquennis occupatus, ex improuiso vulnusculum coeco intestino, frequentissima in cadaueribus trichuridum sede, inflixerat. Prodibant tunc cum aqua ligatum intestinorum frustulum replente et residuis excrementorum partibus, teneri vermiculi, qui a b. WAGLERO, aliisque ad ascarides aut ad lumbricos juniores referebantur. Quum tandem b. ROEDERERO et BUTTNERO hi vermes ostenderentur, in eo demum hi viri conuenerunt, quod hoc vermium genus pro nouo habendum sit. Ob filiformem caudam *trichuridum* nomine hi vermes donati sunt. Quum demum epidemia mucosa incidente, intestina hoc morbo defunctorum diligenter examinarentur, b. ROEDERERVS, quum tales vermes in omnibus paene cadaueribus inueniret, nimis liberaliter forte credidit, eos epidemiae mucosae adscribendos esse. Ipse beatus ROEDERERVS Gottingensi scientiarum academiae horum vermium exactam descriptionem communicauerat, cuius vero editio morte optimi viri praepedita est. Quae WRISBERGIVS de his vermibus in his pagellis tradit, spolia sunt, quorum ex ore praeceptoris sui recordatur, quum maxima harum obseruationum microscopicarum pars eo praesente in theatro anatomico conscripta fuerint.

Primi, quos WRISBERGIVS, V. Cl. vidit, in duodeno intestino inueniebantur. Eos in vniuerso intestinali tubo, excepto tamen ventriculo, frequentissime tamen in coeco intestino inuenit. Alii corpus habebant in veram lineam spiralem conuolutum, alii leuiter solummodo incuruum. Corpus modice crassum proboscide prominente et tenuissima cauda terminatur. Maxima corporis crassities tertiam

Praefat. Wrisb. p. 9.

tiam

tiam lineae partem aequat; longitudo corporis ad 7. caudae vero ad 15 lineas accedit. Probofcis ex inferiori capitis parte prodit parumper incuruata, et vagina inclufa, ex qua magis minusue exferi poteft. Ipfa probofcis in obfcurum canalem continuatur, intra ipfum vermem reconditum, qui in trunco vermis parumper latefcit lineamque cauam vermis fequitur. Totius vermis fubftantia eleganter granulata apparet. In longitudine eius ftriae transuerfae funt. Per omnem extenfionem corporis longitudinalem canalis decurrit albus materia albiffima plenus, aliusque adeft, longe tenuior, in medio vermis, canalis genitalis. In extremo canalis genitalis ouula copiofiffima inueniebantur in fpiralibus trichuridibus, incuruae vero nihil ouulorum exhibuerunt. Canalis alimentaris ex probofcide continuatur. In cauda peculiaris adhuc canalis eft.

p. 25. Haec omnia a ROEDERERO obferuata funt. Ipfe autem Cl. WRISBERGIVS quum nouas faepius ex hoc tempore obferuationes inftitueret, inuenit fpirales modiceque curuatas trichurides duas fpecies, in eo diftinctas conftituere, quod fpirales probofcide inftructae fint, quam curuatae nunquam oftendunt. Ambae fpecies glomeratim faepe in inteftinis afcaridibus lumbricisque immixtae reperiuntur. Deprehendit faepe Cl. WRISBERGIVS glomera ex 15 — 24 trichuridibus conftantia, quarum longiffimae caudae tam arcte erant implicatae, vt, vno verme prehenfo, totum glomus fufpenfum teneretur. Nunc ea traduntur, quae nouis aliis obferuationibus circa curuarum trichuridum internam ftructuram Cl. WRISBERGIVS microfcopio obferuauit, ea, quae ROEDERERVS obferuauerat, maximam ad partem confirmantia. *)

XI.

*) Sufficit hic notare aliis O. F. MÜLLERI et GOEZE obferuationibus probari, partem, quam caudam dixerunt Auctores, de quorum libro retulimus, caput vermis potius effe habendum, vermemque ipfum, *Trichocephalum* nominandum.

XI.

Beobachtungen der epidemischen und einiger sporadischen Krankheiten am Oberharze, vom Jahr 1777. bis 1782. von LEBRECHT FRIDRICH BENJAMIN LENTIN. — *Mit einem Kupfer. Dessau und Leipzig, in der Buchhandlung der Gelehrten. 1783. 8. 160. Seiten.*

i. e.

De morbis quibusdam epidemicis et sporadicis obseruationes, Auctore LEBR. FR. BENJ. LENTIN.

His obseruationibus, quibus partim rari et parum visi morborum casus enarrantur, partim morborum frequenter incidentium melior diagnosis curatioque traditur, introductio praefixa est, 28 paginas explens, in qua de aëre, aquis, locis, morbis cet. Clausthaliensibus et Zellerfeldensibus agitur. Anno 1781 paucissimos morbos in his regionibus obseruatos esse. Subinde homines et humidissima tempestate perdurante parum aegrotare, frequentissime vero catarrhalibus febribus malignis cum dispositione ad putredinem aut ad miliarem efflorescentiam, si calor; aut rheumatismis biliosis aliisue morbis biliosis corripi, si frigus hanc tempestatem excipit. Autumnales morbos in his regionibus vernalibus longe mitiores esse, huiusque rei rationem in oleribus tunc comparatu facilibus latere. De gratissimis et corpus mire refocillantibus abietum, florescentiae tempore, exhalationibus. Morborum copiam semper frugibus horaeis, fragis etc. deficientibus, longe majorem esse, quam copiosis his fructibus existentibus. De tussi efficacique ad eam medicina cantharidum puluere externe aut dorso, aut humero applicato. De epilepsia arcenda.

In ipso opere primum de ictero agitur. Colluuiei biliosae in ventriculo, hepate et intestinis signa ad-

adfuerunt, morbusque mitis, nullique mortem inferens, diluentibus lenteque resoluentibus ptisanis, tartaro tartarisato cum oxymelle squillitico, purgantibus ac roborantibus medicinis sanatus est. Sub finem morbi methodus lente diaphoretica profuit. Rheum parum praestitit. In grauidis puerperisque, quae pueros suos non lactarunt, malum rebellius extitit.

p. 8. *De febre catarrhali epidemica 1782 (Influenza).* Aëris singularis mutatio inprimis ad hunc morbum contulit. De medendi huic morbo, pro varia ejus indole, methodo.

p. 16. *De variolis.* Ipse Cel. Auctor 32 pueris variolas inseruit. *Dimsdalii* methodo ad praeparationem, et ad insitionem antiqua methodo, quae per incisionem peragitur, (omnibus vtique praeferenda, quicquid Galli cantent) vsus. Hanc methodum ob suppurationem succedentem inprimis praestare. De variolis naturalibus artificialium insitionem proxime excipientibus. Accidit ipsi Cl. Auctori, vt filius ipsius post insitas ipsi artificiales variolas a naturalium variolarum contagio corriperetur occidereturque, aliusque et eiusdem Cl. Viri filius in ipso paene felici variolarum ipsi insitarum decursu malignarum contagium suscepit. De praecordiorum irritatione in prima variolarum febre moderanda. Ab hac plurima mala symptomata et id inprimis pendere, quod morbidae materiae coctio in superficie impediatur. Vrinae etiam interceptionem symptoma subinde peculiarem tractationem requirens constituere. Aërem moderatum esse debere, nimisque frigidum crisibus per cutem obstare. De biliosa saburra durante eruptione variolarum et post eam moderanda. De secunda variolarum febre tractanda. Ad vrinae effluxum liberum etiam respiciendum esse. De oculis in

p. 383. variolоso morbo affectis tractandis. Collyrium ex melle, cui boracis grana quaedam admixta sint, inprimis

mis ad variolas in oculis conuenire, difficilem vero ſemper et diuturnam earum curationem eſſe.

Obſeruationes de aquae, in qua ferrum fuſione liquatum in grana redactum ſit, ad varios morbos uſu. Exempla a Cl. Auctore allegata probant, hanc aquam in contabeſcentia articulorum a vi externa exorta, paralyſi perfecta articulorum infernorum, articulorum debilitate et tumore, debilitate poſt malum hyſtericum, morbum nigrum, arthritidem remanente, paralyſi poſt ſaturninam colicam, hyſterica paſſione intenſa cum manuum paralyſi conjuncta, articulorum infirmitate, ſpaſmis in articulis vagis, hemicrania, inſignes effectus edidiſſe; in variis vero vagis muſculorum ſpaſmis, paralyſi toti cuidam familiae familiari, diurna pollutione, articulorum intenſo tremore, articulorum difficili mobilitate poſt apoplexiam parum aegris contuliſſe. p. 55.

De hydrope quaedam, inprimis de ſignis, ex quibus incipiens hydrops cognoſci poſſit. Subinde primas hydropis origines in vrinae interceptione quadam latere. De nimio potu hydropis cauſſa, inprimis de ſpiritus frumenti potu. Viſcerum et ventriculi atoniam ab his ſpiritibus exortam fructuum aurantiorum immaturorum vſum optime curare. Hydropis poſt efflorefcentias cutaneas et poſt febres oriundi, rationem ſubinde in atonia cutis paralytica latere. Aſthma, a quacunque demum cauſſa ortum fuerit, in hydropem demum terminari. De hydrope poſt haemorrhagias, a mercurii ſublimati vſu. Qua ratione hydropicorum aquae per aluum educendae ſint. Gummi guttae omnibus aliis medicinis, praemittendis, praemiſſis praefert. De vrina pellenda. Squillam in pectoris hydrope ſemper obeſſe, Alcaleſcentes et acres factae aquae hydropicae quomodo corrigendae ſint. Cremorem tartari, aliaque acida lenia huic aquarum vitio, alcalino quippe, maxime obeſſe. In abdominali hydrope paracenteſin inſti- p. 93.

 tuen-

tuendam esse, simulac aquae fluctuatio percipiatur; tunc curationem longe melius succedere.

p. 141. De hydrope anasarca. Eum saepissime malum paralyticum constituere, quod in aliis, aut post alios morbos; aut ab humorum dissolutione ortos, aut post eos, in quibus cutis functiones perspirationisque negotium vitiosa erant, oritur. Mineralia acida, caute data, ei in initiis optime mederi. Vasis exspirationi inseruientibus paralytice affectis, excitantia cutem, vrticationes, fumigationes, frictiones, caet. conuenire. De incisionibus faciendis.

p. 155. *De polyposa angina.* Externe in aegris hoc morbo affectis, in initio, ad majorem glutinis congelationem minuendam, vnguentum ad scabiem *Werlhofii* applicuit, vesicatorium emplastrum intra scapulas poni, et laneum pannum camphora impraegnatum pectori imponi jussit. Interne ammoniacum gummi cum aqua solutum et senegae radix data sunt. In progressu morbi salis ammoniaci spiritus datus est, et solutam glutinosam materiem emetica medicina feliciter expulit. Eadem methodo et alius aeger seruatus est.

Ad finem tabulae additae sunt, modum docentes, quo historiam morborum ad vsum suum priuatum medicus conscribere possit.

XII.

Magazin für die gerichtliche Arzneykunde und medicinische Polizey. Stendal. 1782. in 8vo. Erster Band. Ebendesselben Werks, Zweyten Bandes, erstes Stück. ebendaselbst. 1783.

i. e.

Medicinae forensis et politiae medicae promtuarium.

Manuale in physicorum vsum primum conscribere tentauerat editor Cl. UDEN, cui vero pro-

proposito quum varia obstarent, et quum neque politia medica nec ipsa forensis medicina in libris plene tradita essent, promtuarium quoddam condidit, in quo omnia ea colligerentur, quae judicibus iisque, qui rerum politicarum curam gerunt, scitu inprimis necessaria sunt. Eam ob caussam et opusculorum lectu dignorum iam impressorum, inprimis dissertationum academicarum opusculorumque lingua alia, quam vernacula, conscriptorum versionem a fine suo haud alienam duxit.

Primo autem volumine haec continentur:

De infanticidio tractatio, occasione celebratissimae quaestionis conscripta. Infanticidii crimen hoc inprimis modo auerti debere, vt omnis impraegnationis illegitimae macula deleatur. p. 1.

De melancholia. Eam animi imbecillitatem esse ex corporis vitioso statu ortam, in qua animus a certis externis objectis tam vehementer afficitur, vt perceptionibus ex iis obortis resistere haud queat. De neruea melancholia, eiusque essentia. p. 53.

De legali vulnerum per medicum inspectione post homicidium summe necessaria. Versio dissertationis academicae est, a *Petro Gerike* 1737 Helmstadii editae. p. 108.

De *Io. P. Ph. Rosenfeldio*, famoso fanatico et haeretico Berolinensi. Educatus maleque in prima iuuentute tractatus a pastore quodam est, in eoque forte ratio sita est, quod post varia alia infortunia christianae demum religionis aduersarius euaserit. Per duos annos postea in mente captorum nosodochio detentus dimissus est, quum nil amplius fanatici in eo perciperetur. Postea septem sigillorum vitae potestatem a Deo sibi traditam esse dixit, vt autem haec sigilla aperirentur, septem virgines necessarias esse, in quibus sigillorum solutionem stupratione tentauit. Tandem ad judicem res a muliere delata est, quae tres ipsi filias ad talem sigillorum solutionem dederat. Iu- p. 151.

dicium medicum de mentis huius hominis morbo ſequitur.

p. 171. *Aquarum ſoteriarum ad Brunkau examen.* *Librorum cenſurae.*

p. 239. In altera parte huius operis *de melancholia* tractatio continuata eſt. De cauſis melancholiae natura. De ſpaſmodicae melancholiae, et medicinis ad eam. Plurima ex *Lorry*, V. Ill. opere depromta ſunt.

p. 350. *De his, quae a phyſicis in terris Boruſſiae regno adſcriptis praeſtanda ſunt.* Formulae ſimul variae iudiciorum, caet. additae ſunt, eaque tota tractatio inter bene elaboratas referenda eſt.

p. 368. *Meieri,* aulae medici Hannoverani ex cadaueris violenta morte occiſi inſpectione iudicium. Ex BALDINGERI, V. Ill. promtuario medico.

De ſuggillationibus et contuſionibus, periculo ex iis rite aeſtimando, iisque curandis.

p. 401. *Cur omnia ad boum luem auertendam hactenus tentata non ſuffecerint.* Principiis inprimis obſtandum, et vbi inualuerit lues, eius inoculationem tentandam eſſe.

Io. Henr. Schulze diſſertatio, qua probatur, *funiculi vmbilicalis deligationem in infantibus recenter editis abſolute neceſſariam eſſe.* Ex latino verſa diſſertatio.

Catalogus eorum, qui Berolini ab anno 1779, vſque ad annum 1780. et ab anno 1780 vſque ad annum 1781. demortui ſunt. Bona vtilisque tabula eſt. Morbi ſimul, ex quo mortui ſunt, additi ſunt.

Librorum cenſurae.

Alterius voluminis prima pars *Cothenii*, V. Ill. *cogitata continet, de neceſſitate mulo-medicinam publice docendi*, ex hiſtoria *Academiae Regiae ſcientiarum Berolinenſis* e gallico tranſlata.

Hiſtoria ſtatusque rei medicae in terris Boruſſorum regno adſcriptis. Bona, imo optima tractatio, notitiam

tiam omnium, quae ad rem medicam in his terris pertinent, maxime diſtinctam continens.

Vogelii de his, qui aqua ſuffocati ſunt, vitae reſtituendis. Ex Ill. BALDINGERI promtuario.

De legibus circa infanticidium in Suecia datis. Et in his terris rigorem legis hodie valde mitigatum eſſe. p. 103.

Noſocomii publici Petropolitani pro pauperibus et inſanabilibus aegris inſtituti hiſtoria ſtatusque. De aliis inſtitutis medicis publicis, inprimis *Tigurino.*

Ex actis judicialibus varia. De aegro morbum ſimulante. p. 135.

Num plumbi in grana fuſio cereuiſiae, quae in loco huic fuſioni vicino paratur, nociuas qualitates impertire poſſit. Poſſe aliquid nociui in cereuiſiam ex plumbo redundare utique adſeritur. p. 144.

Librorum cenſurae.

De cloacarum exhalationibus noxiis.

Vita litteraria Dn. de *Chamouſſet.*

XIII.

Gazette de Santé, *oder gemeinnütziges medicinisches Magazin für Leſer aus allen Ständen, und zum Beſten einer Privatanſtalt für arme Kranke herausgegeben von* IO. HEINR. RAHN. *Med. Dr. Erſter Jahrgang, I — VI. Stück. Zweyter Jahrgang I. und II. Stück.*

i. e.

Promtuarium medicum in vſum lectorum cuiuscunque conditionis editum a IO. HENR. RAHN. Annus I. Pars I — VI. Annus II. Pars I et II.

Hoc periodico opere, in quo partim propriae Cl. editoris aliorumque medicorum lucubrationes, partim et ex variis bonis libris varia continentur, doctrina de natura corporis humani, de conſeruanda bona valetudine, de valetudine morbisque cuique hominum

minum conditioni opificioque propriis, de infantum educatione, simulque regulae traduntur in morbis quoad diaetam et medicamentorum vsum obseruandae, hoc tamen respectu habito, vt liber non medicis proprie inseruiat, sed communem vsum habeat, quem in finem et hic liber ob argumenti bonam pertractationem merito commendari debet.

Primum *hominis historia naturalis* traditur bene elaborata, vt ii, qui medicinam non didicerunt, multum ex hac tractatione commodi exspectare possint.

p. 39. *De corporis cura infantum diligenter gerenda*, de parentum cura, quam, foetu nondum in lucem edito, gerere debent. De tempore ad matrimonium contrahendum maxime opportuno (anno vigesimo). Matrimonium tantum sanos contrahere debere. De vestimentorum, inprimis in sexu sequiori, cura.

p. 71. *De bona valetudine conseruanda*. Ex *Frankii* systemate politiae medicae.

De litteratorum valetudine tuenda. Ex Cll. virorum *Tissoti*, *Ackermanni*, *Leuthneri* et *Frankii* libris.

De artificum morbis, ex *Ackermanni* libro.

p. 122. *De insitionis variolarum in patria Cl*[i] *Auctoris vrbe progressibus*.

Catechismus, in quo praecipua de variolarum insitione, in eorum vsum, qui rus colunt, traduntur, auctore Cl[o] *Aepli*. Egregie elaboratum opusculum est, ad cuius normam plures iam in Heluetia variolas feliciter suis inseruerunt.

De periculo ex secundinis in vtero residuis, eodem V. Cl[o] auctore. Casus simul, catechismi forma, in quibus secundinarum extractionem tentare conuenit; remediaque in variis casibus adhibenda bene traduntur.

Varia ex scriptis medicis in communem vsum conscriptis, aliaque.

p. 267. *Tertia* et *quarta primi anni* parte hominis naturalis historia continuatur, et de corporis infantum cura diligenter gerenda vberius agitur. De his, quae

in

in ſexu virili obſeruanda ſunt, de manuſtuprationis noxis, caet.

De ſecunda valetudine conſeruanda, inprimis de ſignis bonae ex omni parte valetudinis. p. 333.

De agyrtis et circumforaneis, auctore Cl° *Aepli*, Plurimae talium circumforaneorum et ex vrina medicorum hiſtoriae partim a Celeberrimo auctore, partim ab editore traduntur. p. 344.

Varia ex ſcriptis et alia ſequuntur.

Quinta et *ſexta* pars continuationem naturalis hiſtoriae exhibet, in qua inprimis de vitae tempore et duratione agitur. p. 520.

De medicis ocul ariis circumforaneis, auctore Cl° AEPLI. Continuatio tractationis de agyrtis eſt, in qua plura infelicium ab his hominibus temere ſuſceptarum curationum exempla traduntur.

De variis animi morbis, eorum originibus optimaque eos curandi methodo, editore V. Cl. auctore.

De corporis infantum recenter editorum cura gerenda. De his agitur, quae grauiditatis tempore agenda ſunt.

De variolarum inoculatione Cl. *Scherb*, agit.

De valetudine conſeruanda. Ex libris varia, variaque alia ad inoculationem variolarum, putredinis per acetum correctionem, medicos ex vrina, caet. pertinentia.

Secundi anni pars *prima* et *altera* edita eſt. In ea hominis naturalis hiſtoria continuatur.

De variolarum inſitione, argumentisque pro ea aut contra eam maxime vrgentibus. Doctiſſima tractatio, in qua *Sellii*, *Metzgeri*, *Platneri*, aliorumque argumenta examinantur.

In *Pauli* quendam locum, Epiſt. ad Timoth. 2, 12 — 15.

Morbi cuiusdam hiſtoria, in vſum eorum, qui in pſychologia occupantur.

De morbis artificum ex *Ackermanni* libro.

Ex libris varia. De magicis rebus, caet.

XIV.

Auffätze und Beobachtungen aus der gerichtlichen Arzneywiſſenſchaft, herausgegeben von IOHANN THEODOR PYL — *Erſte Sammlung. Berlin 1783 in 8v, 272 pag.*

i. e.

Diſſertationes et obſeruationes ad medicinam forenſem ſpectantes. editae a IO. THEOD. PYL.

Varios caſus hic liber continet raros ſubinde lectuque digniſſimos cum doctiſſima epicriſi. Obſeruationes autem, quae in hoc tomo occurrunt, ſequentes ſunt:

Conthoralium, qui in lecto demortui reperti ſunt, legalis inſpectio cadauerumque ſectio. Mortis probabilis cauſſa carbonum vapor fuit. Ventriculus vehementer inflammatus, vaſa ſanguine diſſoluto, ſpumoſo turgida, cerebri vaſa turgidiſſima fuere; in pectore ſanguis extrauaſatus ſpumoſus, repertus eſt. Ventriculi in his cadaueribus inflammationem ab humorum acrimonia intenſa jam antea praeſente ortam eſſe Noſter putat, nulla plane veneni ingeſti ſuſpicione praeſente.

p. 29. *Panis venenati falſa ſuſpicio* in altera obſeruatione enarratur. Alius veneni dati accuſationis, pariter falſae, hiſtoriam tertius caſus continet.

p. 43. *Mortis ex arſenici cum aqua ſolutione externe ad ſcabiem profligandam adhibita* in puero quinque annorum hiſtoria. In inciſo cadauere pulmones inflammati, ſanguine referti, cor eiusque vaſa ſanguine pariter turgida, inteſtina aëre diſtenta, parum inflammata, durae matris cerebrique vaſa ſanguine tali modo referta diſtentaque inuenta ſunt, vt ſanguis, cerebri ſubſtantia inciſa, copioſe profunderetur. Plures ſimul hiſtoriae ex auctoribus citantur, quibus arſenici externe corpori applicati mortiferi effectus probantur. (Nos nuper-

nuperrime diram capitis inflammationem externam immanemque dolorem in puero tredecim annorum obseruauimus lactisque calidi copiosissimo fotu sanauimus, qui circumforanei suasu, cobalti puluerem capiti variis in locis exulcerato insperserat.)

Mortis ex arsenico dato historia, cadauerisque incisio. Modi, quibus ea, quae in corpore eorum reperiuntur, quos arsenici sumti suspicio premit, examinanda sunt, praeclare enarrantur, et quam cauti physici in talibus casibus esse debeant, exemplis demonstratur. Probatur inprimis, vapores istos allium redolentes arsenici sumti signum certum haud esse, certaque signa, experimentaque traduntur, quibus arsenici praesentia cognosci potest. p. 53.

Singularium symptomatum mortisque post altheae pastam effoetam sumtam historia. Intensus vomitus, ardor, delirium, neruorum distensiones, caet. mortem praecesserunt. Sanguis in ventriculo pectore, cerebro accumulatus et in toto corpore dissolutus repertus fuit. Inflammatio nulla. Aliud etiam exemplum noxarum ex pastae altheae situ nimis diuturno corruptae esu ortarum adducitur. p. 70.

De noxis ex euphorbii puluere externe corpori applicato.

Morbi mortisque ex opio sumto historiam octaua obseruatio continet. Cadauere inciso summa putredo obseruata est. Intestinalis tubus aëre valde distentus, ventriculus tumidissimus, in interna sua superficie valde inflammatus, hepar variis locis maculis subnigris foedum, bilis putrida, lien admodum fragile inuenta fuere. Omnes abdominales venae sanguine nigro fluidoque tam valde distentae fuere, vt duplo crassiores, quam in statu naturali, essent. Pleura inflammata, cor praeternaturalem in modum dilatatum, cerebrique vasa omnia sanguine refertissima fuere. Opii grana LX hic homo sumserat, quem apoplexia ab opio inducta mortuum esse Noster putat. p. 84.

Alia

Alia adhuc morbi mortisque ex opio historia traditur. Emetico dato aeger opii partem quidem maximam vomitu reddidit, verum alui obstructio ab intestinorum paralysi inducta tam pertinax remansit, ut, gangraena et totius corporis rigore demum obortis, decimo post opium assumtum die, aeger animam redderet. — Epicrisis symptomatum ex opio nimia quantitate sumto historiam, iisque medendi methodum continet. Fortis emetica medicina omnibus praeferenda est; eaque via natura subinde seipsam ab inimicissimo hoc sibi veneno liberat. Nos juvenem curavimus, qui ad mortem sibi consciscendam XC. grana opii puri vespertino tempore devoraverat. Pessima symptomata, ingens totius corporis rigor, nervorum distentiones, continuumque delirium statim sequuta sunt. Septima post opium sumtum hora vomitus spontaneus, copiosissimus obortus est, eoque opii non satis exacte triti frusta plurima ejecta sunt. Febris postea hunc hominem corripuit putrida, nervosis symptomatibus stipata, cum vitae periculo maximo conjuncta, post XXXV. demum dies convenientibus medicinis, peruviano inprimis cortice et vitrioli acido meraco aut dulcificato, sanata. Verum tam tarda lentaque digestio, tantaque virium defectio remansit, ut post integrum annum elapsum aeger nondum penitus convaluerit.

Ad vasorum distentionem avertendam Noster venaesectionem, medicina praemissa, suadet.

Pluribus denique casibus expositis, ad infanticidium, remque obstetriciam, quatenus ad medicum forensem spectat, pertinentibus, XXIII. et XXIV. observatione *de impotentia virili* agitur, eaque observationibus quibusdam singularibus illustratur.

p. 219. *Num epilepsia correpti matrimonium inire possint,* XXV. observatione expenditur. Concedi his posse matrimonium, sana parte consentiente; raro tamen epilepticos matrimonio sanari.

Obser-

Obſervationes et experimenta meloës majalis vim ad hydrophobiam concernentia, auctore SCHÖNWALD Med. Dr. libro annexa ſunt. Primum ſymptomata exponuntur, quibus infectio a rabidi animalis morſu in hominibus cognoſci poſſit. Vidit Cl. Auctor hydrophobiam in virgine ante XXIV. hebdomades morſu rabidi canis laeſa. Primum autem ſymptoma poſt morſum dolor intenſus in lacerata parte eſt, totum ſenſim corpus occupans. (In omnibus demorſis, quos vidimus curavimusque, dolor haud valde intenſus fuit. Vidimus adeo manum alteram ſine magno dolore tali morſu dire laeſam, neque profunda vulnera cum ſubſtantiae deperditione ori illata vehementer doluerunt.) Signa poſtea, quibus canum rabies cognoſci poteſt, exponuntur, et exempla demum plurima medicinae efficacem ad hunc morbum vim in hominibus animalibusque probantia adducuntur. p. 240.

Finis operi obſervatione plane ſingulari imponitur infantis ſtatim poſt partum, reſciſſo, et non ligato funiculo umbilicali, in ciſtam ſepoſiti, ex eaque poſt ſex horas, quum vitam adhuc ageret, ſanus vegetusque eſſet, extracti.

XV.

IOHANN DANIEL METZGERS — *Grundriſs der Phyſiologie. Zwote, umgearbeitete und verbeſſerte Auflage. Königsberg 1783. 8. 211. pagg.*

i. e.

Primae lineae phyſiologiae, auctore IOANNE DANIELE METZGER.

In hoc libro Cl. Auctor ſingulari ſtudio omnia in phyſiologiae diſciplina recenter inventa diligenter collegit, jam antea ab HALLERO aliisque dictis adjunxit, hocque modo mole quidem paruum, verum argumenti grauitate prae aliis multis conſpicuum lectuque

que dignissimum opusculum condidit, in quo laudabili breuitate principes physiologiae doctrinae praeclare traditae sunt.

Epistola ad SPROEGELIUM, Berolinensem professorem celeberrimum, praemissa est, in qua, quid ad bonum et utile physiologiae compendium requiratur, simulque, quid in HALLERI primis lineis physiologiae desideretur, succincte exponitur, breuissimaque physiologiae historia praemissa, in praelectionibus academicis ulterius illustranda, *prima sectione* de hominis historia naturali agitur. Varietates hominis quinque sunt. Loquela, risu, fletu, inprimis autem sensibus perfectis magis, gressu erecto indeque pendente partium singulari forma ab aliis animalibus homo distinguitur.

Partium corporis humani analysi chemica exposita, in qua fixo aëri cohaesionis partium caussa non adscribitur, de fibra, tela cellulosa, membranis, cet. agitur. Vires, quae humano corpori viuenti insunt, *vis vitae* et *vis neruea* sunt. *Vitae vis* quoad suam naturam nobis incognita in omnibus corporis partibus praesens est, corporis partes ad functiones suas exercendas et ad sibi noxia remouenda aptas reddens. Ea et post mortem adhuc in sensus incidit, in omnibus corporis partibus, ossibus, cet. existit, in musculis vero *irritabilitate Halleriana* sese manifestat. Consensus partium ex connubio vis vitae et nerveae oritur, tela cellulosa tamen, structurae analogia, sanguifera vasa, cet. etiam aliquid ad eam conferunt. De temperamentis.

p. 15. Altera sectione *actiones vitales* comprehenduntur, primumque de sanguinis circulatione, et de sanguinis indole agitur. Sanguineos rubicundos globulos sanguinis partes constitutiuas haud, verum tantum particulas sanguineas rubicundas esse aqueae parti innatantes, neque hoc verum esse, quod globuli rubri in flauos hique in albos dissiliant. Sanguis in vasis vivi

vivi animalis detentus vitali quadam aut irritabili vi praeditus esse videtur, eaque vitalis vis ex sanguine emisso vaporum forma in aërem forte ascendit. Rubor sanguinis a phlogistico principio pendet. Caloris animalis ratio in sanguine hoc tamen modo sita est, ut et neruea vis multum ad eum conferat.

Cordis anatome functionibusque ad sanguinis circulationem, organorum respirationi inseruientium, pectoris ossei, diaphragmatis, pulmonum, asperae arteriae anatomica historia, aërisque qualitatibus succincte traditis, de respiratione agitur. Quantum pulmones ad sanguinis indolem conferant, ex comparatione sanguinis animalium frigido et calido sanguine praeditorum perspici potest, ex eaque comparatione patet, pulmones ad sanguificationem maxime conferre. In pulmonibus sanguis refrigerari haud videtur. Calorem sanguinis a phlogisto pendere admodum probabile est. Arteriarum postea, venarum et vasorum lymphaticorum fabrica usus que exponitur, hisque praemissis de secretionibus agitur. Quamvis autem omnium humorum secretorum principia in sanguine jam insint, secreti tamen humores, priusquam secernantur, in sanguine non adsunt. Vires autem secernentes non in vi quadam attractili, aut gravitate specifica quaerendae sunt; positae potius in viva quadam vi sunt, quae in *vi separatoria, praeparatoria, secretoria* et *denuo secretoria* consistit.

Tertia sectione *animales functiones* pertractantur. p. 71.
Primum de cerebro et neruis agitur, postea autem cerebri nervorumque functiones exponuntur. Sensorii communis sedem nobis incognitam esse. Nervos non tanquam chordas tensas agere, dubios tamen et hodie adhuc spiritus animales esse: sanguinis enim quantitate cerebro advecta non necessario sequi, ut secretio quaedam in eo peragatur, aliaque argumenta, quae in vitalium spirituum favorem adducantur, pariter dubia esse. Praestare itaque nerveam vim ce-

rebro

rebro nervisque propriam, quoad naturam ſuam ignotam, verum ſecundum certas, nobis vero plane incognitas leges agentem vim dicere.

Senſationis theoria, organorum ſenſibus externis inſervientium anatome, ſenſuumque, qui in his organis locum habent, theoria expoſitis, ad *internos ſenſus* tranſitus eſt. Animae ſedes veroſimiliter in medulla oblongata quaerenda eſt. Cerebri diverſam magnitudinem, ſpecificam gravitatem cerebri variam, variam cerebri et cerebelli rationem multum ad animi facultates mutandas in hominibus et animalibus conferre certum eſt.

p. 123. Voluntariorum motuum theoria ſingulari capite pertractatur. De muſculorum ſtructura et vi iis inſita, elaſticitate et irritabilitate.

p. 130. *Naturales actiones* quarta ſectione exponuntur, primumque de alimentis et maſticatione agitur. Hominis ſtructuram eam eſſe, ut alimentis partim animalibus, partim vegetabilibus veſci poſſit. Salivae qualitates et actiones in cibos traduntur, poſteaque, quid in ciborum deglutitione accidat, exponitur. Ciborum in ventriculo mutationes bene deſcribuntur, diligens tamen expoſitio modi, quo cibi ſenſim in animalem ſubſtantiam convertuntur, deſideratur.

p. 140. De bilis et hepatis functionibus copioſe agitur, nec non de ſanguinis in portarum vena contenti qualitate. Lienis uſum dubium adhuc eſſe. De inteſtinorum, vaſorum lacteorum, meſenterii, cet. fabrica et functionibus.

p. 165. Quinta ſectione *de excretionibus* agitur. Fecum aluinarum excretione expoſita, de urinae ſecretione et excretione, analyſi urinae chemica praemiſſa, agitur. De inſenſibili perſpiratione, ſudore, materiaque, quae exſpiratione e pulmonibus educitur (cuius tamen parcam tantum Cl. Vir mentionem facit.)

p. 177. *De iis, quae ad propagationem generis humani pertinent*, ſexta ſectione agitur. Primum, quid vir ad gene-

generationem conferat, exponitur. *Tenſionem* coitu durante tantum in corpore cavernoſo penis inferiori produci. Debilitatem ex coitu a nervorum conſenſu (non a nobiliſſimi humoris profuſione?) oriri. Videtur Cl. Auctor ſemini virili propriam, activam, vivam, irritabilitati analogam vim, qua ovulo muliebri vitam inferre valet, tribuere; et ſpermatica animalcula, recentioribus obſeruationibus magis confirmata, negare.

De virginum partibus genitalibus. Irritabilitas valde magna utero tribuitur a muſcularibus fibris probabili modo praeſentibus deriuata. Corpus luteum poſt primam conceptionem (obſcuro paululum ſenſu, quum, WRISBERGIO, aliisque docentibus, poſt quamvis conceptionem corpus luteum naſcatur) in ovariis generari. Menſtruus fluxus periodicae uteri plethorae tribuitur. De eo, quod in partibus genitalibus accidit, vt conceptio ſuccedat, deque ipſa conceptionis theoria nihil certi traditur, phaenomena tantum exponuntur. Superfoetationem poſſibilem haud eſſe.

Matris imaginationis vis in foetum non plane negatur. Partus hiſtoria tradita, ea exponuntur, quae in foeminis poſt partum accidere ſolent. Tandem de differentia foetus et neogeniti agitur.

De nutritione. Nobis incognitum eſſe, quinam humor nutritioni quarundam partium inſerviat. Secretionum legibus eae inprimis partes ſanguinis ad has partes adferuntur, quorum nutritioni inprimis inſervire debent. Hae partes nutrientes vi vaſorum partis ipſius ulterius praeparantur, parti aſſimilantur poſtſteaque apponuntur.

Poſtremo de incremento, ſtatu et decremento corporis humani agitur. Decrementi inprimis cauſae bene exponuntur. p. 209.

Paulo prolixiores in argumento hujus libelli enarrando eam ob cauſam fuimus, ut, quanta rerum uti-

lium scituque necessariarum copia in tam angusto pagellarum spatio inclusa sit, lectores eo melius perspicere possent. Liber ceterum aphorismorum forma, nervea brevitate talique modo conscriptus est, ut paucis verbis rerum copia magna comprehendatur.

XVI.

De limitandis laudibus et abusu moschi in medela morborum dissertatio, auctore BALTHASARO LVDOVICO TRALLES, medico Vratislaviensi. Vratislaviae 1783. 8. 150 pagg.

Moschi historiam LVCAS SCHROECKIVS doctissimam primum dedit, quumque eo tempore *Academiae Imperialis Naturae Curiosorum* collegae in corporibus ex tribus regnis naturae illustrandis singularem operam impenderent, et eorum quisque, in corpore naturali suo, quod elegerat, vires salutiferas magnas mirasque qualitates inuenire putaret, factum inde est, vt et moscho plus virium adscriberetur, eaeque liberaliter nimis commendarentur. Moschi famam nostris temporibus inprimis auxit *Praxis Londinensis*, moschum largiter ad hunc diem exhibens. Factum inde est, vt facili nimis fiducia et coeco amore hoc medicamentum in morbo qualicunque exhiberetur, vtque omnium medicorum paene opera laudibus virium et virtutum, quas moschus haud possidet, plena essent. Inualuit sane pessima aegrisque maxime damnosa consuetudo in Germania, vt medici medicinis ab exteris, falsis saepe experimentis, aut non satis fidis, laudatis, fidem maximam adhibeant, bonis vero, probatis et efficacibus omnes paene laudes demant.

p. 21. „*Moschus summa et stupenda plane vi agit in neruos totumque eorum systema peruadit et commouet.*" Subtilitatis effluuiorum moschi exempla plura adferuntur,

runtur, ex eiusque effectibus generalioribus demonstratur, moschum feminis delicatioribus plane non dari viris vero non ita promiscue posse, nec in nosocomiis adhibendum esse, quum odore suo fragrantissimo cubicula omnia inficiat, sicque varias difficultates inducat.

„ *Moschus circulationem sanguinis celeriorem reddit „et fortiorem, eaque propter etiam calorem in corpore „auget.*“ Hoc theorema testimoniis auctorum copiosissimis confirmatur, omnesque medici, qui ad pulsum in febribus excitandum moschum praescribunt, eo ipso profitentur, quod calefacientem et sanguinem commouentem virtutem ipsi inhaerere credant.

„*Moschus sanguinem expandit, rarefacit eiusque* p. 32. „*volumen auget.*“ Ab his moschi hactenus enarratis viribus eius vis aphrodisiaca pendet.

„*Moschus sanguinem ad caput congerit, vasa eius „eo obruit et distendit, grauitatem eius, somnolentiam, „temulentiam inducit, tum et illum simul trudit ad pe„ctus, in quo oppletionem et anxietatem excitat.*“ Ipse omni modo venerabilis auctor ex moscho in asthmatis conuulsiui insultu exhibito tantam capitis grauitatem obseruauit, vt plumbeum aegro caput esse videretur. Insignem capitis a moscho propinato in dysenterico cum visus obnubilatione perturbationem vidit, puellaque sub vsu moschi per aliquot dies sibi non conscia fuit, tandemque, cessante eius vsu, sibi reddita est. In eodem statu vir per quinque dies, a moschi vsu permansit, et somnolentus, temulentus, delirans demum obiit. — Moschi effectus paene iidem sunt, ac opii, ita vt et opio moschus, dum debita dosi exhibetur, substitui queat.

Generalioribus his de moschi viribus et qualitatibus p. 45. medicis praemissis, ad singulares morbos, ad quos moschus ab auctoribus medicis laudatus est, Noster transit.

Primum de *hydrophobia* et laudato ad eam *Sinensi puluere* agitur.

Sinensium autem medicina tam manca, ridicula omnique vero experimento destituta est, vt pollicitationibus eorum parum fidei tribuendum sit. Moscho vires adscripserunt, quas certe non possidet, et tamen eorum de hoc medicamento nugae in Anglia fidem inuenerant facilem. Nullus haeret Noster, quin moschum non saltem nil boni in hoc morbo praestare, sed certum nocumentum afferre, conuictissimus declaret. Nemo hactenus asseruit moscho vim hoc rabidi canis venenum destruendi specificam inesse, adeoque mercurius (aliaeque efficacissimae medicinae) ei longe praeferendae sunt. — Dubium praeterea adhuc est, num calidae medicinae omnes ad morbum auertendum valeant, in quo frigidae medicinae effectus maximos edunt. Praestantissimi medici morbum ceu summe inflammatorium tractari volunt, moschus autem inflammationem producit, neque ob vim suam, qua sanguinem ad caput pellit, tuto in morbo dari potest, in quo humores maxima vi superiora petunt.

p. 59. Maximam autem famam moschus in morbis conuulsiuis sanandis acquisiuit, verum paradoxum videtur, moschum in paralysi aeque ac in conuulsionibus laudari. Neque vlli conuulsionum caussae moschus aduersus est, nec ad neruorum motus sedandos dari potest, quum praeternaturales neruorum motus potius concitet. In epilepsia dari nequit, quum caussas morbi non tollat, et si antispasmodicis in hoc morbo sanando medici indigeant, eorum praestantiorum copia detur. Ad hystericum morbum non valet, quum omnes hystericae neruorum sensilitatem summam habeant, moschus autem neruos moueat, nec a feminis facile ferri possit. Nec in mania conuenit, eius caussis non aduersum desperatumque in desperato et miserrimo aegrorum statu remedium, nulli indicationi satis faciens, morbumque augens. Constitit nostris

ſtris temporibus, maniam maxime refrigerantibus curari, aceto deſtillato, fotibus frigidis capiti impoſitis, caet. moſcho vero et opio contraria plane curationi praeſtantur.

Medicus, qui omnes phyſicos moſchi affectus ante oculos habet, eum in *morbis acutis*, inflammatoriis certe, non adhiberet, et tamen factum eſt, vt et ad hos morbos ab egregiis viris laudaretur. Concipi autem fere non poteſt, qua ratione remedium ſumme penetrans, circulationem ſanguinis cito et inſigni modo augens, irritans, reſoluens, commotum ſanguinem ad viſcera vitalia vehementer pellens, verbo, eosdem, ac ipſa febris, effectus in corpore producens, febri ſanandae aptum et par remedium haberi queat. Nec delirium ſanare poteſt remedium, quod ſana capita turbat. p. 108.

Quodſi denique et moſchus eam ob cauſſam in febribus laudatur, quod ſudorem promoueat ſalutarem ſymptomataque pernicioſa praefocantem, ex SYDENHAMI aliorumque omnium obſeruationibus clarum eſt, ſudoribus in febribus imprudenter excitatis plurimos morti traditos eſſe. Sed praecipue ad febres malignas et putridas moſchus laudatur, et alexipharmaca illi vis prae aliis longe eminens tribuitur. In veteribus autem iam multi fuere, qui malignitatem acutarum non ſolum non ab eo corrigi, verum potius augeri aſſeuerarunt; Anglorum vero auctoritate recentiores medici inprimis ſeducti ſunt, vt huic remedio ad hos morbos vires, quas non poſſidet, tribuerent. Pulſus quidem et ſanguinis circulatio in hoc morbo augeri debent, verum hoc non moſcho, ſed remediis excitantibus ſimulque putredini aduerſis, quae indicatio in his morbis omnibus princeps eſt, obtinetur. Nec in conuulſionibus febrilibus multum valuit, omnesque, qui eum ad eas laudant, et alia ſimul magis probata remedia commendant. Exanthemata febrilia certe quidem expellit, verum quid

quaeſo boni ex his ſanguinis diſſoluti ſymptomatibus euidentiſſimis exſpectari poteſt? Praeſtat in his morbis moſchi loco camphoram, myrrham, corticem Peruuianum (acida mineralia) in vſum vocare, quam calidiſſima hac medicina ignem vix exſtinguendum augere.

p. 174. In variolis parum leuaminis moſchus ſemper attulit. Nec, quod ipſe Noſter expertus eſt, collo appenſus variolas benigniores reddidit.

Cephalicum remedium, quod cerebrum et neruos, eorumque fluidum grato ſtimulo excitet, et moueat, vel cerebrum neruosque roboret, moſchus haud eſt, atoniam potius cerebri et neruorum producit.

In apoplexia moſchus nullo modo exhibendus eſt. Antiparalyticam vim illi quidem medici tribuerunt, verum diligenter diſtinguendum eſt inter paralyſin calidam frigidamque, moſchusque in calida paralyſi nullo modo adhibendus eſt.

p. 137. Nec in aſthmate conuulſiuo moſchus a probatis medicis laudatur. In conuulſiua tuſſi non tam efficax, quam emeticae medicinae et cortex Peruuianus eſt. (Nos morbum manifeſte augeri ab eo in epidemia verna 1782. vidimus) Nec phthiſicis prodeſt.

Vt autem iuſtum moſcho pretium ſtatuatur, tanquam probatum Noſtro eſt, opio et moſcho inter ſe, effectuum ratione, arctiſſimam ſimilitudinem intercedere, adeoque et moſcho, ceu debiliori medicamento, incertaeque efficaciae, haud opus eſſe, quum omnia, quae a moſcho exſpectantur, opium felicius et certius praeſtet. Accedit, quod moſchus, ob peculiarem odorem, pluribus inimicus ſit. — De doſibus moſchi, genuinique veris qualitatibus, et adulterato (ſanguine inprimis variorum animalium) cognoſcendo.

Liber TISSOTO, veteri Noſtri amico, inſcriptus eſt. Eum non ſine magna voluptate legimus, et noſtris obſeruationibus cum moſcho inſtitutis probantibus, parum

parum vtique praesidii ex medicamento exspectandum esse, quod a pluribus, in summo mortis periculo, ceu sacra ancora, adhibetur.

XVII.

PETRI IOANNIS VASTAPANI — de china china in synochis putribus animadversiones. Argentorati 1783. 8. pag. 162.

Quum Peruviani corticis usus amplissimus et summe efficax praedicetur in synochis putribus, quinimo penes multos fere unicum et tutissimum remedium sit, alii vero tantam antisepticam virtutem ipsi non tribuant, observationes, quas circa corticis usum in nosocomio IOANNIS BAPTISTAE Taurinensi, et in epidemicis constitutionibus variis collegit, Noster hoc libello publici juris fecit.

Corticis Peruviani analysi chemica ex variis au- p. 7. ctoribus tradita, synochi putris naturam exponit. Duplex *lentoris* genus in hac febre observavit tum epidemice grassante; in aliis enim a materie phlogistico — rheumatica, initio morbi putrescentem superante, morbus ortus est, vix autem in aliis signa a primis morbi exordiis observata sunt, quae lentoris causam diathesi inflammatoriae tribuendam esse suaderent. In omnibus tamen aegris septicum miasma praevaluit.

Symptomatibus huius febris traditis, num utilis p. 18. in ea corticis Peruviani usus esse possit, expenditur. Is autem ex Nostri sententia in tali febre, in qua externa quaedam causa humores ad *stasin* induxit, utilis esse non potest, quum lentor humorum oppugnandus sit, isque ab omnibus tonicis et subadstringentibus augeatur. In morbis inprimis a rheumatica acrimonia pendentibus haec stasis et adstringentium noxa valde magna est. Acrimoniae etiam, febribus ansam praebenti et a febribus generatae, corrigendae cortex Peruvianus penitus impar est, et his, aliisque ejusdem argumenti, rationibus probatur, Peruvianum

corticem neque in incremento, neque in ſtatu, nec in decremento febrium ſynocharum putrium convenire.

Deinde et ex ipſo corticis Peruviani ad febres aut remittentes aut intermittentes ſanandas adhibiti ſucceſſu et ex teſtimoniis medicorum copioſe allatis probatur, hunc corticem, febre nullas remiſſiones habente, nullo plane modo convenire, metaſtaſibusque perniciosiſſimis aliisque ſymptomatibus diriſſimis anſam dari, ſi in febribus vere continuis continentibus, licet et nulla topica inflammatione ſtipatae ſint, exhibeatur.

p. 61. Neque ex putredine in ſynocho putri praeſente indicatio corticem Peruvianum adhibendi deſumenda eſt. Longe enim alia ratio experimentorum eſt cum cortice et carnibus aut putridis aut recentibus inſtitutorum ad antiſepticam illius vim evincendam, eorumque, quae in vivo corpore animali inſtituuntur; etſi indubitatam corticis antiſepticam vim ponamus, in ſynocho putri, experientia teſte, oeconomia animalis ſemper pervertitur, ſi ea, quae a ſanitatis regulis receſſerunt, non eliminentur; indeque tam varii tamque difficiles morbi, qui poſt febres ſynochas continuas cortice curatas orti ſunt, explicari debent. Denique et vim vere antiſepticam corticis Peruviani in putridis febribus temere, et parum firmis rationibus in dubium vocat.

p. 84. Ex omnibus autem hactenus expoſitis ex Noſtri mente patet, chinam chinam adverſus febres in corruptionem pronas, quodcunque fuerit harum ſtadium, promiſcue adhibendam haud eſſe.

Quae omnia argumenta corticis Peruviani uſum in morbi genere prohibentia, in quo omnes medici, corticisque fautores maximi eum pro medicamento habuerunt, ſumma circumſpectione et cautiſſime, febre continenti et humorum diſſolutione putrida non ſumma exiſtentibus, adhibendo, obſervationibus ab Auctore confirmantur, morborumque hiſtoriis.

Prima obſervatione febris hiſtoria deſcribitur, continentis primum, poſtea manifeſte remittentis, corti-

cis

cis Peruviani ufu in continentem iterum mutatae. (Recidiuam fordes non fatis evacuatae produxerunt, eamque cortex, omnibus debite praemiffis, certe non produxiffet.) In altero cafu in eadem re vehementer peccatum eft, et petechiae poft corticis ufum non corticis, non ftagnationis ab eo inductae, fed fordium a cortice interceptarum effectus fuere. Corticis malam vim hae obfervationes certe non probant, verum inconfideratam, damnofam, morbo faventem corticisque ufui contrariam Auctoris medendi methodum. In corticis enim ufu haec regula, experientia et probatiffimis medicis probantibus, prima eft, *eum tuto dari non poffe, neque fperatos effectus edere, nifi probe antea a fordibus purgato corpore.*

Tertia hiftoria pariter non corticis, fed praepofterae fanationis infelices effectus enarrantur. Aegro febre tertiana inflammatoria laboranti ipecacuanha primum (Salina primum ad fordes praeparandas medicina et tartarus emeticus ad eas exturbandas praeftitiffet) deinde nitrum cum *opio* (!), poftea cortex magna dofi datus eft. Talis medendi methodus non folum ad morbum maligniorem reddendum, fed et ad mortem advocandam prae omnibus apta eft. Praeftitiffet bilem tenaciffimam, foetidiffimam, quam aeger in perniciofi morbi decurfu copiofe dejiciebat, efficaci modo evacuare, et *peracta* hac evacuatione corticem dare.

In omnibus fequentibus hiftoriis idem error in medendo graviffimus caftigandus eft. Emetica, et indicationibus manifeftiffimis praefentibus, aegris non, ejusque loco purgans medicina data eft, pofteaque auctor, praemiffis fubinde medicinis impuri fomitis corruptionem manifefte augentibus, *aqua theriacali* (corpore, nondum purgato atque fatis adhuc impuro! cet. corticem adhibuit, naturali hoc penitus eventu, ut febris augeretur et ex benigna maligna evaderet.

Corollaria libro addita funt, in quibus adferitur, p. 159.

ſine omni praemittendorum mentione *tuto* exhiberi poſſe corticem Peruvianum, ſi tempus remiſſionis diuturnum ſatis ſit. (Subinde, *Torti* hoc probante, et breviſſimo remiſſionis tempore exiſtente, *una* aegri *ſalus* in cortice poſita eſt.)

Nunquam dandum eſſe corticem in acuti morbi principio, augmento et ſtatu, tertio corollario adſeritur, quod pariter falſum eſt; ſubinde enim, morbo putrido exiſtente, vita aegri cortice ſervanda eſt, nullo plane ad tempus morbi, ſi praemittenda praemiſſa fuerint, reſpectu habito.

Veriſſima ſunt, quae quinto corollario de peſſimis corticis, corpore non purgato, effectibus Noſter affert. Verum medendi methodus, quam, hiſtoriis morborum probantibus, ipſe, adhibuit, his, quae in corollario adferuntur, directe contraria eſt.

Quum noſtris temporibus, virorum de medica ſcientia praeclare meritorum inſigni omnique modo laudabili opera, corticis Peruviani uſus in morbis acutis et intermittentibus rite jam aeſtimatus et determinatus ſit, non opus eſt, ut Auctoris argumenta futilia, et jam ab aliis, BAGLIVIO inprimis, melius aptiusque agitata ulterius convellantur; caueant autem ii, quibus in rebus medicis non conſtans mens eſt, ne hujus libri, inprimis hiſtoriarum, argumento decipiantur, eoque commoti medicinam damnent, qua, ſi rite datur, praeſtantior, ſi vero praepoſtere exhibetur, nocentior nulla reperitur.

XVIII.

WENCESLAI TRNKA de KRZOWITZ — hiſtoria febris hecticae, omnis aeui obſervata continens. Vindobonae 1783. 8. 401. p.

Notiſſima Celeberrimi Auctoris opera ſunt, quibus febres intermittentes, amauroſin, ſurditatem, leu-

leucorrhoeam, caet. illuſtrauit, et quamuis in iis parum inueniatur, quod amplificandae medicinae proprie inſeruiat, vtile tamen et jucundum eſt, in his libris omnia paene, quae ab auctoribus de morbi quodam genere dicta ſunt, in ſcitum ordinem redacta digeſtaque reperire.

Talium autem librorum vtilitas quum inde maxima ex parte pendeat, vt omnia pathologo practicoque ſcitu neceſſaria in iis contineantur, primum ordinem in opere ſeruatum, poſteaque ea, quae libro deſunt, aut addi poſſunt, fideliter enarrabimus.

In duas partes liber diuiſus eſt. Prima de natura ac varietate febris hecticae agitur. *Hectica febris* Noſtro *febris continua remittens chronica eſt, a paſtu veſperique ſemper ingraueſcens et corpus ſenſim extenuans.* Eius mentionem HIPPOCRATES non fecit. (Nominis quidem, quantum memini, non, verum ſymptomatum, varietatum et ſpecierum febris hecticae certiſſime. cf. de veterum doctrinis circa hunc morbum, doctam b. BRENDELII diſſertationem, in *Opuſc. part. III.* recuſam *de phthiſeos hecticaeque diſcrimine.*)

Hecticae febris genera duo ſtatuuntur. *Protopathica,* ſeu primaria citra aliam aegritudinem, ex ſolo rerum non naturalium errore ortum ducit, eaque rariſſima (forte medicis tali modo nunquam viſa) eſt, *deuteropathica* vero aut *genetica* (a morbo alio praeſente producta) aut *ſymptomatica* eſt, huicque et phthiſicorum febris accenſetur. Porro hectica febris, quoad ſtatum in inchoatam, adultam et conſummatam diuiditur, (incognitus eſt Cl^o Viro, vt iam monuimus, liber doctiſſimus BRENDELII, huc inprimis referendus.)

Symptomatibus febris hecticae (pariter non omnibus, eorum enim mira, pro loci affecti ratione, varietas eſt) generalioribus ſatis bene expoſitis, *cauſſae proëgumenae* recenſentur. Hecticae febris ex praeternaturalibus in corpore genitis, ſcirrhis, caet. oriundae hiſtoria copioſe pertractatur. In procatarcticis hecti- p. 41.

cae

cae febris caussis aestus solis, pathemata animi, dyspepta alimenta, spirituosi potus, acria medicamenta (mercurius sublimatus, cortex Peruuianus, caet.) vermes, humorum, chyli, lactis, sanguinis, seri, lymphae, seminis, spirituum iactura insignis, metastases sudoris, sanguinis, exanthematum, vlcerum, tumorum, febres sudatoriae, acutae inflammatoriae, remittentes gastricae, biliosae, intermittentes, contagium, recensentur.

p. 140. *Diagnosis febris hecticae absoluta* vnico hoc signo pathognomonico absoluitur, calore febrili scilicet post pastum semper ingrauescente, cum pulsu accelerato. *Relatiua* vero diagnosis difficilior est, inprimis complicatarum cum intermittentibus febribus, continuis remittentibus, caet.

p. 147. *Prognosis* in sequentibus constat: 1) diuturna admodum est febris hectica, 2) tumores, hydropes, lacrymandi impotentia, articulorum crepitus, anchyloses, phthises, illius effectus sunt. 3) curabilitas febris hecticae a vario eius gradu variaque caussa pendet. 4) hectica febris interdum calore aut frigore atmosphaerae, appetitu automatico, febre, variis excretis, metastasibus variis soluitur. Lethalia in hectica febre signa sunt recidiua, orthopnoea, lethargus, coma, paralysis, pulmonum exulceratio, marasmus cum Hippocratica facie, diarrhoea colliquatiua, exanthemata varia, vrina pinguis.

p. 189. Altera operis parte *medendi febri hecticae methodus* traditur. Primum *de emeticis* agitur, quae requiruntur, si dyspepta in ventriculo collecta sunt, vermes ventriculo insident, humorum prauorum colluuies in primis viis adest. Amplioris autem longe in febre hectica vtilitatis purgantia sunt, quae tamen, insigni virium prostratione praesente, aut in febre hectica simplici, non dari debent. Agaricus fungus parca dosi, sed saepe datus in cohibendis hecticorum sudoribus efficacissimus est.

De

De aperientium vſu. In his humectantia principem p. 216.
locum tenent. Aqua pura, aquae ſoteriae, emulſa varia (lactis, in his morbis celebratiſſimi remedii, lactis praeſertim aſinini parca, medicamentique dignitati nullo modo conueniens mentio redditur) optima humectantia ſunt. In incidentibus ſal ammoniacus eiusque ſpiritus, antihecticum POTERII, (hoc nocentiſſimum omni modo medicamentum, hecticum potius, quam antihecticum, ab Auctore valde laudatur, et, quum tamen adſtringat, incidentium claſſi adſcribitur. Maculam certe his nimis copioſis medicamenti humano corpori tam aduerſi laudibus libro ſuo Vir Cl. indelebilem inuſſit) cicuta laudantur. Nouum et inauditum nobis hactenus medicamentorum genus *haemorrhagica* conſtituunt. De mercurii ad febrem hecticam vſu.

Spatioſus maxime medicamentorum roborantium p. 250.
campus eſt. In ſtomachicis, quae „poſt emetica et „cathartica — *continuo* ſunt exhibenda", quaſſiae lignum (praeſtat cortex Peruuianus) et mentha piperitis laudantur. Roborantibus et reſoluentia ſtaſes lentorum humorum ab atonia vaſorum collectas accenſentur. Ad eorum claſſem cereuiſiae variis herbarum infuſionibus medicatae, glandes quernae decoctae, martialia, balſamica antiſeptica, caet. referuntur. Medicamenta antiphlogiſtica ſimul et antiſeptica, *antipyreta* Noſtro dicta, *Saturnina* ſunt, inprimis ſaccharum ſaturni et tinctura antiphthiſica GRAMANNI, de quibus dicit, non mirum eſſe, ſi interno vſui data nonnunquam bonos praeſtiterint effectus, praeſertim in
cohibendis colliquatiuis ſudoribus „*quum huiusmodi* p. 273.
„*medicamenta, aquae* GOVLARDI *documento, ad ex-* „*ternas inflammationes valeant.*" (Quanta, et quam indigna omni modo medico concluſio!) Ea tamen non tantopere, quam POTERII hecticum medicamentum, laudat Cl. Vir, talium caeteroquin, vt facile ex ipſa tractatione patet, medicamentorum amator,

tutioraque iis putat acida mineralia, Peruuianum corticem, mixturam GRIFFITHII, ex myrrha, aqua alexeteria, aqua alia ſpirituoſa, ſale abſynthii et martis vitriolo, cui, loco ſalis abſynthii, ſubinde et nitrum (mala miſcela, ob duo acida mineralia coniuncta) adiicitur.

p. 308. De *chirurgicis adminiculis* altera partis alterius ſectione agitur, ſanguinis miſſione, quam temere inſtituendam in febre hectica haud putat. (ſcarificationis, cucurbitularum ſiccarum, frictionum, veſicantium nulla fere mentio iniecta eſt.) De balneorum tepidorum ex aqua communi et aquis ſoteriis vſu. Balnea et frigida ſubinde hecticis vtiliſſima fuere. De enematibus, litu, fotu, ceratis, caet. De fonticulis aliisque vlceribus in hecticis excitandis (et hoc caput calamo nimis feſtinanti conſcriptum eſt.)

p. 338. *Diaeta hecticorum* tertia ſectione pertractatur. De cibis hecticorum. Iura varia (viperarum, Italis et Gallis celebratiſſima, omiſſa ſunt) ptiſanae, cremores, pulticulae tenerae variae, gelatinae animales, fructus horaei, ſemina demulcentia, piſces ſaxatiles, carnes, ranae, teſtudines, oſtrea (?), cochleae laudantur. Ptiſanae hordei, lac humanum, aſininum, caprillum, vaccinum hecticis commendantur. Valde mirati ſumus, quod Noſter lac in hypochondriacis — ſtomacho debili laborantibus, viſcerum ſcirrhos et vlcera habentibus „*quia aut inutile eſt lac*, aut *noxium etiam* „*ex id genus cauſſis hectica laborantibus*," (!!) in his, qui cephalalgia et febre putrida laborant, contra indicari adſerat. De motu, quiete, aëre (nulla aëris dephlogiſticati, vtiliſſimi in talibus morbis; mentione facta) lecto, ſomno, animi pathematibus hecticorum, caet.

p. 385. Additae (haud bono certe conſilio) libro hiſtoriae hecticorum ſunt ex AMATO LVSITANO, P. FORESTO, LAVRENTIO HEISTERO, FRIDERICO HOFFMAN-

MANNO, KALTSCHMIEDIO, SCHENFELDERO collectae. Index auctorum rerumque adiectus eſt.

Vt autem de huius libri argumento candidum iudicium feramus, negari nullo modo poteſt, eum multa continere ex auctoribus collecta, (propria enim non habet Noſter) ſcitu vtilia neceſſariaque; verum in hoc inprimis Vir Cl. hallucinatus eſt, quod partim non omnia ſcitu neceſſaria tradiderit, eiusque adeo liber „*omnis aeui obſeruata*“ haud contineat, partim autem et obſeruata, ex auctoribus, melioribus ſaepe, fideque vere dignis non ſelectis, perſcripta tam copioſe in eo enarrentur, vt liber, ſine omni rerum in eo contentarum detrimento, in anguſtius longe ſpatium redigi potuiſſet.

XIX.

Dr. ERNST ANTON NICOLAI — *Sammlung von Beobachtungen, Recepten und Kurarten, mit theoretiſch-praktiſchen Anmerkungen. Iena. 1784. 8. 840. pagg.* Autore ERNESTO ANTONIO NICOLAI.

i. e.

Obſervationum, formularum medicinalium et curandi methodorum collectio. —

Iam ante aliquot annos Ill. Auctor librum de medicamentorum formulis medicamentisque in morbis rite adhibendis edidit, cujus nos etiam in his commentariis mentionem fecimus*). Hoc nunc edito opere hic liber continuatur, hoc tamen modo, ut partim de ſingularibus medicamentis agatur, partim vero morbi quidam pertractentur iisque maxime conveniens medendi methodus tradatur.

Primum *de inſigni uſu clyſterum ex vini aceto paratorum in iliaca paſſione, alvi obſtructione, inteſtinorum inflammatione, cet. agitur, ſimulque de inſigni aceti ad varios morbos vi diſſeritur.*

In

*) vid. Comm. noſtr. dec. III. Suppl. 3. p. 547.

In incarcerata hernia inguinali, omnibus aliis medicinis irritis, clyſteres ex vini aceto ſpaſmos morbumque ſuſtulerunt, quod tamen inflammationi adverſae aceti vi non tribueremus, verum potius irritanti, vehementiores conſtrictiones concitanti. Pluribus aliis caſibus fuſe probatur, clyſteres ex aceto ad inteſtinorum inflammationem, alvi obſtructionem, cephalalgiam ex colluvie in primis viis ortam, cet. valuiſſe. Acetum vini ſimplex deſtillato longe praeferendum eſſe, ob varia peregrina huic admixta (Nos nuperrime adhuc in pharmacopolio quodam potionem MINDERERI plane coeruleam venum proſtare vidimus.) De aceti ad morbos putridos curandos, et ad epidemicos putridos morbos avertendos vi, de variis acetum concentrandi modis, et de aceti cum aqua diluti ad febres acutas et morbos ex ſanguinis orgaſmo uſu. De inſigni aceti ad venenatos fungorum effectus praefocandos, aliaque venena animalia, vegetabilia et mineralia uſu.

p. 63. *Hiſtoria morbi duodecim aſae foetidae unciis perſanati.* Tumor fuit in abdominali regione ab obſtructis meſenterii glandulis pendens. Reſolventia ſalina amaraque vegetabilia incaſſum adhibita fuerant. Aeger demum pilulis ex aſa foetida cum gummi ammoniaco copioſe aſſumtis perfecte ſanatus eſt.

p. 71. *Furoris uterini curatio, injectione frigidae aquae in rectum inteſtinum, capitisque et partium verendarum fomentotionibus frigidis peracta.*

p. 75. *De galbani eſſentiae ad varios morbos inſigni uſu.* Rheumaticos dolores intenſos a perfrigerio ortos, externe applicata, ſedavit. De modo hanc eſſentiam, efficacem vtique medicinam, parandi et de viribus illius generalioribus varia.

p. 84. *De diverſa hydropi medendi methodo.* Variis ex aliis auctoribus de hydropis ſpeciebus diverſis, ſymptomatibus, cauſis remotioribus et propioribus traditis, de medicamentis ad hydropem alterantibus et

evacu-

evacuantibus, inprimis de paracentesi abdominis, aquarumque mira quantitate, hac operatione iteratis vicibus instituta, educta, et de ejus ad hydropem curandum utilitate dubia adhuc agitur. De aquis hydropicis non omnibus evacuandis et de fasciae ab Ill. quondam MONRO descriptae usu. (Nos compressionem, quae manuum ope fit, ipso aquarum ex vulnere profluvio durante, magis amamus, aquisque evacuatis abdomen fascia obvoluimus; fascia enim, dum abdomen mole minuitur, facile cedit, ipsumque subinde profluvium aquarum impedit.) De medicinis emeticis hydropicis caute propinandis. Eas eo tantum in casu convenire, ubi viscerum infimi ventris obstructio nondum invaluerit. In purgantibus leniora fortioribus semper praeferenda esse. Pilulae hydropicae BACHERI fuse describuntur, simulque demonstratur, hellebori extractum jam ex longo tempore ad hydropem felici cum successu adhibitum esse. Pilulae WILDEGANSII et JVNCKERI cum BACHERI pilulis satis sane conueniunt. De elaterio forti ad hydropem purgante medicamento. Veteres efficacius elaterium suum ex pulpa colocynthidis parasse, nos idem ex succo horum cucumerum aquoso parare, indeque potissimum effectus diuersitatem pendere. De gummi guttae, rhamno cathartico, radicis ireos nostratis succo, turpeto minerali, scammonio, aliisque purgantibus medicinis ad hydropem adhiberi solitis.

Ab his ad *diureticas* transitus est, in iisque de terebinthina primum agitur. Tartari cremor ad diuresin producendam valde laudatur. (Nos in inveterato hydrope nullos ab eius vsu successus vidimus.) Mineralia acida in hydrope parum, magis vero dulcificata conueniunt. De cinerum, aliorumque salium alcalinorum et mediorum, nec non de vitrioli, cantharidum, caet. ad hydropem vsu. p. 250.

Diureticis autem medicinis paene omnibus ad hydropem adhiberi solitis juniperi baccae palmam du-

biam reddunt. Earum ſolo vſu Noſter plures hydropicos ſanauit. Colchici oxymel valde laudatur, idque ſquillae Noſter fere praeferre videtur.

p. 300. Diaphoreticae medicinae plures allegantur, in iisque et *Doveri* puluis. De mercurialibus, antimonialibus, roborantibus martialibus ad hydropem medicinis. Infuſum glandium quernarum toſtarum ſubinde ſalutares in hydrope effectus praeſtitiſſe. De olei externo ad hydropem vſu. (Chamomillae oleum ab Ill. WEIKARDO adeo laudatum nobis tamen non ſucceſſit) De cutis vſtione, ſcarificatione, per veſicatoria impoſita exulceratione, caet. Vulnerum vlcerumque hac arte factorum cura, ne gangraena accedat, bene traditur. De thermis, balneisque in hydrope adhibendis.

p. 385. Quid irritantes clyſteres in hydrope valeant, hiſtoriis valde notabilibus exponitur. De venaeſectionis in hydrope vſu, et de faſciis relaxatam ab aquis diſtentamque cutem adſtringentibus. De diaeta hydropicorum, inprimis copioſo potu iis adminiſtrando, ex MILLMANNI et BACHERI operibus. Additae his omnibus hiſtoriae improuiſarum hydropis curationum ſunt.

p. 431. *De oculorum morbis et medicinis ad eos.* De quibusdam tantum oculorum morbis et de ophthalmia primum Noſter loquitur. In omni vehementi ophthalmia aut jugularem venam, aut temporalem arteriam incidendam, oculorum vero ſcarificationem damnoſam eſſe. De hirudinibus oculis ex inflammatione dolentibus applicandis. Reuellentia fortiora praemiſſa ſanguinis miſſione demum adhibenda eſſe. Externarum medicinarum, quae dolentibus oculis imponi ſolent, formulae copioſiſſimae exhibentur. De pſorophthalmia, puris in oculis recens natorum collectione, caet. In palpebrarum aut conjunctiuae tunicae ſuppuratione medicamentum *Yveſii* ex butyro

et

et mercurio praecipitato rubro omnibus aliis praestare. De corneae opacitate, medicinisque ad corneae maculas delendas. Earum formulae plurimae ex probatissimis auctoribus describuntur. Nucum juglandium oleum ad corneae maculas prae aliis valere.

De amaurosi. Eam haud raro ab infarctu vasorum oculi oriri et antiphlogistico regimine et sanguinis missionibus curandam esse. Saepius et morbi caussam in primis viis latere. Signa amauroseos, eiusque characteres essentiales exacte describuntur, simulque ex obseruationibus probatissimorum virorum probatur, pupillae pigritiem immobilitatemque amauroseos signum certum haud esse. Caussarum amauroseos partem maximam in sanguine latere, saepius etiam hunc morbum a morbida materie in corpore latente produci. Aliae caussae amauroseos ex metastasi, ex pure aliaue materia peregrina in orbitae parte posteriori collecta, ex vasorum nimia inanitione, caet. fuse recensentur et obseruationibus illustrantur. — De humoris vitrei morbis amaurosin mentientibus quaedam subnexa sunt. p. 544.

His praemissis de *amauroseos curatione* agitur. p. 600. Electricitatis in hoc morbo vsus exemplis copiosis illustratur. De aliis medicinis non tam fuse agitur.

De curationibus morborum magnetis ope peractis. p. 627. Historia huius famosi et a Vindobonensibus sine dubio nimis laudati remedii exacte et ita tradita est, vt hac tractatione omnes paene obseruationes circa magnetis vim, quae publici juris factae sunt, excerptae contineantur. Vim remedii ad dentium dolorem primum nostris temporibus KLAERICH, celebris Gottingensis medicus, detexit. — Haec operis pars, quum absolutam paene historiam magnetismi contineat, prae omnibus aliis nobis placuit, eamque omnibus, qui historiam rerum ad medicinam pertinentium amant, seu lectu dignissimam, jure commendamus. Casus

tamen, notabilis omni modo et doctiſſime a Cl° DE WOLTTER deſcripti, nulla mentio injecta eſt.

p. 749. *De inſigni aquarum medicatarum Schwalbacenſium vſu.* Scriptorum de his aquis hiſtoria perſcripta, locus deſcribitur, ex quo hae aquae ſcaturiunt, earumque analyſis chymica exhibetur. Proficuae fuere in animi morbis melancholicis, infarctu viſcerum infimi ventris ex conaminibus haemorrhoidalibus, oculorum inflammatione arthritica, vomitu ex cardialgia, haemoptyſi, neruorum inſigni debilitate, conuulſionibus, rheumaticis febribus, variisque capitis ex antiquo vulnere ſymptomatibus.

p. 771. *De emeticorum in tumoribus ſalutaribus effectibus.*

p. 774. *De auri tincturis, aurique tinctura* BESTUSCHEW *et la* MOTTE. Et in hac diſſertatione omnia paene excerpta inueniuntur, quae de celeberrimo hoc quondam medicamento ſcripta ſunt. Eius hiſtoria optime tradita eſt, modique illud conficiendi varii tali modo perſcripti ſunt, vt claram omni modo medicamenti ideam ex iis haurire valeas. Methodus medicamentum praeparandi a GEORGI publici juris facta et li-
p. 516. bro Ill. PALLAS: *Nordiſche Beyträge* inſerta, omnium optima eſt. — De auri tincturis. Eas paene omnes ex auri in oleo quodam aethereo aut naphtha ſolutione conſtare.

Eſſentiae dulcis, modique, quo ea parari ſolet, deſcriptione ex Ill. BALDINGERI *promtuario*, finis libro imponitur, multa lectu digna et practico medico ſcitu inprimis neceſſaria, bono ordine digeſta continenti. —

XX.

Nouveaux Memoires de l' Academie de Dijon, pour la Partie des ſciences et arts. Premier Semeſtre, CIↃIↃCCLXXXII. A Dijon, chez Cauſſe, Imprimeur-Libraire de l'Acad mie des

des sciences, 1783. 8. pagg. 225, cum tabula aen.

i. e.

Noui Commentarii Academiae scientiarum et artium Diuionensis. Semestre primum.

In prima disputatione, cuius Auctor DE MORVEAV est, nonnulla tentamina cum variis terrestribus, metallicisque calcibus, quibus pingendi artis magistri vti possint, instituta recensentur, vt appareret, quae pigmenta cum oleosis et gummosis liquidis coniunctionem facile inirent, nec mutationi a phlogisto essent obnoxia. Neque tamen Auctor hic de tentaminibus, quae ad viride, coeruleum, cet. pigmentum spectant, reddidit rationem, sed ea modo praeparata accurate descripsit, quae forte cerussae substitui possent. Hanc enim plumbi calcem, quae sola hodie in vsu est, haud dignam esse laudibus et commendatione demonstrat, quae, vtut hoc, vel illo modo praeparata, et ad vsum velut aptior reddita sit, ita tamen mutari omnino nequeat, vt sua ipsi maneat albedo, si phlogisticis vaporibus, acidi quibusdam guttis hepate sulphuris expulsis, exponatur. Accedit, quod hoc ipsum calcinatum plumbum iis, qui manibus illud tractant, nociuum sit atque infestum, vtpote qui varios, eosque graues inde morbos contrahant. Hinc vna plures caussae fuerunt, quae Nostrum ad hos labores suscipiendos excitarent, qui, quos euentus habuerint, iam dispiciamus. Et quod ad simplices terras attinet, eae, quamuis fixae admodum sint, nec a phlogisto valde mutentur, haud tamen commendari merentur pictoribus, quae oleosis et gummosis liquidis difficulter nubant, et praeterea, si his fluidis iunctae fuerint, albedine sua orbentur. Ipsa aluminis terra, quam BAVMEVS his vsibus idoneam censuit, album pigmentum haud largita est Nostro; nec

p. 1. p. 9.

magis apta ad pictorum vſum varia cum naturae, tum artis producta, velut iaſpidem album, ſpatum ſcintillans, gypſum ſpatoſum, marmor album, porcellanam, ſeleniten, boracem calcareum, maſſas mixtione et fuſione quarundam terrarum enatas, cet. reperit, quae proinde calcinato plumbo ſubſtitui omnino non poſſe patet. Solus fere tartarus calcareus ex calce viua et tartari cremore productus Auctori aliqua commendatione dignus viſus eſt; etenim eum album, nec phlogiſticis vaporibus mutandum pigmentum cum gummoſis liquidis, cum oleoſis non item, exhibuiſſe animaduertit.

p. 14. Ex periculis, quae cum metallicis calcibus Noſter inſtituit, hoc clarum redditum eſt, ſtannum pigmentum largiri, quod phlogiſtico vapore non mutetur, antimonium autem cum nitro calcinatum in terreſtrem puluerem abire, qui ſatis albus quidem ſit, ſed mox albedinem perdat, ſi phlogiſti halitibus fuerit expoſitus. Diaphoretica antimonii calx aeque ac perlata materia cum oleo mixta et in aëre iisdem effluuiis inquinato aſſeruata flauedinem contraxit, ſimilemque etiam mutationem biſmuthi magiſterium ſubiit, zincum e contrario, ſiue per ſe, aut cum nitro calcinatum, ſiue alcalini ſalis, aut aquae calcis ope ex ſolutione praecipitatum eſſet, terreſtrem materiam, commemoratis pulueribus omnino praeferendam, dedit, quae cum oleis et mucilaginoſis liquidis coniunctionem lubenter ineat, neque a phlogiſto alteretur; hinc eam commendandam valde pictoribus eſſe Noſter ratus, de inuenienda methodo, qua negotio facili et ſine magnis ſumtibus parari ea poſſit, fuit ſollicitus. Nec profecto ſpe excidit ſua; nam operationem, de qua alia occaſione vberius locuturus eſt, ita inſtitui poſſe fatetur, vt haec calx albiſſima, ſubtiliſſimaque euadat, neque tamen magno pretio conſtet, cet. Magneſiam vitriariorum et arſenicum Auctor etiam diſquiſiuit, neutrum tamen metalli-

tallicum corpus in pigmentum album et commendabile abire expertus eſt.

Secundi Commentarii Auctor MARETVS eſt, qui p. 25. in eo de conſtruendis noſocomiis ſermocinatur, et ſimul de modo, quo effici poſſit, vt in aegrotorum cubiculis aër purus et ſalubris ſeruetur, conſilia dat, quae profecto attentione digniſſima ſunt. Etenim quum certum omnino atque euictum ſit, aegrotos, quorum quandoque numerus in noſocomiis admodum inſignis eſt, exhalationibus ſuis aërem, quem inſpirant, corrumpere, eumque ita reddere impurum, vt noxius ipſis et ſaepenumero funeſtus euadat, eorumque morbos faciat curatu difficiliores; non poteſt inanis et ſuperuacanea videri Auctoris opera, quam in eo conſumſit, vt remedia inueniret, quibus impediri poſſit, quo minus huiusmodi atmoſphaerae mutatio locum habeat. Arbitratur autem, hunc omnino finem obtineri poſſe, ſi ita conſtruantur in noſocomiis cubicula, vt maſſa aëris in iis ſtagnans pro lubitu mutari, ideoque agrotorum atmoſphaera puro aëre velut emendari queat. Hinc praecepta varia dedit, quae, quanto grauioribus et ad perſuadendum aptioribus argumentis nituntur, tanto magis digna ſunt, quorum rationem architecti in conſtruendo huiusmodi aedificio habeant. Demonſtrauit autem primum MARETVS, aërem in ſuperiori aedium parte minus corruptum eſſe, atque in inferiori; carnem quippe in atmoſphaera aegris proxima breui tempore in putredinem abiiſſe, eam contra, quae remoto ab aegris loco ſeruaretur, diu manſiſſe ſaluam et perfectam expertus eſt. Hinc conuenit, vt ille aër, qui lectos aegrorum proxime circumſtat, ſaepe mutetur, cet. — Formam ipſam, quam habere debet noſocomium, accurate deſcripſit, eamque etiam icone illuſtrauit. Sub finem addidit nonnulla de quibusdam aëris corrupti emendandi mediis, ſcilicet de acido ſalis volatiliſato et vegetatione plantarum, eaque nonnunquam ſummo cum fructu adhiberi poſſe contendit.

Hunc tractatum excipit obseruatio de congelatione acidi vitriolici concentrati, quam DE MOR-
p. 68. VEAV fecit, litterisque consignauit. Quum enim non conueniant inter se chemiae doctores de frigoris gradu, qui congelando vitrioli acido sufficiat, quaedam tentamina repetenda Noster duxit, quibus fuit edoctus, hoc acidum frigore tredecim gradibus multo inferiori solidam naturam induere. Scilicet postquam acidi aliquam portionem concentrauerat, phialam, qua illud erat exceptum, in vas glaciei plenum indidit, statimque spiritum nitri fumantem glaciei affudit, quo facto tale frigus productum fuit, vt thermometrum ad gr. 16 sub o descenderet. Atqui hoc non solum frigore, verum etiam gradu thermometri 2—o concentratum acidum solidum euasit, dilutum non item. Congelata acidi massa albida apparuit et semitransparens, visaque est niuis fere similis, quae, antea quodammodo calore liquata, nouo frigore rursus soliditatem adepta est; regulari enim crystallina forma omnino non gaudebat. Ceterum quod fluidum restiterat super congelatum acidum, nec in ferrum, nec in calcareum lapidem agere videbatur, quod nimis concentratum erat; ipsum congelatum acidum nec corium album, nec lignum nigrum reddidit, cet.

p. 73. In quarto tractatu sistitur Tabula arcuum semidiurnorum sub parallelo Diuionensi, 47° 19′ 20″, ad singula quinque minuta declinationis, tam borealis, quam australis, inde a o, vsque ad 31 gr. auctore ROGER.

p. 100. Quintus commentarius complectitur examina quaedam minerarum cupri earum, quae viridi et coeruleo colore conspicuae sunt, et montani viridis atque coerulei nominibus ab aliis aeris mineris distinguuntur. Ea quidem nuper SAGIO opinio fuit, coeruleum minerarum cupri colorem a volatili alcali repetendum esse, tamen neminem vnquam hoc lixiuum sal ex huiusmodi mineris educere potuisse constat. Hinc dubia admodum DE MORVEAV, huius diatribes Auctori, visa est SAGII sententia, praesertim quum ea in copia

pia volatile alcali in tellure haud inueniatur, vt possit coerulei coloris omnium cupri minerarum, quae eo gaudent, causa existere. Neque tamen ausus est Noster, huic sententiae publice contradicere, antequam propriis tentaminibus fuisset edoctus, eam veritati haud consentaneam esse. Atqui de suis, quos ea de re instituit, laboribus hic rationem reddit, seque iis, ait, fuisse conuictum, praecipuam diuersitatis harum cupri minerarum coloris caussam a phlogisti maiori, vel minori portione, quae cum calcinato cupro coniuncta mansit, repetendam esse; etenim aliam, expertus est, cupri metallici copiam nitri acidum, in quo eam soluisset, coeruleum reddidisse, quod dissolutio admodum lente processisset, aliam eius ipsius metalli portionem eidem menstruo, quod vero ad hoc experimentum magis, atque ad illud, esset concentratum, viridem colorem fuisse largitam, quod acidum vehementius in metallum egisset, atque adeo maiori phlogisti quantitati inde sub vaporum forma abeundae data fuisset occasio, cet.

In sexto Commentario agit MARETVS de aëre, qui ex calcis cremore et minio expelli potest, ac simul descriptionem addit eorum experimentorum, quibus de vera natura subtilis fluidi his corporibus expulsi certiorem se reddere studuit. Quanquam enim multi nuper varia ratione in calcis cremorem inquisiverunt, eumque ab ignito calcareo lapide in eo differre animadverterunt, ut ille fixo aëre abundet, eaque ipsa de causa volatile alcali ex ammoniaco sale expellat quidem, nec tamen causticum reddat, hic vero aëreo illo fluido destituatur, et proinde efficiat, ut lixiuum sal ex ammoniaco sale separatum fluida natura utatur, valdeque urens sit; tamen BUCQUETO illa de aëreo acido in calcis cremore praesente opinio assumta magis, quam demonstrata, visa est, quippe qui fassus sit, se etiam ope illius cremoris causticum alcali ammoniaco sale expulisse, cet. Hoc ergo experi- p. 106.

 men-

mentum Noſter ea de cauſa repetiit, ut argumenta, quae eo nituntur, non poſſet non diluere. Animadvertit autem, aërem, qui in regenerata calce ineſt, omnino fixum eſſe, atque volatile alcali hac calce ex ammoniacali ſale eductum cum acidis valde efferveſcere, aërisque pleniſſimum reperiri, hinc BVCQVETI oppoſitionem locum habere nullum. Ceterum ſeparavit etiam MARETUS acidi vitriolici et nitroſi ope gas ex illa calce, et aquam eo ſaturam cunctis illis virtutibus gaudere vidit, quibus aqua fixo aëre impraegnata
p. 113. inſignis eſt. — Ex minio, quod per ſe vehementi igni expoſuerat Noſter, (nam ope acidi vitriolici aut nitroſi perparum tantum aëris inde ſeparare potuit,) dephlogiſticatum quidem gas, illud tamen haud penitus purum, ſed cum ſexta circiter parte acidi aërei mixtum obtinuit, et ipſam plumbi calcem hac operatione in flauum pulverem (*Maſſicot*) mutavit. An forte haec calx, ſi vehementiorem ignem Auctor adhibuiſſet, in verum metallum abitura füiſſet? videtur; nam parietibus vaſis, in quo illa in igne detenta fuerat, quasdam ſplendentes veluti particulas accretas fuiſſe, obſervavit, quas de incipiente reductione teſtari ſibi perſuaſum habet. (Nos ex huiusmodi particulis potius concluderemus, plumbi calcem vitri quicquam ſoluiſſe, et cum eo in maſſam ſplendentem et veluti vitriformem abiiſſe.)

p. 116. Commentarius ſeptimus agit *de obſtaculis* (éclu-
p. 159. ſes) *canalium vehendi navibus*, auctore GAUTHEY

Commentarius octavus complectitur Obſervationes mineralogicas et chemicas ſuper Gypſo ſpatoſo WALL. ſive Marmore metallico CRONST. Et primum quidem refert Auctor (DE MORVEAU) nonnulla de natalibus huius foſſilis corporis locis, narratque, ſe illud Chaſſeleyi in Lugdunenſi territorio et Thotae in Burgundia mox quarzo griſeo, eique puro vel tantum inhaerens, vel intimius immixtum, mox etiam quarzo conchyliorum variorum pleno innatum repeiſſe; deinde repetit methodum, qua BERGMANNVS in

in ſeparanda ab hoc ſpato terra ponderoſa (*Barote* vel *terre barotique*) uſus eſt, et tandem de experimentis quibusdam, quae ipſe huius terrae conficiendae cauſa inſtituit, reddit rationem. Etſi enim BERGMANNI modum ad ponderoſam terram producendam eſſe admodum aptum non diffitetur, ſibi tamen perſuaſum habet, eam longe faciliori ratione parari poſſe. Nimirum calcinatione unciae unius et ſemis marmoris metallici cum duabus drachmis pulveris carbonum mixti, et ſolutione huius calcinatae maſſae in aqua lixivium obtinuit, ex quo ope aceti aut acidi muriatici Salia media terreſtria, eaque diſquirendis variis liquoribus aptiſſima, confici poſſe, expertus eſt.

De vaſis omphalo-meſentericis in nono tractatu loquitur CHAUSSIER, ſuaque cum in quadrupedibus nonnullis, tum in homine ſuper hac re facta obſervata recenſet, et cum aliorum anatomicorum relationibus comparat. Sunt, ait, in umbilicali funiculo, praeter magnos illos canales, quibus funis ipſe conſtat, duo alia ſanguinea vaſcula, quae in nonnullis animalibus, ſimulatque eorundem abdomen apertum eſt, facile in conſpectum prodeunt, et ab umbilico ad meſenterium proficiſci videntur, quare ipſis vaſorum omphalo-meſaraicorum nomen a diſſectoribus datum eſt. Sequuntur ea, pergit, omnem funiculi longitudinem, ramisque ſuis peculiari membranae, ab allantoide, chorio et amnio prorſus diſtinctae, inſeruntur. Atqui haec illa membrana eſt, cuius iam olim NEEDHAMUS meminit, quaeque in concava placentae ſuperficie, prope umbilicalium vaſorum diviſionem et ſupra allantoiden tunicam ſitum habet, et ope cellularis textus partibus vicinis adhaeret. Primis poſt conceptionem hebdomadibus eam capſulam ſeroſi liquidi plenam formare, hoc ipſum autem fluidum copia ſenſim diminui et tandem prorſus diſparere, neque tamen membranam non conſpicuam eſſe Noſter aſſeverat, quae multis ſanguineis vaſis abundet, p. 175.

ac,

ac, ut NEEDHAMI verbis utamur, *ſucco omni abſumto, membranulam choroiden in cerebro adeo accurate imitetur, ut exempla incautis imponere poſſit*, cet. Iam, quod ad horum vaſorum, quorum rami in hac membrana, *capſulari* aut *vaſculoſa* a CHAUSSIERO dicta, naturam et directionem attinet, alterum eorum arterioſum, alterum venoſum eſt, illudque ex meſaraica ſuperiori ortum habet, hoc ex ipſa membrana permultis minoribus ramis enaſcitur, qui deinde in unum veluti truncum mutati, arterioſum vas primum ſequuntur, prope umbilicum autem illud relinquunt, et ſub inteſtinis tenuibus progrediuntur, tandemque venae portarum ventrali inſeruntur. Atque hoc iter haec vaſcula in animalibus, quae Auctor diſſecuit, feciſſe, in humano fetu, in quo non ita facile ea demonſtrari poſſunt, arteriam quidem ſuperioris meſaraicae arteriae etiam ſubolem fuiſſe, venam autem magnae meſaraicae venae ſe inſinuaſſe animadvertit. De uſu utriusque vaſculi pariter, ac de tempore, quo capſula illa in veram membranam mutetur, cet. nihil certi definire audet.

p. 199. Decimus tractatus, qui DURANDIUM Auctorem habet, de calculis biliariis, et de aetheris vitriolici cum ſpiritu terebinthinae mixti virtutibus medicis in colica hepatica ab huiusmodi lapidoſis concretionibus producta inſcriptus eſt, continetque cum variorum medicorum, tum ipſius Auctoris, de ſede, et ſignis huius colici morbi, et de varia ipſi medendi methodo cogitata, quae alia occaſione vel refutaturum, vel confirmaturum ſe propriis tentaminibus eſſe, pollicitus eſt. Quae autem in hac prima commentarii parte diſputavit, eo potiſſimum redeunt, ut demonſtret, calculos biliarios peculiarem colici morbi ſpeciem, quam male SYDENHAMUS cum hyſterica, alii cum inflammatoria et nephritica colica confuderunt, producere, eamque, utut haud raro admodum pertinacem et cum gravibus quibusdam ſymptomatibus coniun-

iunctam, idoneae medendi rationi non resistere, sed omnino sanabilem esse. Quodsi nimirum variis signis, velut doloribus dextri hypochondrii et umbilicalis regionis, insultibus colicis periodicis, flavo oculorum colore, itemque ictero vel partiali, vel universali, eoque mox sponte evanescente, mox regrediente, porro urina crocea, aut lateritia, intumescentia felleae vesiculae, deiectionibus albae materiei post colicos insultus, et potissimum calculis biliariis excrementis immixtis, medicus fuerit certus redditus, hepatica colica aliquem laborare, longum humectantium atque diluentium, item aperientium medicamentorum usum ipsi primum commendandum, et deinde cum his aetherem vitrioli cum terebinthinae spiritu mixtum coniungendum esse. Noster suadet, quo quippe medicamento, cuius quotidie drachma una cum cyatho seri lactis, syrupi violarum, cet. pro dosi matutino tempore sumi debet, dissolvi calculos, sua se experientia edoctum esse fatetur. Ceterum si forte haec medicina nimis calefacit, aut dolores in hepatis regione excitat, venae sectione et balneis his symptomatibus obviam eundum, ipsum autem illud medicamentum diu continuandum est; nam quandoque malum omnino non tollitur, nisi ad minimum libra integra mixturae illius sensim assumta fuerit. Finem curationis Noster lenibus purgantibus facit, quae tamen haud esse adhibenda monet, priusquam symptomata admodum mitigata sint.

In ultimo huius voluminis commentario tradit MARETUS historiam meteorologicam anni MDCCLXXXII. p. 235.

XXI.

IO. ZACH. PLATTNERI, D. et Prof. Med. Lips. Institutiones Chirurgiae rationalis, tum medicae, tum manualis, in usus discentium. Editio

Editio nouissima, recensuit, notasque adjecit CAROLVS CHRISTIANVS KRAVSE, Med. Doct. et Profess. Lipsiensis. Lipsiae, sumtibus Caspari Fritsch. 1783.

Celeberrimi quondam Viri, qui et sermonis elegantia delectat, et doctrinae praestantia adeo excellit, vt Chirurgorum Germanorum tum temporis primus nostraeque Academiae insigne decus habendus sit, Institutiones Chirurgiae tertia iam vice editae sunt a Professore Academiae nostrae, elegantissima Celsi editione, multisque aliis modis de re medica optime merito. Addit nunc doctrinae copia, qua nouam hanc editionem Plattnerianarum institutionum non perlustrauit solum, sed talibus etiam illustrauit animaduersionibus, quae de Ipsius egregia eruditione praeclare testantur, nouum suis in artem medicam meritis. Quod formam attinet, inde etiam huic editioni, effigie b. PLATTNERI ornatae, aliquod paratum est commodum, quod moles libri minoribus literis quasi imminuta, et tum ipse ad normam versionis eius Germanicae, a BOEHMERO curatae, in partes duas diuisus, tum illi appendix medicamentorum, quae tamen, vti et index, non mutata est, adjecta fuerit. Animaduersiones Cel. Editoris, crucis signo distinctae, pleraeque ad explicandum vel et emendandum nouissimisque inuentis praecipuis illustrandum Auctorem faciunt.

Maxime autem iis illustrata sunt sequentia capita: de gangraena et sphacelo; de adustis; de amputatione membrorum; de scirrho et cancro; de aneurismate; de neruorum distensione; de hydrophobia; de oculorum morbis; de labio leporino; de bronchotomia; de vexatis; de paracentesi; de polypo narium; de herniis; sarcocele; hydrocele, cui pneumatoceles historia adiuncta est; vna cum descriptione hydroceles funiculi spermatici: de vlceribus; de

fistula

fiſtula lacrymali, et ani; de dentium morbis; de lu-
xatis et fractis; de ſuffuſione; de viarum vrinariarum
incommodis, catheteriſmo, paracenteſi veſicae, et
calculoſorum curationibus.

Praefertur ſpongia non cerata, arctius fortiusque p. 12.
ſiue torculari, ſiue craſſioribus cannabinis filis vehe-
mentius conſtrictis compreſſa, quum promtius ſor-
beat et intumeſcat, minus vero premat et irritet.
Defenduntur ii, qui de ſanguinis extra vaſa arterioſa p. 17.
in telam celluloſam effuſione dubitant; oculorum
enim, aliarumque partium vere inflammatarum vaſa
ſingula diſereta turgent. In inflammatione interio- p. 22.
rum partium quatuor inflammationis notae non ſem-
per manifeſtae ſunt; et febris inflammationem conco-
mitans ſaepe tantum eſt catarrhalis, eryſipelatodes,
vel putrida. Pus ſaepius in abſceſſibus et ulceribus p. 24.
diutius pus plorantibus gignitur, licet nulla inflam-
matoriae cruſtae nota in ſanguine adſit, idque in le-
vioribus inflammationibus non raro locum habet, quod
contra HAENIUM contenditur. Gangraenae averten- p. 31.
dae gratia ſanguis etiam, tertio die jam elapſo, mit-
tendus eſt, ſi reſolutionis ſpes evanuerit. Ad ma- p. 42.
gnos abſceſſus aperiendos, ſi circa eos multus tumor,
non, ſi ii altius conditi ſint, ſetacea proſunt. Loco p. 47.
ferri candentis, butyrique antimonii alia aptiorque
carbunculorum curatio demonſtratur. Parotidum p. 50.
tumores vix non ſemper a glandula illa conglobata,
quae parotidi inſidet, initium capiunt. Cereus, materia p. 53.
virulenta infectus, laudatur ad gonorrhoeam revo-
candam; ſanguiſugae plures ad ſcrotum applicatae p. 54.
in incipiente teſticulorum inflammatione commen-
dantur. Quartum paronychiae genus a Cel. Editore p. 60.
emplaſtro malactico feliciter diſcuſſum eſt. Additur p. 64.
puſtuloſa vel bulloſa eryſipelatis ſpecies. Cuius mor- p. 65.
bi cauſa frequens eſt cacochymia bilioſa. Metaſtaſis p. 77.
critica in febribus interdum eſt generis gangraenoſi.
In omni gangraena, ea quoque, quae a vehemen- p. 79.
tiori

tiori inflammatione ortum cepit, nocent, evacuantia.
p. 86. Cauſa gangraenae increſcentis ſaepe eſt impurus noſo-
p. 87. dochiorum aër. Bene de utilitate et damno corticis
p. 95. Peruviani in gangraena. Dubium adhuc, quid agen-
p. 99. dum, ſi in media artus parte ſteterit gangraena. Li-
quamen myrrhae, ulceris nutriendi ergo ſolum adhi-
bitum, nimis ſiccat; praeſtant igitur unguenta bal-
ſamica.
p. 100. Aduſti digiti etiam liberali uſu aquae vegetomi-
p. 108. neralis curvi redduntur. Quum linteum, in vulnus
demiſſum, ſerram, dum ea ducitur, remorari poſſit,
eius loco adhibeatur corii genus, quod Pergamenum
p. 109. audit. Eſt dubium adhuc, num vaſorum compreſ-
ſorum vel conſtrictorum parietes intus concreſcant.
p. 116. In ſcirrho recte definiendo durum a tumido pro-
p. 117. be diſcernendum eſt. Sententia veterum de melan-
cholico ſucco, ut cauſa ſcirrhi, non adeo inepta eſt.
p. 128. Sed in hoc morbo utilitas electricitatis dubia; verru-
p. 131. carumque equinarum laus ſuperſtitionem olet; pro-
deſſe tamen poteſt aqua calcis vivae, lacte commixta,
niſi ventriculum laedat. Aliquem novit Cel. Auctor,
qui, quotiescunque de alique re ſtuperet, labrum in-
ferius non dentibus mordendo, ſed vehementius tan-
tum comprimendo, iſtius canerum letalem ſine prae-
p. 133. greſſis verrucis ſibi contraxerat. Prohibentur vali-
diora ſaturnina, quorum uſu aliquis tumor ſcirrhoſus
p. 136. immenſe auctus eſt. In Medici, cuius oculus ſaepe
maculis rubentibus plerumque verſus externum can-
thum mutatus fuerat, capite, et quidem hemiſphae-
rio illius lateris, magna vomica purulenta reperta eſt.
p. 155. Ill. PLATTNERVS in ophthalmia mercurialia nimis
p. 167. parum laudauit. Pterygium naſcitur a coniunctiuae
ab inferioribus ſolutione, cuius vaſcula nullum ſangui-
nem receperunt, non autem ab acribus humoribus
in partes ſolidas coëuntibus; niſi ex praegreſſo mu-
tatoque panniculo enatum: panniculus vero ex arroſis,
p. 177. aut ſanguine diſtentis vaſculis. Errant, qui nouae
ſub-

ſubſtantiae generationem in locum vulnere deperditae negant. Sutura cruenta, interdum vtique neceſ- p. 189.
ſaria, in vulnere longo ter ſuendo raro bene procedit,
nec diu adeo relinquenda eſt. Totum ſyſtema arterio- p. 211.
ſum morboſum eſt, ſi aneuryſmata in pluribus locis
ſine euidenti cauſa oriantur. Verum aneuryſma, in p. 215.
medio humeri ortum, ſimplici illo apparatu, qui ad
fonticulos in humero deligandos adhibetur, ſplenioque ſat craſſo feliciter curatum et retentum fuit. Me- p. 223.
thodus noua LE COMTE arteriarum vulneribus medendi fruſtranea creditur. Opium in dolore ad maiorem p. 225.
inflammationem auertendam neceſſarium neruorum
vires minime frangit! impedit hoc enim tenſio nervorum a dolore facta. Machinae ad maxillam vi p. 229.
deprimendam propoſitae vanae ſunt. PLATNERVS opi- p. 233.
nioni de noxa illa, quae aëri a glandibus maioribus
perniciſſimo motu prouolutis compreſſo, et partes
corporis humani male afficienti, licet glandes ipſae
partes non attingant, attribuitur, nullam fidem dediſſe dicitur.

Virus a rabidi animalis morſu natum non in ſola p. 250.
ſaliua haeret; ea enim eſt humor ex ſanguine ſecretus. Veroſimile, hydrophobiae naturam ſpaſmodici p. 252.
generis eſſe.

Pericranium cum oſſe coaleſcere poteſt, niſi aut p. 265.
pericranium, aut os, iam alienatum fuerit, etiam tum,
cum ſuprema oſſis lamella tantum alienata, quae radendo auferenda eſt. Cuius ſententiae Ill. Auctor
etiam fuiſſe videtur, licet maius in hac re periculum
obſtare putet, quam Cel. Editor. Reſonitus ſeu con- p. 273.
traſiſſurae in oſſibus docent, ex obſeruationibus, quae
in vulneribus capitis partes alterius, vulnerato oppoſiti lateris laeſas tradunt, nil certi de chiaſmo fibrarum medullarium colligi poſſe. Methodus Auctoris p. 288.
modiolum applicandi optima judicatur. Addita eſt p. 319.
ratio, guttur ad illapſa extrahenda aperiendi. Ex- p. 327.
ſuctio aëris humoriſue, in pectoris vulneribus com-

 men-

mendata, ſugenti vere noxia eſt; et quum humor contagioſus etiam halitu, nec non ipſa vulneris contrectatio nocere queat, et diaphragma in aliquo tubuli loco efformatum noxam hanc auertere nequeat; melius eſt, quod aut vulneratus vulneri incumbat, aut hu-
p. 331. mor inciſo thorace extrahatur. *Thedenii* modus, arterias ſub coſtis ad anteriora currentes vulneratas curandi, contra *Steidele*, arteriae, quae fonti ſuo vicina ſit, et cum coſta et pleura arctius cohaereat, libertatem ſeſe contrahendi denegantem, ita defenditur, vt angulus, ſub quo iſtae arteriae ex trunco ſuo exeunt, impetum ſanguinis a vicinitate profectum multum infringere, arteriarum diſſectio et a coſta reſolutio, verſusque ſpinam replicatio ipſarum contractionem adiuuare; communia igitur haemorrhagiarum auxilia et per turundam facienda mediocris compreſſio poſt haec ſanguinis profluuia ſiſtendo ſufficere poſſe dicantur.

Part. II.
p. 374. Additur, hydarthron, ſcirrhoſa, eryſipelatodes,
p. 379. ſpeciebus oedematis. Pediluuia ex globulorum mar-
p. 385. tis ſolutione parata praeſtant lithargyrio. Adiungi-
p. 398. tur hydrophthalmiae nothae hiſtoria. Ganglia minora nec nimis dura, nec nimis vetuſta, emplaſtro mercuriali et ſpiritu ſaponato optime diſcutiuntur.
p. 400. Polypus narium non ſemper a pluribus pediculis dependet, ſed increſcens pluribus locis magis aggluti-
p. 402. natur. Externa remedia, quibus aliquid acidi mineralis adhaeret, valde diluta polyporum altius occultorum vaſa contrahendo ipſorum radices exſuccas red-
p. 411. dere et ita ſeparare poſſunt. PAVLVS AEGINETA et AETIVS jam rupturam peritonaei in herniis nega-
p. 420. runt. *Le Dran* et *Palfini* notio de herniis vmbilicalibus, quae optime duabus pilis retinentur, a vero
p. 422. diſtat. Propter magnam herniarum diuerſitatem,
p. 428. ſcalpellum caute et in herniis inflammatione caren-
p. 429. tibus non ſtatim adhibendum, maius etiam periculum

in

in herniarum non incarceratarum, quam in incar-
ceratarum operatione. *Elsii* methodus, hydrocelen p. 449.
per caustica curandi, in viro quodam a Cel. Editore
feliciter adhibita est. Post vlcuscula venerea male p. 456.
tractata in sano et seducto iuuene praeputium, plane
immobile, cum glande arctissime coaluit, substan-
tiaeque simul iacturam cauae cicatrices euidentissime
indicarunt. Flaccida praeputii pars sectione orbicu- p. 457.
lari ita caute auferenda est, vt culter nullo modo fre-
nulum laedat. Tincturae cantharidum in verrucis vsus, p. 462.
vanus est. Sola eorum, omnisque, quod circa eas
est, duri resectio iuuat. In clauis pedum adeps suil- p. 464.
lus recens praestat emplastris. PLATTNERVS, qui p. 487.
vtique herpetis curationem difficilem judicauit, contra
Schmuckerum defenditur. Nocet in porrigine capil- p. 488.
lorum euulsio, vsusque pulueris bufonum tostorum
dubius est. Fistula est vlcus angustum, et paulo lon- p. 499.
gius procurrens, non autem callosum, nisi sola vetu-
state. Callus ex solidis partibus a varia causa muta-
tis existit, fibrosa enim ejus est natura. Saccus lacry- p. 522.
malis, cuius tunicae multum debilitatae, non ad PLAT-
NERI noxium modum, sed solis dgitis crebro et cau-
te comprimendus est. POTTII methodus fistulam p. 534.
ani incidendi Plattneriana praestat. Incisio cutis cum p. 537.
panniculo adiposo multum difficultatis habet, et
PLATNERI, DE LA FAYE, PETITIque rationes,
si fistula altius in intestinum pateat, neutiquam suffi-
ciunt. PETITI et Gallorum consilia scalpello venas p. 542.
haemorrhoidales incidendi tum approbantur, cum in
tuberculis majoribus sanguis spissus et crassus haeret.
Condylomata, nates, perinaeum, posterioremque
scroti partem occupantia ex lue gallica nondum con-
firmata orta Cel. Editor experientia cognouit. No-
cent in carie ossium mercurialia, si largius exhibita, vt p. 564.
et acria decocta. Methodus *Bellostii* denudato ossi p. 565.
medendi non semper necessaria est. Quum obserua- p. 568.
tiones de magnis partibus ossium corruptorum, vel inte-

gris ossibus regeneratis, rariores sint, quaeritur a Cel. Editore, qui ideo ad TROJAE in brutis facta experimenta prouocat, num haec regeneratio forte efficaci et acriori periosteum externum grauius laedente curatione
p. 577. impediatur. In dentium febre nimioque calore prosunt hirudines ad maxillae inferioris angulum admo-
p. 578. tae. Causa proxima tartari dentium non cruditates et reliquiae alimentorum, sed materia ossea dentium lu-
p. 580. xurians et per superficiem arrosam sudans. Ad euel-
p. 605. lendos dentes sola forceps apta est. Secundum *Vogelium* Lubecensem mandibulae in posteriorem partem luxatio affirmatur.

In addendis contra POTTIVM, qui nouiter gibberositatem et crurum imbecillitatem vel paralysin a communi causa, scilicet vitio humorum per metastasin ad spinam delato, deduxit, contendit Cel. Editor, crurum imbecillitatem, quippe quae in omnibus gibberosis parum bene nutrita sint, non semper ab eadem causa effici posse, quae gibberositatem, saepe et ab
p. 656. externa causa ortam, pariat. Cauendum, ne emollitum os pro fracto habeatur; et ipse Cel. Editor expertus est, puellae quinquennis, tabe tandem absumtae, femorum propter acidomucosam humorum indolem emollitorum dextrum a duobus Chirurgis diu vti fra-
p. 664. ctum tractatum esse. Rationes, quas recentiores ad fasciarum longarum noxam in fracturis ossium demonstrandam afferunt, valent ad omnes fascias conte-
p. 708. mnendas. In suffusione curanda ille culter optimus, cuius dorsum obtusum lineam rectam refert, mucro satis cuspidatus, et per lineam geometricam anceps et minime cedens, latitudo inde a mucrone paulatim maior, et vbi maxima, corneae diametrum dimidiam
p. 711. aequat. Mydriasis nec ab Ill. PLATNERO pro sym-
p. 722. ptomate amauroseos pathognomico habita est. Ce-
p. 741. reus, saepe sufficiens, catheteri praeferri potest. Duriores calculi a nulla medicina intus sumta mutantur.
p. 784. LE CAT supellectilem magis, quam enchiresin, mutauit.

tauit. Günziana methodus cutim incidendi a Celsiana differt, et *Bromfield* hanc imitari volens, quum vocem coxarum per tuberositatem ischii, non per acetabulorum regionem explicuerit, errauit. Ductor canaliculatus *Hawkinsii* praestat illo *Bromfieldii*. Foemina quaedam filio suo quinquenni calculum prope exitum haerentem sugendo extraxit. Inter scriptores artis obstetriciae, quorum Catalogus adiunctus est, *Deleurye*, et *Baudeloequii* libri, quorum priorem *Flemming*, alterum *Meckelius* verterunt, liberque *Steidelii* ceteris omnibus praeferuntur.

p. 786.
p. 789.
p. 797.
p. 807.

XXI.

Vroedkundige Oeffenschool, vervattende in een klein bestek meerderendeels alles, 't geen tot deze Konst eenige betrekking heeft, de Geneeskunde uitgezonderd, uitgegeeuen bij wijze van Lessen, door den Professor IACOBS. Met kopere Plaeten, Te Gend, 1784. 4. maj. 432 pag.

i. e.

Schola artis obstetriciae breuiter complectens omnia fere, quae ad hanc referenda aliquo modo sunt artem, arte therapeutica tantum excepta, in lectiones diuisa et publici iuris facta a Professore IACOBS, adiectis simul iconibus aeri incisis.

Res ipsa loquitur, artem obstetriciam nostris temporibus prae reliquis doctrinis maxima cepisse incrementa, quum doctissimorum virorum ingenia excitata fuerint ad eam excolendam non solum et augendam, sed etiam ornandam ac perficiendam. Quorum in numero et Cl. V. IOHANNEM BERNARDVM IACOBS esse intelleximus, qui non solum olim hanc artem doctissimis libris exposuit atque illustrauit;

RAVLINI *) ſiquidem *ſuccinctas inſtitutiones artis obſtetriciae* belgico idiomate prodire iuſſit, et **) *manuale artis obſtetriciae* ſiue *catechiſmum* edidit, quibus doctorum gratiam promeruit virorum: ſedetiam hoc egregio libro eorum vſibus inſeruire ſtuduit, qui plura ſcire cupiunt. Ipſius libri paulo accuratior perluſtratio nos vtique de Cl[i] Auctoris doctrina in hac arte prorſus ſingulari certiores reddere poterit. Toti
p. 1. autem operi praemittit *introductionem*, qua docet, *artem obſtetriciam ad principes doctrinas medicas eſſe referendam*, et ſingulare prorſus ſtudium atque attentionem prae arte chirurgica requirere, eam potiſſimum ob cauſam, quia circa vitam duorum verſetur homi-
p. 3. num. Deinde *ipſam artem deſcribit*, atque docet, quali notitia imbuendus ſit, qui illi ſuum conſecrare ſtu-
p. 13. dium, eamque cum fructu cupiat exercere. Tandem *catalogum librorum de arte obſtetricia* adiecit, continens ſcripta aut belgico exarata idiomate, aut in illud translata, qui, quum multa ibi commemorata atque laudata, neque in HALLERI, neque in VIGILII DE VIGILIIS A CREVZENACH *Bibliotheca Chirurgica* inuenerimus, ſupplementi loco eſſe poterit.

Pars I. Primam vero quod concernit partem, illa *cap.* 1.
p. 23. *de partibus mulierum genitalibus* agit. Duplici diuiſione harum partium in actiuas et paſſiuas, et in molles et duras praemiſſa, peculiarem aggreditur deſcriptionem,
p. 24. incipiendo a *pelui*, cuius non ſolum ſtructuram, ſitum, ligamenta, ſed etiam vſum atque dimenſionem differentiamque a virili exacte et paulo verboſius explicuit. Accurata vero conuenientia, quae inter peluim
p. 45. ac caput infantis intercedit, Auctorem duxit *ad capitis infantis conſiderationem*, quod, quum dimetiendo diuerſae latitudinis eſſe deprehendatur, propter hanc diffe-

*) Prodiit anno 1771. ſub titulo: *Kortbondig Onderwijs aengaende de Vroedkunde.*

**) Anno 1777. publici factus eſt juris ſub titulo: *Vroedvrouwen Handboeksken ofte Catechiſmus.*

differentiam aptum eſt, vt per peluim commodius queat tranſire. Hoc explicato, *molles partes genitalium* explicat, quas more recepto in externas aeque ac internas diuidit, easque ſeorſim eleganter et diſtincte deſcribit. Sequitur ipſius *menſtrui ſanguinis* conſideratio, quae omnia paucis complectitur ad menſtruum ſanguinem ſpectantia. Hanc vero excipit *conceptio, cum ſignis*, ex quibus illa cognoſcitur, quae quidem penes primiparas ſunt incerta, penes alias autem certiora, euidentioraque, differunt tamen pro varia corporum conſtitutione. Porro agit Noſter *de grauiditate* ſic, vt eius ſigna probabilia aeque ac vera indicet, et de ſucceſſiuis eius incrementis, et tempore geſtationis legitimo verba faciat. Simul vero etiam oppoſitum grauiditatis, *ſterilitatem*, ex ſuis cauſis explicat, quae ex praeternaturali ſtructura partium generationi inſeruientium, aeque ac ex morbis has partes infeſtantibus colligitur. Propius accedit ad *embryonem eiusque annexas in vtero partes*, ſimulque explicat, qualis ſitus infantis naturalis ſcilicet eſſe ſoleat in vtero. Hoc caput tandem *deſcriptione vteri grauidi* abſoluitur.

p. 47. p. 58. p. 60. p. 65. p. 69. p. 70. p. 79.

Cap. 2 *partus hiſtoriam* in vniuerſum proponit, atque ſigna ordine recenſet, ex quibus intelligitur, partum proxime inſtare, quae quidem curatius ſunt exploranda: tranſitus denique fit ad *mechanismum partus* explicandum, qui quidem duplici modo perficitur, a variis videlicet partibus, quarum aliae agendo, aliae vero patiendo ſuo rite defunguntur officio.

p. 87. p. 90.

Cap. 3. *res cum partu naturali coniunctas* peculiari ac proprio deſcribit modo, naturalis quippe partus notione rite determinata atque expoſita, res illae ſeorſim cenſurae curatiori ſubiiciuntur. Vnde de *tactu* ſiue *exploratione*, praeceptiſque ad hanc ſpectantibus primo loco diſſeritur; quibus abſolutis, *inſtantis partus ſigna* recenſentur, vna cum *doloribus ad partum*, quorum genera diuerſa breuiter quidem, attamen diſtincte declarantur. Oratio porro ad *aquas humectandis*

p. 94. p. 95. p. 99. p. 100. p. 104.

dis partibus genitalibus inseruientes dirigitur, vbi obiter praeiudicium, quasi absque his aquis partus naturalis absolui queat, saepiusque absolutus sit, refelli-
p. 107. tur. Pergit ad *parturientis foeminae situm* describendum, qui in partu naturali non rigorosius est vrgendus, sufficit siquidem talis collocatio, qua ipse foetus non laeditur, qualis vero optimus in lecto situs esse debeat
p. 109. addit. Maiorem tamen Ipsi attentionem meretur *praesidiorum recensio, quibus obstetrix ac medicus obstetricius in partu naturali praesto esse ac succurrere* debet.
p. 111. Igitur de *funiculi vmbilicalis deligatione*, *de secundina-*
p. 113. *rum extractione*, et *de soluenda placenta* in vtero fir-
p. 114. miter adhaerente et relicta necessariae encheireses commendantur.

p. 121. *Cap. 4. curam circa puerperam* inculcat, quomodo scilicet versandum sit, si partes quaedam in partu laesae aut contusae sunt, quomodo in lecto sit collocanda, quibus stragulis tegenda, et quae obseruanda sint, si lac infanti praebeat, aut illum nutrici committat, etc.

p. 128. *Cap. 5. curam infantis neogeniti* graphice delineat. Hic de lotionibus infantis, de fasciarum applicatione, de capitis integumentis, de cunarum collocatione et motu agit, et inprimis recte nimium motum et horizontalem reprehendit, quia inde affectus vertiginosi,
p. 133. stupiditas, aliaque mala oriuntur. Tangitur hic etiam *cura infantis a natiuitate vsque ad ablactationem* *) pau-
p. 135. cis, et *qualis* potissimum *nutrix* **) sit eligenda, ne sanitas et mores infantum corripiantur ac pessundentur.
p. 140. Obseruationes quaedam egregiae etiam hic de educandis infantibus leguntur, reprehenditur consuetudo mammas praebendi paulo frequentius, pultis vsus, etc.

*) Plura scire cupientes ad BALLEXSERDI peculiarem libellum de hac materia saepius recusum ablegamus.

**) Apud veteres medicos multa de hac electione inueniuntur, et nostris temporibus hoc caput tractauit ROSENSTEIN *de morbis infantum.*

etc. et tandem quomodo remotio a lactis ſuctione fieri debeat. *Cap. 6. de abortibus* praecipit, quorum pericula indicantur ſimul cum circumſpectione a medico obſtetricio exigenda. *Cap.* 7. de *partubus praematuris*, et *cap. 8.* de *partubus ſerotinis*, et *cap. 9.* de *partu mortuo* agit. Signa, ex quibus mors infantis colligitur, duplicis ſunt generis; primum enim aut grauiditatis tempore mortuus eſt, aut demum ſub partus nixibus laboribusque; propria illa ſigna diſtincte hic indicantur. *Cap. 10.* de *gemellorum partu* ſic tractat, vt ſigna quidem dubia ſuppeditet, quae vulgo venditantur. *Cap. 11. de ſuperfoetatione*, et *cap. 12.* de *graviditate falſa*, qua mola prodiit, atque *cap. 13. Mulieris ſtatum poſt partum* explicat. p. 145. p. 146. p. 151. p. 153. p. 154. p. 160. p. 165. p. 166. p. 169.

Secunda huius libri pars *partus laborioſos et praeternaturales* ſiſtit, et quatuor ſigillatim ſectionibus abſoluitur, quarum quaelibet in capita diuiſa eſt. *Prima* vero *ſectio laborioſos partus ob vitioſam parturientis conformationem* continet, quae propriis capitibus vberius deſcribitur. Itaque *capite primo* commemorantur *vitia in labiis vuluae* occurrentia, quorſum pertinent tumores aquoſi, tumores ſanguinei, inflammatio tumorum ichoroſorum, rigiditas ſiue immobilitas partium genitalium. *Cap. 2. de vitiis vaginae* agit, vbi commemorantur anguſtia praeternaturalis vaginae, concretio vaginae, praeſentia hymenis, aut alius membranae praeternaturalis, tumor vaginae, hernia inguinalis, inflammatio vaginae, vlcera maligna, nimia vaginae ſiccitas, ſpaſtica ipſius contractio, eius apertura in inteſtinum rectum hians, aut verſus vmbilicum directa. *Cap. 3.* perſequitur *vitia orificii vteri*, vbi concretio, induratio, intumeſcentia, inflammatio, deſcenſio et ſpaſtica contractio orificii vterini deſcribuntur. *Cap. 4. vitia vteri* recenſet, ad quae referuntur, ſitus vteri obliquus, hernia vterina, inflammatio vteri, gangraena, atonia, fiſſura, et haemorrhagia Pars II. p. 175. p. 177. p. 180. p. 188. p. 194.

p. 223. rhagia vteri. *Cap. 5. de laborioso partu* deficientibus doloribus ad partum differitur. Duplici hoc vitium prodit modo, videlicet si veri dolores cessauerunt,
p. 227. deinde a spuriis doloribus. *Cap. 6. de infirmitate et*
p. 228. *imperitia parturientis. Cap. 7. de impedimentis a vicinis vteri partibus* oriundis. Eiusmodi autem impedimenta sunt, vrinae retentio a pressione capitis infantis, aut calculo in collo vesicae immobilis haerente, excrementorum accumulatio, intumescentia vasorum
p. 231. haemorrhoidalium, ouariorum tumores. *Cap. 8. de vitiis casu fortuito praeternaturales partus producentibus.* Haec potissimum vitia sunt, primiparae immatura iuuentus, aetas paulo prouectior, nimia pinguedo, hydrops, magna plethora, conuulsiones, claudicatio, gibbositas, parua statura, epilepsia, mors.

p. 238. *Sectio secunda* laboriosos et praeternaturales *partus* sistit *propter vitia in ipso infante* obuia, et partibus ad illum pertinentibus. Dilucidius singula huc spectan-
p. 239. tia peculiaribus enodantur capitibus. Igitur *cap. 1. de vitiis laborante capite infantis* agit, in quo inprimis veniunt in censum, nimia capitis magnitudo, mala conformatio, hydrocephalus, duo capita in vno trunco collocata, ossificatio fontanellae et suturarum in
p. 252. caluaria. *Cap. 2. vitia in corpore infantis* occurrentia, qualia sunt nimia humerorum latitudo, mala corporis conformatio, concretio duorum infantilium corporum, et hydropica affectio infantes inuadens, quo in vlteriore casu paracentesin instituere suadet, si scilicet viuus sit infans. Huic operationi adaptari potest instrumentum triquetrum aut simplex forfex, ita tamen, vt simul eius applicatio cum vsu recepta forcipis conueniat applicatione, ita scilicet, vt instrumentum directionem manus ex asse sequatur, et omnis vteri adiacentiumque partium vitetur laesio.

p. 258. *Sectio tertia* complectitur *partus laboriosos ob partium vitia*, quae tempore grauiditatis matrem et foetum vniunt. Singulis capitibus sigillatim haec expenduntur,

tur, et *primo* quidem *vitia vmbilicalis funiculi* deſcri- p. 259.
buntur, eius videlicet nimia breuitas, plexus circa collum, brachia, corpus, crura, ſi ſola prius, aut cum alia quadam parte infantis in conſpectum venit. *Cap.* p. 267.
2. vitioſam ſecundinarum conditionem examinat; ad tria potiſſimum haec redit, ſi in ipſo partu praecedit atque orificium vteri obſtruit, ſi arcte fundo vteri adhaeret, ſi partu vere excluſo remanet. *Cap. 3. de mem-* p. 276.
branis foetum inuoluentibus earumque vitiis, quae duplicis ſunt generis, nimia videlicet craſſities et nimia tenuitas.

Quarta denique ſectio *aquas* concernit, et duo po- p. 276.
tiſſimum vitia illius prodit, nimiam aquarum copiam et deinde earum defectum; in vtroque caſu parturientes labores ſuſtinere tenentur.

Pars tertia de partubus praeternaturalibus in vni- Pars III.
uerſum praecipit, et in prooemio non tantum accura- p. 281.
tam talium partuum definitionem praemittit Nöſter, ſed etiam paulo vberius de ipſo *vertendi partum artificio* differit, deinde tranſgreditur ad magis propria partuum genera. *Primus partus* foetum ſiſtit duo- p. 293.
bus pedibus prodeuntem ſic, vt ſurae verſus anteriora, digiti vero verſus poſteriora matris dirigantur. *Se-* p. 308.
cundus docet infantem tranſitum cum poſterioribus tentare, ita, vt dorſum verſus anteriora, abdomen vero verſus poſteriora magis ſpectet, pedibus ad abdomen reclinatis, funiculo vmbilicali, in quo nodus eſt, circumdante collum et brachio corpus ambiente. *Ter-* p. 316.
tius duplicem infantis ſitum cum facie et abdomine verſus oſſa pubis matris directis. *Quartus*, infans p. 319.
cum podice ſeſe ſiſtens, dorſo verſus os ilei dextrum matris, abdomine vero et facie verſus ſiniſtrum inclinatis. *Quintus*, infans praemittit pedem dextrum, p. 321.
podex verſus ſiniſtrum os ilei, caput verſus dextrum, abdomen paullo profundius, dorſum altius collocatum, pes ſiniſter verſus abdomen circa nates adhaerens.

p. 325. rens. *Sextus*, infans cum dextro brachio primum se
ostendit, caput quiescit in sinistro osse ilei, et anus
in recto, dorsum versus anteriora et abdomen versus
posteriora spectans, quod sustinet pedes ibi firmiter
p. 334. collocatos. *Septimus*, infans recto pede et sinistra
manu prodit, facies in sinistro osse ilei matris, et anus
in dextro est, abdomen profundius et dorsum altius
p. 335. collocatum est. *Octauus*, infans cum sincipite orifi-
cio incumbit, occiput versus os ilei sinistrum matris
directum et posteriora versus rectum, dorsum paulo
altius et abdomen paulo profundius collocata sunt,
p. 337. crura ad faciem sunt posita. *Nonus*, infans cum cer-
uice se sistit, occiput dextro ossi ilei et anus sinistro
p. 339. incumbit, crura abdomini sunt admota. *Decimus*,
infans cum ceruice sese praebet conspiciendum, cal-
uaria versus partes laterales ossis sacri obtuso in an-
gulo collocata est, dorsum superiorem marginem li-
p. 340. gamentorum pudendi occupat. *Decimus primus*,
ceruix infantis instat, caluaria spectat versus os pubis
matris, et dorsum supra angulum obtusum ossis sacri
p. 342. est. *Decimus secundus*, dorsum orificio incumbit,
occiput sinistro ossi ilei, et anus dextro, crura abdo-
p. 346. mini. *Decimus tertius*, thorax in introitu vaginae
est, facies incumbit recto ossi ilei matris, abdomen
p. 349. sinistro, et crura ad dorsum sunt adducta. *Decimus
quartus*, abdomen primum sese ostendit, thorax ver-
sus os ilei dextrum matris spectat, posteriora incum-
bunt sinistro, pedes dorso sunt impositi, et funiculus
p. 354. vmbilicalis e vagina propendet. *Decimus quintus*,
humerus dexter incumbit orificio, auris dextra iacet
in sinistro ilei osse matris, os femoris dextrum dextro,
abdomen versus posteriora, dorsum versus anteriora
p. 356. directa sunt. *Decimus sextus*, axilla dextra ad orifi-
cium est posita, brachium sinistrum incumbit ossi ilei
sinistro matris, proxime adiacet caput in recta lumbo-
rum parte ipsi dextro ossi ilei, thorax paullo altius,
p. 357. dorsum paulo depressius iacent. *Decimus septimus*,
la-

latus dextrum infantis in orificio iacet, auris dextra incumbit ſiniſtro oſſi ilei matris, et lumbi recto, dorſum verſus anteriora et abdomen verſus poſteriora ſunt collocata. *Decimus octauus*, cubitus rectus in orificio vteri ſeſe prodit, caput quieſcit in ſiniſtro et poſteriora in dextro oſſe ilei matris. *Decimus nonus*, ambo genua inſtant, dorſum verſus poſteriora et abdomen verſus anteriora ſunt directa. p. 358. p. 359.

His rite explicatis atque variis deſcriptis manipulationibus in his caſibus adhibendis, Noſter accedit ad *praeternaturales partus, quibus infans cum capite primum prodit*, qui quidem partus primo obtutu facili negotio abſoluendus eſſe videtur, nihilo tamen ſecius variis de cauſis opus eſt artis auxilio. *Tales caſus in ſeptem partubus* commemorat, quorum *primus* declarat, infantis caluariam primum conſpici, occipite verſus poſteriora, facie verſus anteriora oſſis ſacri verſa et propendente funiculo vmbilicali. *Secundus*, caluaria quoque inſiſtit, facies ad oſſium pubis ſynchondroſin, et occiput ad os ſacrum directum eſt. *Tertius*, aeque caluaria innititur orificio, facies ad rectum os ilei matris directum eſt, et funiculus vmbilicalis collum et brachium dextrum ambit. *Quartus*, cum facie ſe conſpiciendum praebet infans, in linea media tranſuerſali in minoris peluis introitu, dorſo verſum anteriora et abdomine verſus poſteriora ſpectante. *Quintus*, latus dextrum capitis orificium occupat, caluaria verſa ad ſiniſtrum os ilei matris et humero verſus rectum. *Sextus*, occiput inſtat, caluaria ſpectante ad rectum os ilei matris, et ceruice ad ſiniſtrum. *Septimus*, ceruix cum parte occipitis praeſto eſt, caluaria ad rectum os ilei matris verſa, pedes adducti ſunt, et cum brachiis humero adiacent, atque in orificio ſe vna ſiſtunt. p. 361. p. 365. p. 366. p. 367. p. 371. p. 375. p. 376. p. 377.

Denique de *inſtrumentis* egit Noſter, quae noſtris temporibus quam maxime adhibentur. Quae autem circa vſum eorum potiſſimum notanda ſunt, praemittuntur, p. 379.

tuntur; et docetur, artis obſtetriciae magiſtrum non tantum probe imbutum eſſe debere exacta horum inſtrumentorum notitia, animi praeſentia et ſortitudine, iudicio acri et peritia artis obſtetriciae probata, et recta inſtrumentorum applicandorum ratione. Nihil iam dicere attinet de diuiſione inſtrumentorum in acuta atque obtuſa, noſtri potius officii partes exigunt, vt illa nominemus. Primum nominat *vectem* RECH-
p. 381. BERGERI, quem ROSELT et BAVDELOCQVE emendarunt, ſimulque eius vſum docet: eadem ratione de
p. 384. *forcipe* LEVRETI praecipit, porro de *perforatione ca-*
p. 388. *pitis*, *de imminuendo thorace* lectu dignas adiecit ani-
p. 391. maduerſiones, nec non de *capite abrupto et in vtero*
p. 393. *relicto manipulationes* tradit, quomodo ſcilicet ſit ex-
p. 397. trahendum, ad *truncum denique a capite ſeparatum et relictum in vtero* ſe conuertit, atque rationem extra-
p. 398. hendi illum addit. Lectu quoque digna ſunt, quae *de ſectione ſynchondroſeos oſſium pubis* monet. Vix augurari ex eius verbis poſſumus, num illi faueat, aut aduerſetur. Succinctam tantum huius inuentionis antiquonouae hiſtoriam, et controuerſias narrat, addendo ſimul modum ac rationem illius perficiendae.
p. 400. Vltimo denique loco *de ſectione caeſarea* diſputat, atque docet, quibusnam in caſibus illa videatur eſſe neceſſaria, et qua ratione inſtituenda, et quomodo in vulneribus deligandis ſit verſandum.

p. 407. Ad calcem libelli *figurarum explicatio* eſt addita,
— 432. quae elegantiae et pulchritudini figurarum ita reſpondet, vt maxima inde perſpicuitas eluceat. Quum autem hae explicationes absque iconibus vix intelligi ac perſpici poſſint, ab eius commemoratione prorſus abſtinemus. Hoc tantum monemus Cl. Auctorem officio ſuo egregie defunctum eſſe atque exſpectationi artis obſtetriciae magiſtrorum ex aſſe ſatisfeciſſe. Interim tamen non reticemus, nos quaedam libenter fuiſſe lecturos de inclauato aut incuneato capite, et de artis adiumentis; paucis enim tantummodo hoc caput ab ipſo tactum eſt.

XXII.

XXII.

De cholelithis obſeruationes et experimenta, nec non de iconibus pathologico-ſemeioticis conſilium ſiſtit D. HENRICVS FRIDERICVS DELIVS conſiliar. intim. aul. brandenburgic. medic. Prof. primar. acad. imperial. natur. curioſ. adi. acad. ſcient. monſpelienſ. rothomag. et bauaric. ſodal. Cum tabula aenea ad naturam picta. Erlangae apud Wolfgangum Waltherum. CIↃIↃCCLXXXIV. 4. mai. pagg. 54.

Primae ſectionis obiectum primarium eſt hiſtoria morbi a Cl. ISENFLAMM conſcripta, in quo tamen et ipſe Cl. DELIVS conſultus fuerat. Nimirum vir non admodum robuſti corporis, ſatis tamen con- p. 4. ſtante ſanitate gauiſus, neque diaetae negligentior, niſi quod placentarum eiuſmodique farinaceorum eſſet amans, et parcius forte iuſto biberet, ſenſim per plures annos doloribus colicis cum alui obſtructione afficiebatur, annum vigeſimum quintum agens quartanam ſatis vehementem et vltra annum protractam experiebatur, qua demum vſu largiore corticis peruuiani ſublata, per quatuor annos raro tantum leuiores recurſus affectionum priorum ſentiebat, donec vehementior inſultus cum acutiſſimo et profundo hypochondrii dextri dolore accederet, quo ſuperato, octo annos bene valebat: tum aetatis trigeſimo octauo anno absque cauſſa externa praegreſſa doloribus atrociſſimis et obſtructione grauiſſima corripiebatur, quae cum remediis conuenientiſſimis ſublata eſſet, breues induciae fiebant morbi poſt biduum multo vehementius redeuntis, adeo vt vomitu frequentiore ipſae faeces reiicerentur; clyſteribus emollientibus hisque ſubiunctis ex fumo nicotianae iam nihil efficiebatur, donec balneo tepido

tepido per ſatis longam moram immergeretur aeger,
adſtante abdomen alterna compreſſione agitante, quo
corpus durum tactu percipiebatur in abdomine quaſi
fluctuans et mox digitis explorantibus ſe ſubducens,
quod, ſuccedente demum poſt iteratum clyſterum
vſum alui depoſitione, indeque exorto protinus ſummo
leuamine penitusque fugato morbo, (adeo quidem, vt
quarto poſt, quum haec ſcriberentur, anno aeger
conſtantiſſima ſanitate fruatur) cognoſcebatur eſſe cal-
p. 10. culus felleus, qui ablutus et modice ſiccatus longitu-
dine pollicem vnum Pariſ. cum $7\frac{1}{2}$ lineis, latitudine
maxima pollicem cum dimidia linea, pondere fere
quinque drachmas aequabat, figurae ad ipſius veſicu-
lae felleae figuram accedentis, ſuperficiei in quibus-
dam locis inaequalis et eleuatae, politae quaſi, colo-
ris bruni ſeu badii, ſiccatione fiſſuras aliquas patientis;
in aqua frigida plane non ſubſidens, ſed eidem inna-
tans; facili negotio cultelli cuſpide diuidi ſe patieba-
tur, tumque offerebat corticem in medio tenuio-
rem, in extremitatibus craſſiorem, ex ſtriis primo
parallelis, tum magis concentricis, quo propiores cen-
tro, conſtantem; hoc in centro ſtriarum faſciculi co-
nici conuergebant, flaueſcentes ſeu ex badio nigri-
cantes, interiectis aliis albis et ſelenitis ad inſtar ſplen-
dentibus: nucleus igitur proprius nullus erat, qualis
in aliis cholelithis obſeruatus eſt, cuius etiam ſpeci-
men aliquod Cl. Auctor in adiecta figura exhibet.
Calculum vero iam deſcriptum, et iconibus quatuor,
cum integrum, tum diſſectum, depictum, vere ex bile
indurata conſtare, ex ipſa ſtructura cryſtallina quaſi pa-
tet, quum guttula bilis bouinae euaporata ſimiles ſtri-
as ſeu cryſtalliſationis ſpeciem oſtendat; quod icon
in fronte ſcripti huius, ex alia diſſertatione Cl. Aucto-
ris *) huc translata, docet.

Iam

*) Pericula nonnulla microſcopico-chemica circa ſal ſeri, Erl. 1766.

Iam ad disquisitionem chemicam substantiae ipsius quod spectat, frustum eius candelae admotum statim liquescebat et flammam concipiebat; in vase fictili item statim liquescebat, fumum densum foedum spargebat, candebat, parum cineris relinquebat, vix a magnete attrahendi, cum acidis mineralibus efferuescentis, sed non perfecte ab iis soluendi: ex residuo alcali vegetabile paullum terrae calcareae deiiciebat. Aquae, neque simplex, neque variae minerales, neque per artem aëre fixo impraegnatae; serum lactis, lac ipsum, acida mineralia aqua diluta, acetum vini, alcali fixum vegetabile aqua solutum, spiritus salis ammoniaci aquosus, lixiuium sanguinis, solutio salium mediorum, vel nihil omnino, vel parum soluere visa sunt, ita vt colore tantum aliquo modo imbuerentur: alcali causticum aliquid soluebat et inde viridescebat; aqua calcis viuae perparum mutabatur: oleum oliuarum et butyrum post aliquod tempus calculum liquare incipiebat: solutio saponis post plures dies eum dissoluere videbatur, quod etiam solutio vitelli oui in aqua praestitit, item succus expressus radicis et herbae taraxaci et radicis graminis; spiritus vini breui eum aggrediebatur ac demum soluebat, innatantibus tunc pluribus lamellulis splendentibus, sali sedatiuo seu floribus boracis similibus; liquor anodynus, naphtha adhuc impraegnatus, frigidus iam solutionem praestabat, quae leni calore mox penitus perficiebatur, surgentibus simul bullulis aëreis, et post refrigerium similibus, vt iam descripsimus, lamellis enatis; eadem fere phaenomena, licet tardius, tinctura antimonii tartarisata offerebat. p. 13.

Ex his phaenomenis colligit Cl. auctor, cholelithis nomen resinae animalis deberi, et de earum origine differens penuriam salium alcalinorum eidem maxime fauere docet, dum acidum, salis communis nimium, cuius vestigia in corpore animali se produnt, bilis coagulationem et efficit et promouet; tandem- p. 16.

que ex ſupra adductis experimentis colligit, ad eiusmodi concretiones aut praecauendas aut ſoluendas
p. 20. aptiſſima eſſe remedia liquorem anodynum, ſuccum taraxaci, ſaponem, vitellum oui, et praeſertim tincturam antimonii tartariſatam, hancque ſpiritui vini ſoli iure praeferendam ob noxas ab huius vſu metuendas; ad excretionem autem praecipue balnea tepida, adiuncta abdominis frictione.

p. 21. Iam deſcriptionem ſubiungit trium calculorum biliariorum in cadauere feminae quinquaginta aliquot annorum, poſt modicum prandium accedente vomitu paullo poſt mortuae, qui inter ſe ſpecie quadam articulationis iuncti integram veſiculam felleam eiusque collum occupabant, pondere vnciae vnius et drachmarum trium, quos itidem depictos exhibet. In plurimis hi calculi, praeter denſitatem paullo maiorem, cum prius deſcriptis conueniunt, niſi quod in maioris, qui capacitatem veſiculae replebat, extremitate ſeu baſi lamella conuexoconcaua nuclei quandam ſpeciem referat; in centro calculi cryſtalluli parallelopipedae conſpiciuntur, quas etiam ſeparatim pingendas curauit Cl. auctor. Neque experimenta inſtituta alia phaenomena largiebantur.

p. 23. Alium cholelithum inuenit in cadauere viri, itidem hic depictum, nucis auellanae magnitudine, in ſuperficie granulis obſitum: ac denique nonnullorum minorum calculorum variae formae variique coloris icones ſubiungit.

p. 27. Sed progrediamur ad alteram huius ſcripti ſectionem, cui prior tractatio originem ſubminiſtrauerat. Quum enim aptarum delineationum figurarumque in phyſicis, anatomicis omnique hiſtoria naturali non tantum, verum etiam in morbis variis vſus iam plane cognitus ſit, vt idem latius, praeſertim in commodum diſcentium, extendatur, optat Cl. auctor, qualia ten-

tamina

tamina iam aliquot facta ſunt, inter quae ſcopo huic proxime accedentia allegat, licet non exactiſſime elaborata, icones TAYLORI *) aliasque. Optat ergo delineationem faciei, quatenus ex eadem ſigna malorum, abdominis praeſertim, petuntur; morborum exanthematicorum aliorumque cutaneorum; tumorum; porro fluidorum excretorum, v. c. bilis, ſputi, vrinae, ſanguinis. Tunc ad vſum eiuſmodi iconum in medicina forenſi, atque in medicina conſultatoria progreditur. Difficultates huic conſilio plures ſeſe opponere non diffitetur: multum tamen eas minui poſſe exiſtimat, ſi aut pictores iuſta atque ad eiusmodi opera neceſſaria ſcientia inſtruantur, aut, quod praeſtantius, ipſi medicinae tirones horas ſubſeciuas artibus eiuſmodi ediſcendis atque vſu perficiendis impendant. Neque demum ipſas medicorum imagines omni prorſus vſu carituras arbitratur ad fiduciam aegrorum acquirendam firmandamque. In quibus quidem omnibus hic recenſendis nos quidem iam acquieſcimus, certe tamen perſuaſi, vix ac ne vix quidem veram naturam nos ſemper iconibus adſequuturos eſſe, quod iam ſatis ſuperque, vti ipſe teſtatur Cl. auctor, icones pleraeque ex hiſtoria naturali teſtantur: ne quid de ſumtibus tali inſtituto non euitandis addamus.

p. 35. p. 36. p. 39. p. 41. p. 42. p. 49.

XXIII.

Diſſertatio Entomologica, Nouas Inſectorum ſpecies ſiſtens, cuius Partem primam — publ. ventiland. exhibent Praeſes CAR. P. THVNBERG — et Reſp. *Sam. Nic. Caſtröm* — d. XV. Dec. Ann. MDCCLXXXII. Vpſal. 4.

 plagg.

*) IO. TAYLOR noua noſographia ophthalmica, Hamb. et Lipſ. 1766. fol. vid. comm. noſtr. Dec. II. Suppl. I. p. 60. ſeqq.

plagg. 4. Tab. 1. Pars secunda: — resp. *Io. M. Ekelund.* Maio. Anni MDCCLXXXIII. ib. 4. plagg. 3. tab. aen. 1.

Insignem nouorum Insectorum, praesertim in Capite b. spei et Iaponia collectorum, numerum, methodo et ordine Linneanis descriptum, Dissertatione in plures partes diuisa tradet Cel. THVNBERG, Entomologiam non minus, ac Botanicam, detectorum copia ditans. Pars prima Coleoptera exhibet et Hemerobium. Praemisso generum charactere essentiali specierum nomina dat triuialia et specifica, loca indicat, descriptionem subiungit et plerarumque icones in Tabula annexa addit. Sunt istae sequentes.

p. 5. LVCANVS: *Capensis:* exscutellatus, niger, elytrorum sulcis punctatis. *Fig.* 1. Hab. in Cap. b. sp. Corpus magnitudine *Tenebr. Fossoris*, paullo maius.

p. 6. DERMESTES: *bifasciatus:* niger, elytris fasciis binis vndulatis luteis, thorace cinereo-tessellato. *Fig.* 2. Hab. ad C. b. sp. Corpus magnitudine *Derm. vndati*, sed paullo latius.

D. *interruptus:* niger, fascia baseos elytrorum rubra, interrupta. *Fig.* 3. magnitudo *Derm. vndati.*

D. *bipustulatus:* ater, glaber, capite, thorace punctoque baseos elytrorum rubris. *Fig.* 4. magnitudo pulicis.

p. 7. D. *maculatus;* niger, elytris fascia vndata punctisque rubris. *Fig.* 5. Hab. in Suecia. Corpus statura *Derm. vndati*, sed paullo minus.

D. *marginatus:* niger, thoracis lateribus, pectore incisurisque abdominis albis. *Fig.* 6. Hab. in Cap. b. sp. et India Orientali. Magnit. et facies omnino *Derm. lardarii*, sed paullo maior, totus pilis tenuissimis hirtus.

p. 8. D. *piceus:* totus ferrugineus elytris striatis. Hab. in C. b. sp. et India Or. Magnit. et statura *Derm. marginati*, totus pilis tenuissimis decumbentibus hirtus.

tus. Color fere *Tenebr. culinaris*, sed magis obscurus.

ANOBIVM: *Ant.* claua perfoliata, triarticulata. *Thor.* marginatus, rotundatus. *Corp.* conuexum, lineari-oblongum. *Elytra* flexilia.

A. *ruficolle:* violaceum, hirtum; thorace, basi elytrorum pedibusque rubris. *Fig.* 7. (*Derm. ruficollis* FABR. *syst. Entom.* p. 57.) Hab. in Africa et India or. Magnitudo et statura *Derm. violacei*, totum pilis erectis hirtum.

A. *capense:* atrum, hirtum, elytris violaceis, fasciis duabus albis. *Fig.* 8. Hab. in Cap. b. sp. Magnit. maioris pediculi. p. 9.

A. *bifasciatum:* nigrum, glabrum, elytris fasciis duabus luteis. *Fig.* 9. Hab. ad Cap. b. sp.

A. *viride;* viride, hirtum, pedibus rubris. Hab. in Africa et India Or.

A. *rufipes:* violaceum, hirtum, pedibus rubris. Hab. in India Or. in Cap. b. sp. inque Europa. Corpus magnitudine *Derm. violacei* ouatum, parum hirtum, totum, exceptis antennis et pedibus, violaceum. p. 10.

A. *caeruleum:* caeruleum, hirtum, lineare. Hab. in Cap. b. sp.

COCCINELLA: Ant. claua solida. *Abdomen* planum. p. 11.

C. *fimbriata:* elytris flauis immaculatis margine nigro, thoracis margine postico punctis quatuor nigris. *Fig.* 10. Dictis punctis, raro duobus, ast albis thoracis nullis differt a C. *marginata.* Corpus magnitudine C. 5-*punctatae.*

C. *minuta:* elytris rubris thoraceque immaculatis. Hab. in Ind. or. Omnium minima, vix pulicem aequans, a C. *impunctata* differt thorace vnicolore.

C. *trinotata:* elytris rubris hirtis, punctis tribus nigris, capite rubro. *Fig.* 11. Hab. in C. b. sp. Omnium facile minima, a C. *tripunctata* differt, hirsutie, capite immaculato et quod multoties minor. p. 13.

C. *iaponica:* elytris flauis, cruce suturae duplice maculis-

culisque quatuor nigris. *Fig.* 12. Hab. in Iaponia. Magnit. C. *Hieroglyphicae.*

COCCINELLA *grandis:* elytris flauis, punctis nigris tredecim, thorace nigro, marginibus flauis. *Fig.* 13. Hab. in China, missa a D. BLADH. Omnium facile maxima, hinc vt et punctis tribus in ipsa sutura com-

p. 13. munibus differt a C. 13-*punctata.*

C. *gibba:* elytris rubris, fascia punctisque sex nigris. *Fig.* 14. Hab. in C. b. sp. Corpus magnitudine C. 7-*punctatae*, totum tenuissime hirtum.

C. *octomaculata:* elytris rubris, punctis octo nigris, thorace immaculato. *Fig.* 15. Hab. in C. b. sp. Corpus magnit. C. 7-*punctatae*, totum rubrum.

C. *Psi:* elytris flauis, margine exteriore maculis quatuor nigris. *Fig.* 16. Hab. in C. b. sp. Magnit. fere C. 7-*punctatae.*

p. 14. C. *iridea:* elytris rubris punctis nouem nigris ocellaribus. *Fig.* 17. Hab. in C. b. sp. Magnitudo praecedentis.

C. *oculata:* elytris rubris, punctis nouem nigris, circulo flauo circum oculos. *Fig.* 18. Hab. in C. b.

p. 15. sp. Magnit. C. 7-*punctatae.* Similis C. *nouem-punctatae*, differt longitudine fere quadrupla, punctis inuerso ordine positis, capite immaculato cum dicto oculorum circulo flauo.

C. *similis:* elytris rubris, fasciis duabus punctisque quatuor nigris. *Fig.* 19. Magnit. C. 5-*punctatae*, similis C. 11-et 13-*punctatae*, thorace toto nigro punctisque anticis connexis diuersa, a C. 9-*punctata* differt thorace toto copiteque nigro, immaculato, fasciisque elytrorum.

C. *borealis:* elytris rufis, punctis 12 nigris, thorace 4-punctato. *Fig.* 20. (COCC. *borealis* FABRIC. *syst. Entom* p. 82.) Hab. in C. b. sp. Magnitudo C. *ocellatae* Omnia subtus lutea.

p. 16. C. *capensis:* elytris rubris, punctis 12 nigris, thorace immaculato. *Fig.* 21. Magnit. C. *ocellatae*; differt

fert a praecedente thorace immaculato et punctis elytrorum nullis connexis, a C. 12-*punctata* thorace dicto, punctis rotundis, nec vltimo repando, magnitudineque maiore.

C. *pusilla:* elytris flauis, punctis octo nigris, quadrifariis. *Fig.* 22. Minimis annumeranda, cum *minuta* et *vnipunctata.*

C. *distincta:* elytris rubris, punctis 16 nigris distincta, p. 17. *Fig.* 23. Hab. in C. b. sp. Differt a C. 16-*punctata*, punctis omnibus distinctis, thorace nigro et quod maior.

C. *flexuosa:* elytr. rubris, fasciis duabus punctisque duobus nigris. *Fig.* 24. Hab. in C. b. sp. Magnit. C. 5-*punctatae.*

C. *repanda:* elytr. flauis, fasc. tribus vndatis, nigris. p. 18. *Fig.* 25. Hab. in C. b. sp. Corpus magnit. C. 7-*punctatae*, glabrum.

C. *flauicollis:* elytr. sanguineis, punctis 10 nigris, thorace flauo. *Fig.* 26. Hab. in C. b. sp. Corpus magnit. C. 7-*punctatae*, pilis tenuissimis hirtum.

C. *vndulata:* elytr. rubris, fasc. vndatis dentatisque variis nigris. *Fig.* 27. Hab. in C. b. sp. Corpus magnitudine C. 7-*pustulatae*, supra totum adspersum pilis breuissimis cinereis.

C. *lunata:* elytr. flauis, fasc. duabus, arcu punctisque p. 19. quinque nigris. *Fig.* 28. Hab. in C. b. sp. Magnit. fere C. 7-*punctatae*, tota glabra; Signum (;) prope basin elytrorum.

C. *crux:* elytris flauis, lineis duabus cruceque nigris. p. 20. *Fig.* 29. Hab. in C. b. sp.

C. *comma:* elytris flauis, sutura, margine lineaque nigris. *Fig.* 30. Hab. in C. b. sp. Magnitudo C. 5-*punctatae.*

C. *lineata:* elytr. rubris, margine omni maculisque duabus oblongis nigris. *Fig.* 31. Magnitudo C. p. 21. 5-*punctatae*, glabra.

C. *flauipes:* elytris nigris; thorace nigro, maculis

duabus flauis. Hab. in C. b. sp. Magnitudo 2-*pustulatae*, differt a C. *impustula* a thoracis lateribus flauis, absque puncto nigro et margine antico non flauo sed thoraci concolore.

p. 22. C. *haemorrhoïdalis:* elytris nigris; maculis duabus flauis, thoracis marginibus anoque flauis. C. 2-*pustulata* minor. a C. *Cacti* differt magnit. multoties minori, macula elytrorum flaua, nec fulua, a Cocc. 2-*pustulata* magnit. itidem minori, macula elytrorum simplici, nec composita ex maculis tribus confluentibus, thoracis marginibus luteis, ano tantum fuluo nec abdomine toto.

C. *laeuis:* elytr. nigris, punctis sex flauis, thoracis angulis anticis flauis. *Fig.* 32. Magnit. C. 2-*pustulatae*, glabra, differt a C. 6-*pustulata* thorace maculato, capite flauo, situ et figura punctorum in elytris.

C. *riuosa:* elytr. nigris, lunulis sex punctisque quatuor rubris. *Fig.* 33. Hab. in C. b. sp. Magnitudo C. *ocellatae*, tota gibba, glabra.

p. 23. C. *dentata:* elytr. nigris, margine exteriore linea tridentata, punctisque sex flauis. *Fig.* 34. Hab. in C. b. sp. Magnitudo C. 14-*punctatae.*

C. *hirta:* elytr. nigris, maculis duodecim rubris. *Fig.* 35. Hab. ad Promont. b. spei. Magnitudo fere C. *ocellatae*, tota pilis cinereis hirta.

p. 24. C. 20-*pustulata:* elytr. nigris, punctis fuluis viginti. *Fig.* 36. Hab. in C. b. sp. Magnitudo C. 7-*punctatae*, tenuissime hirta, gibba.

C. 8-*guttata:* elytris rubris, maculis octo flauis. *Fig.* 37. Hab. in regno Iaponico. C. *ocellata* paullo maior, glabra. Omnia subtus et alae rubra.

p. 25. CICINDELA *gigantea:* nigra elytris costa longitudinali serrata, acuta, thorace bilobo. *Fig.* 38. Hab. in viis ad C. b. sp. celerrime currens et mordens, vulgaris. Magnitudo Carabi maioris. Thoracis elytro-

trorumque facies a Cicindelis diuersa, Carabis valde similis.

Cicindela iaponica: violacea, elytris basi, apice fasciaque cupreis, punctis duobus fasciaque luteis. *Fig.* 39. Hab. in Iaponia. Corporis magnitudo *C. syluaticae.* Subtus omnia e cyaneo violaceoque nitent.

C. *tridentata:* purpurascenti-aenea, elytris linea marginali tridentata. *Fig.* 40. Habitat in Ceylona et Coromandelia. Magnitudo C. *hybridae*, subtus omnia aenea nitida, barba sparsa alba, inprimis femora. Differt a C. *marginata*, quod fascia nulla sit vndata, nec punctum vllum in basi elytrorum. p. 26.

C. *catena:* viridi-aenea, elytris linea marginali flaua, triramosa. *Fig.* 41. 42. 43. (FABR. *syst. Ent.* p. 226 id. nom.) Hab. in C. b. sp. inque Indiae orientalis plurimis locis satis frequens. Corpus C. *hybrida* paullo minus, similis C. *capensi*, vt forsan sola varietas, licet paullo minor, ipsa varia; vtraque tomento albo in thorace et lateribus pectoris ac abdominis singularis. p. 27.

GYRINVS *capensis:* elytris viridi-aeneis margine pallido. Hab. in riuulis prope Cap. alibique in Promont. b. sp. GYR. *Natatore* minor.

HEMEROBIVS *grandis:* alis subaequalibus, reticulato-venosis maculis duabus pallide flauis. *Fig.* 44. Hab. in Iaponia. p. 28.

Continuata paginarum serie continuoque Figurarum in Tabula addita numero pergit haec Pars CIMICES describens. *Generis* characterem *Rostrum* inflexum, *Pedesque* cursorii constituunt. Species sequentes sunt. Pars II, p. 29.

C. *Acaroides:* scutellatus, ater, thorace, scutello abdomineque albo-marginatis. Hab. in Cap. b. spei. Corpus magnitudine C. *scarabaeoidis*, totum aterrimum nitidum conuexum. Pedes lutei.

C. *ſilphoides:* ſcutellatus, niger thorace poſtice, ſcu-
tello antice, margine linea media maculiſque dua-
bus albis. (STOLL. *Cim.* p. 19. Pl. IV. 21) Hab. in
Cap. b. ſp. Corpus magnitudine C. *baccarum*, facie
ſilphae.

p. 30. C. *diophthalmus:* ſcutellatus, ruber thorace punctis
duobus nigris, pedibus cyaneis. *Fig.* 45. Hab. in
C. b. ſp. Corp. fere Scarabaeum *ſtercorarium* ma-
gnitudine aequat.

C. *multipunctatus:* ſcutellatus, ruber thorace ſcu-
telloque punctis minutiſſimis plurimis nigris.
p. 31. (STOLL. *Cimic.* p. 40. Pl. IX. 60.) Hab. in C. b.
ſp. Corpus magnitudine C. *griſei.*

C. *grandis:* ſcutellatus, rufus maculis thoracis tribus
ſcutellique quinque nigris. *Fig.* 46. Hab. in India
or. Magnitudo fere Scarab. *ſtercorarii;* macularum
p. 32. ſitu et numero a C. *Druraei* diuerſus.

C. *Liligerus:* ſcutellatus, ferrugineus ſcutello punctis
nigris duobus, faſciaque vndulata albida. (STOLL.
Cim. p. 40. Pl. IX. 59.) Hab. prope Swartkops
Zoutpan et Promont. b. ſp. interioribus regionibus.
Corp. magnitudine C. *Stockeri.*

C. *guttigerus:* ſcutellatus, cinereus ſcutello baſi pun-
ctis duobus albis. *Fig.* 47. Hab. in Iaponia. Magni-
p. 33. tudine C. *Scarabaeoidem* vix ſuperat.

C. *ſpinifex:* ſpinoſus, linearis, cinereus ſcutello biſpi-
noſo. *Fig.* 48. Corp. lineare, facie et magnitu-
dine C. *tipularii*, totum cinereum.

C. *hiſpidus:* ſpinoſus, oblongus, griſeus thorace, ca-
pite pedibusque hiſpidis. Hab. in Indiis.

p. 34. C. *acutus:* ſpinoſus, linearis, cinereus thoracis margi-
ne albido, abdomine punctis ſex nigris. Magnitu-
dine et facie C. *clauati.* Thorax obſolete ſpinoſus,
pedes inermes.

C. *clauatus:* ſpinoſus, lineari-oblongus, ferrugineus
femoribus poſticis incraſſatis, ſcutello immaculato.
Fig. 49. Hab. in Iaponia. Corp. magnit. C. *annu-*

lati,

lati, ſed paullo anguſtius. Thorace punctis minimis nigris muricatis poſtice acute ſpinoſus, femora interne 3-ſpinoſa.

C. *iaculus:* ſpinoſus, linearis, fuſcus femoribus poſticis incraſſatis ſpinoſis, ſcutello linea alba. *Fig.* 50. Magnitudine et facie C. *piloſi*, totus fuſco-ferrugineus, tenuiſſime villoſus. Thorax poſtice ſpinoſus, femora interne ſpinulis minimis ſerrulata, tibiae apice vniſpinoſae. P. 35.

C. *piloſus:* ſpinoſus, linearis, ferrugineus linea capitis pectoriſque laterali albida. Corpus C. *clauato* paullo minus. Apex ſcutelli albus. Thorax poſtice ſpinoſus; Femora villoſa, interne multiſpinoſa.

C. *villoſus:* ſpinoſo-tuberculatus, totus piceus villoſus. (STOLL. *Cim.* p. 57. Pl. XIII. 90.) Corpus C. *annulato* maius.

C. *crux:* ſpinoſus, niger thorace flauo, cruce nigra. (STOLL. *Cim.* p. 43. Pl. IX. 65.) Hab. prope Swartkops Zoutpan in C. b. ſp. Corp. magnit. C. *perſonati*, oblongum. P. 36.

C. *pungens:* ſpinoſus, oblongus, ſupra fuſcus, ſubtus albidus pectore abdominiſque lateribus nigro-punctatis. Hab. in Promont. b. ſp. Corp. magnit. C. *annulati.*

C. *notatus:* ſpinoſus, oblongus, ſupra ferrugineus, ſubtus cinereus, abdomine ſextuplici ſerie punctorum nigrorum. Hab. in Promont. b. ſp. Corp. vix magnitudine C. *annulati.* P. 37.

C. *trigonus:* ſpinoſus, teſtaceus hemelytris ſcutelloque puncto albo. (STOLL. *Cim.* p. 50. Pl. XI. 78, 79.) Hab. in Iaponia et Surinamo. Magnitudo C. *abietis.*

C. *muricatus:* ſpinoſus, oblongus, cinereus, muricatus tibiis poſticis baſi dilatatis. *Fig.* 51. Hab. in Promont. b. ſp. Corp. magnitudine C. *Hyoſcyami.* Similis C. *femorato* tibiis poſticis compreſſis, ſed hic multoties minor, vndique muricatus et thorace poſtice ſpinoſus. P. 38.

C. *unipunctatus:* ſpinoſus, oblongus, teſtaceus puncto ſinguli hemelytri nigro. *Fig.* 52. Hab. in Iaponia. C. *trigono* plus duplo maior.

p. 39. C. *thoracicus:* ſpinoſus, oblongus, viridi-aureus thoracis margine luteo. (STOLL. *Cim.* p. 38. Pl. VIII. 55. A.) Hab. in India or. et Surinamo. Corp. magnit. C. *annulati,* ſed longius, ſupra aureo-viride, ſubtus flaueſcens, glabrum.

C. *analis:* ſpinoſus, oblongus, viridis abdomine rubro, ano nigro. (STOLL. *Cim.* p. 46. Pl. V. 72. B.) Magnit. praecedentis, ſed paullo latior.

p. 40. C. *transuerſus:* ſpinoſus, rotundatus, viridis capite thoraceque antice flauis. *Fig.* 53. Hab. in Africa, in Cap. b. ſp. Corpus magnitudine C. *iuniperini,* ouatum.

C. *humeralis:* ſpinoſus, ouatus, viridis hemelytris baſi luteis. *Fig.* 54. C. *iuniperino* quadruplo maior, quadrangulari-ouatus.

p. 41. C. *ſubulatus:* ſpinoſus, ouatus, vireſcens ſcutello linea eleuata ſubulata. *Fig.* 55. Magnitudine et facie praecedentis, ſupra fuſco-viridis, ſubtus albidus, obſolete et tenuiſſime punctatus.

C. *comma:* ſpinoſus, rotundatus, cinereus ſcutello linea flaua. *Fig.* 56. Hab. in Cap. b. ſp. Corpus magnitudine C. *baccarum,* ouatum.

p. 42. C. *reticulatus:* ſpinoſus, ouatus, cinereus, nigro-varius, thorace ſerrato. (STOLL. *Cim.* Pl. XVI. 111.) Hab. in Cap. b. ſp. Magnitudine C. *baccarum.*

C. *Fullo:* ſpinoſus, ouatus, niger, albo-irroratus, capite thoraceque linea alba. *Fig.* 57. Hab. in Iaponia, in inſula Dezima ſatis vulgaris. C. *rufipede*
p. 43. maior, totus vti Scarabaeus *Fullo* niger maculis albis ſingulis, minutis, inprimis ſupra irroratis et punctis impreſſis varioloſis.

C. *tibialis;* ſpinoſus, ouatus, brunneus albo fuſcoque lineatus, ſcutello maculis tribus albis. *Fig.* 58. Magnitudine C. *baccarum.*

C. *ſul-*

C. *ſulcatus:* ſpinoſus, ouatus, cinereus, fuſconebuloſus abdomine ſulcato. (STOLL. *Cim.* p. 33. Pl. VI. 47.) Hab. in India or. Coromandelia et alibi. C. *baccarum* paullo maior.

C. *fuſcus:* ſpinoſus, oblongus, ferrugineo-fuſcus antennis pedibusque hirſutis. Magnitudine fere C. *valgi*. p. 44.

C. *ſordidus:* ſpinoſus, cinereus thorace denticulato, antennis pedibusque piloſo-hiſpidis. Hab. in Iaponia. Magnitudine C. *marginati*, totus ſordide cinereus; Abdomen ſupra ſanguineum.

C. *iauanicus:* ouatus, luteus ano obtuſo, antennis pedibusque ferrugineis. (STOLL. *Cim.* p. 9. Pl. I. 2.) Maximus Cimicum, aeque fere latus ac longus. p. 45.

C. *chinenſis:* ouatus, flaueſcens ano quadridentato, ſterno porrecto. *Fig.* 59. Hab. in Iaponia et China. E maximis; ſterno porrecto ſingularis, quo, vt et antennis compreſſis, coloreque luteſcenti. Similis praecedenti, magnitudine minori et ano quadridentato diuerſus.

C. *brunneus:* ouatus, ſupra brunneus, ſubtus fuſcus, antennis piloſis. Hab. in India orientali. C. *rufipede* paullo maior.

C. *incarnatus:* ouatus, ruber thorace antice hemelytris ſcutelloque maculis duabus violaceis. STOLL. *Cim.* p. 14 Pl. II. 10. A. *D.* ib. p. 29. Pl. VI. 39. Cim. aurantius SVLZ. Cim. incarnatus DRVRY) Hab. in Bengala, Coromandelia, Ceylona et alibi. E maximis. Maculae ſcutelli interdum obſoletae. p. 46.

C. *Anchora:* rotundatus, thorace hemelytrisque maculis ſex nigris, ſcutello anchora alba. *Fig.* 60. Hab. in Iaponia et China. Magnit. C. *griſei*. Differt a C. *cruciato* colore, maculis et figura. p. 47.

C. *fimbriatus:* rotundatus, niger thoracis elytrorumque marginibus rubris. *Fig.* 61. Hab. in Cap. b. ſp. Corp. C. *oleraceo* paullo maius. Marginum latitu- p. 48.

titudine et pectorali fasciae sanguineae intensitate variat.

C. *variegatus:* rotundatus, nigro cinereoque varius, scutello punctis duobus flauis, capite thoraceque albolineatis. *Fig.* 62. Magnitudo C. *grisei.*

p. 49. C. *venosus:* rotundatus, ruber, fusco-pictus abdomine serie sextuplici punctorum nigrorum. Hab. in Promont. b. sp. Magnit. C. *oleracei.*

p. 50. C. *costatus:* ouatus, cinereus linea hemelytrorum nigra. *Fig.* 63. Hab. in interioribus regionibus Cap. b. sp. C. *oleraceo* paullo maior.

C. *cornutus:* ouatus, depressus, cinereus thorace lineis tribus eleuatis, antennis fusiformibus. Hab. in Iaponia Magnit. et facie C. *Cardui*, cui similis, sed differt antennis dictis et colore magis flauescente.

C. *melaleucus:* ouatus, ater hemelytris albis: maculis duabus nigris. Hab. in Cap. b. sp. Magnitudo C. *scarabaeoidis.*

p. 51. C. *hirtus:* ouatus, ater, totus hirtus. Hab. in Cap. b. sp. Magnitudo C. *oleracei.*

C. *niger:* ouatus, ater, thorace tibiisque ciliatis. Hab. in Cap. b. sp. et Indiis vulgaris. Magnit. C. *oleracei* vel paullo maior. Variat magnitudine quadrupla et octupla.

C. *carnifex:* oblongus, rufus antennis rostro tibiisque nigris (FABR. *syst. Entom.* p. 781. id. nom.) Hab. in Tanaceto *crithmifolio* infra Tafelberg C. b. sp. Magnit. C. *Rolandri.*

p. 52. C. *bilineatus:* oblongus, supra sanguineus thorace elytris scutelloque albo-marginatis. Hab. in Cap. b. spei. Magnitudo C. *pratensis.*

XXIV.

XXIV.

Tal, om nödig jämförelse emellan de chemiska Vndersökningar, och Naturens verkningar, hållet i Kongl. Vetensk. Academien vid Praesidii Nedläggande, den 9. Iul. 1783. af Herr IOH. GOTTSCH. WALLERIUS. Stockh. 1783. 8. pl. 1.

i. e.

Oratio de necessaria operationum naturae cum indagationibus chemicis comparatione etc. auct. IO. GOTTSCH. WALLERIO, Chem. Prof. et Reg. Ord. Was. Equite aurato.

De necessaria, quatenus liceat, dicta operationum p. 4.
actionumque naturae, cum indagationibus chemicis comparatione, ad tutam perfectioremque corporum indolis et compositionis notitiam obtinendam, sermo est Cel. Auctori, qui triginta annorum laboribus chemicis edoctus, alienas saltem, recentiores sententias, quin potius coniecturas, non nimis festinanter, antequam ad propria experimenta aut comparationem cum operationibus recursum fuerit, esse assumendas, praesertim, vbi de compositione corporum sermo fuerit, errores reperisse asserit, quae non semper tuto chemicis possit inferri experimentis. Sic p. 5.
calcem iuxta vitriolum, vel acidum vitrioli, inesse posse monet aquae, modo non combinatam, ast sub euaporatione decomponi vitriolum et oriri gypsum ochramue, antea in aqua ista non praesentia. Similiter diuersa illa producta, quae destillata det spiritus vini cum oleo vitrioli miscela, decompositionem, p. 6.
recompositionem nouam et destructionem quandam, respectu obtentae terrae, requirere addit Noster, neque obtenta per operationes chemicas educta semper esse censenda, et, quae analysin rite factam optime demonstret, synthesin saepe contradicere, dum exacta P. 7.
arte-

artefacti cum naturali comparatio diuersas saepe doceat proprietates. Sic artificialem MARGGRAFII, e terra aluminis et arena subtili, argillam a naturali differre, POTTIVM probasse, quippe illius terra alcalina omnibus acidis mineralibus sit solubilis, ex hac vero solius vitriolici ope terra aluminis producatur. Naturam ergo consultandam esse, pergit Cl. Auctor,
p. 8. et illustrationis caussa exempla proponit. Sic, occasione sic dicti aëris fixi s. acidi aërei, sulphureis, ful-
p. 10. gura demissa comitantibus, vestigiis docere Naturam putat, praeter casu forsan eleuata acida non dari in aëre nostro, nisi spiritum subtilissimum, volatilem, elasticum actiuumque sulphureum, electrico fluido eundem, aquarum mineralium acidum, pyritarum fa-
p. 11. tiscentia ortum, sique artefactum acidum aëriforme a vitriolico vel sulphureo diuersum se praebeat, horum minus violentam inde tantummodo sequi separationem, vt igitur, quod efferuescentia alcalicorum cum acido vitrioli obtineatur, calci vel cretae tribuendum non sit, sed ipsi acido vitriolico, sub efferuescentia decomposito inque spiritum inuisibilem aëriformem resoluto, vti similiter nitrosum acidum ex parte mutari visum sit LAVOISIERO; quin reliqua aëriformia liquidum, a quo ortum duxerint, prodant;
p. 12. nequeminus negandam esse putatam acidi aërei in calcibus metallicis praesentiam, et vitrioli martialis sub telluris superficie per calcem decompositionem ac ortae ochrae per acidum sursum latum solutionem, nec calcinari sub solutione metalla, sed tantum sub menstrui secessu, quod tunc demum phlogiston secum rapiat, metallicae terrae euulsum.

p. 13. Alterum exemplum a siliceorum origine petit Noster, ruperta per sua aliorumque experimenta in ani-
p. 14. malibus rudioribusque vegetabilibus fere sola calcarea terra, plurium mixtarum in his praesentiam refellens, magnesiam albam, cuius iam ante BLACKIVM MARGGRAFIVMQVE proprietates nouerit BRANDT,

muta-

mutatam forte eſſe terram calcaream concedens, aſt dicto argumento et repertis in Achatem mutatis lignis inque ſilicem verſis conchyliis mutatam a natura calcaream terram in duriorem ſiliceam patere exiſtimans, quibus accedant effecta per naturam ſilicis in calcem reſolutio ac calcarei nuclei cruſtaeque cretaceae in ſilicibus reperiundae.

Denique non minus erroneam eorum cenſet opinionem Cl. Auctor, qui alumen ex pyritis non, niſi ſimul argillam contineant, aut in argillaceis lapidibus occurrant, obtineri contendant, dum pyrites Dyltenſis, deſtillando ſulphuri vſitatus, exactiſſimo exploranti nil argillaceum prodat, et tamen reſiduum, aëris actione per ſexennium vltraque expoſitum, elixiuatione copioſum vitriolum, aſt poſt iteratam per 7 vel 8 annos aëri expoſitionem merum alumen largiatur, quin pyrites artefactus, e ferro et ſulphure, pari modo etiam tandem alumen porrigat, Lavam vulcanicam, exuſti fuſique pyritae ſcoriam, ſaeculorum intervallo in argillam mutari obſeruauerit Cl. FERBER, et pariter in argillam reſolui ſcoriam ferri, aëri diu expoſitam, notauerit ZIMMERMANN, vt itaque forſan non male argillam metallorum baſin dixerit SCOPOLI, a qua forte originem ducat ferri terra puriſſima, ſummo eiusdem per ignem naturalem deſtructionis gradu, teſte RINMANNO, ſiliceam ſe praebens, quod mirum non ſit, cum argilla tam acidis, quam valido igne, perfectam ſubeat mutationem, omnem amittat tenacitatem et terrae ſimilis euadat ſiliceae. Patet e dictis, Cl. Auctorem, recentiorum argumentis nondum conuictum, priſtinis adhuc inhaerere opinionibus, locumque ſupereſſe dubitationi, vlterioribus tantummodo partim tollendae experimentis.

p. 15. p. 16.

XXV.

Riflessioni sulla natura, cagione e cura dei Cancri, con alcune utilissime Osservationi fisiologiche e pratiche per la cura dei medesimi, Opera di GAETANO MERULLA, Messinese, Dottore di medicina, e professore di Chirurgia, Academico Apatista, Etrusco, e Socio dell' Academia di Bottanica, e D'istoria naturale della celèbre università di Cortona, dedicata all' illustrissimo Signore D. FRANCESCO ARDIZZONE, dottore di Medicina etc. in Firenze, per Gaet. Cambiagi, stampator granducale MDCCLXXV. 8. mai. 302 pl. Figur. II.

i. e.

Disquisitio, de natura, causa et curatione cancri, adjectis quibusdam obseruationibus physiologicis et practicis, ad cancri curam spectantibus. Auctore GAET. MERULLA etc.

Inter morbos, quibus a multis inde annis humanum genus vehementer excruciari solet, nullus profecto tam pertinax tamque rebellis est, quam is, quem vulgo sub cancri nomine comprehendimus. Et quamvis tum ad illius naturam penitius cognoscendam, tum ad eius vim infringendam, a viris in arte sua maxime peritis, multae hactenus prolatae fuere sententiae et curandi rationes; tamen, cum post multas ambages veritas demum indagari soleat, multa nos adhuc latent, quae ad eius morbi naturam et sanationem spectant. Quare omnino is, qui in ejusmodi morbi indolem inquirere, additisque observationibus, ejus curationem illustriorem reddere satagit, non solum omnem laudem mereri, sed etiam inter eos videtur posse referri, qui toti generi humano
p. 2. bene cupiunt. Quam veteres nobis reliquerunt can-

cri

cri definitionem, ea ita accurata et certa habita eſt, ut de eius veritate nullus dubitaret. Hinc per multorum ſeculorum ſpatium recentiores contenti hac cancri idea, ejus penitiorem indagationem plane neglexerunt. Mox autem de veterum doctrina ambigere, ſibique ideam aliam veriſimiliorem et experientiae magis conſentaneam fingere de iſto morbo coeperunt. Putabant enim veteres, cancros cum tumoribus confundentes, oriri illud malum ab acrimonia rodente, quae a ſanguine melancholico, atrabiliario et aduſto proveniret. Sic GALENVS cancrum generari autumat ab atra bile, HELMONTIVS a ſale alcalino corroſivo, atque VALESIVS cauſam huius mali ponit in ſale et terra ab humore ſeroſo ſeparata et ſpoliata. Idem fere ii, qui recentiores dicuntur, mutatis tamen verbis affirmare videntur, dum cancrum ab acido fermentato enaſci ſinunt, quod ſit coagulabile, cancri principium poſſit producere, ejus progreſſum augere, et tandem exulcerationem creare, ita, ut illud acidum in fine, tantam acrimoniam contrahere poſſet, quantam aqua fortis habet.

Recte monet igitur Cl. Auctor, non poſſe veram et accuratam cancri definitionem exhiberi, propterea quod ſit et ſuo in ortu, progreſſu, et multifaria forma, quam adſciſcere poſſit, maxime diuerſus. Quae exſtant tum veterum tum recentiorum hujus mali definitiones, eae duntaxat figuram et effectum, quem edit, concernunt. Subnectit deinde GALENI, CELSI et AEGINETAE de cancro ſententias, ex quibus aeque atque ex allatis recentiorum quorundam diuerſis opinionibus, colligit, non poſſe ob variabilem cancri et ſedem et mutationem, ejus ſignum pathognomonicum conſtitui. Saepe enim accidere ait, ut cancer ſine ullo ab illis allato ſigno appareat, contra autem praeſentibus fere omnibus ſignis, cancer verus non adſit. Dictum illud quo magis eluceſcat, ſequenti obſeruatione, inſtituta in juvene viginti ſex annos habente, cor-

Art.I.p.9

p. 14.

corroborare annititur. Habuit ille nempe tumorem ſub lingua, qui vulgo ranula appellatur, quem cum putarent materiem conſuetam continere, aperiebant: ſed haec res, facta inciſione, longe aliter, quam primo putabatur, eveniebat; nam primum materies obſcuri coloris et pertenuis emanabat, et altero die ingens ſuperueniebat inflammatio, ad linguae pharyngisque muſculos uſque ſeſe diſpandens, ita ut aeger nec loqui nec deglutire poſſet. Cedebat quidem inflammatio adhibitis medicinis, ſed animadvertebatur ſub mento, glandula tumefacta et paullulum dolens, quam jam tres menſes ante ranulae ortum ſe ſenſiſſe aeger affirmabat. Quinto poſt aperturam die, conquerebatur de dolore genàrum ac temporum punctorio, ſimulque de capitis ingenti dolore, et dehinc omnia cancri ſigna in vulnere deprehendebantur, quibus aeger duobus poſt factam inciſionem menſibus peractis, miſere peribat. Hunc tumorem negat in principio fuiſſe benignum, et poſt demum in cancroſum verſum; id neutiquam fieri contendit, ſine diſpoſitione ad cancrum jam ſingulari, et materia corrupta jam latente.

p. 19. Nunc ad cancri deſcriptionem progreditur, eamque ſuccinctam exhibere ſtudet. Tumores cancroſi varios adſciſcunt characteres, variamque induere poſſunt formam, quae vel a tempore ortus, vel ab incremento illius maſſae, vel ab ipſa denique parte, in qua ſedem figit, dependet. Varium maſſae augmentum, a mala fermentatione, in cancro ſemper praeſente, repetendum eſt. Nominat igitur cancrum cum Dn. de LISLE et Dn. GENDRON transformationem partium neruoſarum, glandularium et vaſorum lymphaticorum in ſubſtantiam informem, duram, compactam et indiſſolubilem, quae incrementum capere et exulcerationem contrahere poteſt. Mutari inſuper poteſt contextus celluloſi natura aeque ac aliarum membranarum, quae in parte affecta offenduntur, quae utcunque natura tenues et ſubtiles ſint, tamen eiusmodi

modi partes interdum vidit in carnosam, duram, cartilagineam, imo, ut in pia matre et testiculorum membranis factum est, in osseam substantiam immutari.

Facilius in partibus oritur glandulosis. Acturus Artic. II. de differentia et distinctione cancri, eum in occul- p. 21. tum et manifestum dividit, deinde varia ejus nomina, quae a sua sede desumuntur, apponit, eumque, qui a lue venerea ortum traxit, syphiliticum cancrum nominat. Peculiaria cancri aperti signa sunt: vulnus, hujus labiorum inversio et durities, carnium color albidus, dolor lancinans, adspectus horridus, et materiei ichorosae et acris effluuium. Scirrhum ut fontem et primum principium futuri cancri considerat. Pertinet ille ad tumores lymphaticos, et oritur a motu lymphae retardato, quae sensim sensimque moram contrahens, coagulatur, vasa minima collateralia obstruit, et tumorem tactui resistentem progignit. De differentia scirrhi eiusque divisione in imperfectum, perfectum, particularem et universalem. Scirrhi cau- P. 27. sam in obstructione vasorum lymphaticorum positam esse, contra eos probare annititur, qui, quum facta scirrhi sectione anatomica nihil, nec viscosi, nec resoluti in eius interiori substantia detegere potuerint, eius causam, mutationem aliquam putabant esse substantiae partium mollium. Sed non modo ex ipsius lymphae coagulabili natura, et vasorum, quae permeat, subtilitate, huius obstructionis possibilitatem demonstrat, sed etiam ex allato exemplo iuuenis cuiusdam, cuius narium mucus in cartilagineam duritiem, sola remora mutatus erat, hancce sententiam stabilire studet.

Antequam de cancri sede exponit, primum prae- Cap. II. mittit quaedam de structura et usu mammarum, quip- p. 40. pe in his apud feminas plerumque oriri solet cancer, deinde fusius de lactis secretione agit. Mammae sunt, propter suam singularem constructionem et teneram admodum fabricam, duobus potissimum tumorum

 gene-

generibus obnoxiae. Alter horum tumorum, a ſtagnatione ſanguinis in vaſis arterioſis, lymphaticis, et ſeroſis producitur, et inflammatorius nuncupatur, alter autem enaſcitur ex humorum lentore, et inter frigidos ſic dictos tumores refertur, eſtque fere ſemper ſcirrhi et cancri fons.

p. 64. Nunc ipſam inflammationis theoriam proponit, in qua ſeſe *Boerhaavianae* ſententiae ſubſcribere videtur.

Art. III. De ſcirrhis mammarum inflammatoriis eiusque cauſis
p. 79. diſſerens, praeſertim pro eorum cauſa habet, lac accumulatum in mammis, ſi nutrices puerulis aut ad ſatietatem usque, ubera ſua non praebent, aut lactantibus, prae dolore in papillis orto, ubera omnino negant: porro alimenta nimis nutrientia plebeiis feminis exhibita, et animi pathemata. Quae de ſignis tumorum inflammatoriorum in mammis addit, ea nihil praeter iam cognita continent.

p. 86. Nunc de iis tumoribus mammarum ſcirrhoſis et cancroſis loquitur, qui ab humorum depravatione et lentore ortum ſuum trahunt. Sunt illi in principio cognitu difficiles, et praeſertim eo tempore, quo ſanguis menſtruus aut prorumpit, aut ceſſat, apud feminas plerumque conſpicui. Signum ſcirrhoſi et cancroſi tumoris, deſumitur ex duritie, inaequalitate, aſperitudine anguloſa, quotidiano molis incremento et dolore lancinante, quem ex continuo noui humoris affluxu, glandulam extendente, explicat. Tamen in eiusmodi tumorum prognoſi facienda, caute verſandum eſſe monet, quoniam interdum tumores quidam, qui benignis adſcripti fuere, peſſimos produxere effectus.

p. 92. De his nunc ad uteri cancrum tranſit Cl. Auctor, praemiſſa primum uteri deſcriptione anatomica, ex qua Ipſi veriſimile eſſe videtur, poſſe illud viſcus omnino, tum propter vaſorum ſine valvulis in eo praeſentium magnum numerum et teneritudinem, tum propter lentiorem motum fluidorum in hiſce vaſis obvium,

et

et irritari et debilitari per obſtructiones et congeſtiones ibi enatas, indeque facile ad eiusmodi morbòs diſponi. Inter cauſas cancri uterini, refert aërem humidum vaporibus refertum, humorum excernendorum ſuppreſſiones, animi pathemata et victum crudum corruptum, qui primum fluorem album producere poteſt, ex quo deinceps carcinomata uteri oriri ſolent. De uteri inflammatione eiusque cauſis occaſionalibus. Tumores illi ſcirrhoſi et carcinomatici cognoſcuntur, ex duritie, reſiſtentia et tumore: ſentiunt mulieres in parte affecta pondus quoddam maius vel minus grave, quod videtur uterum verſus vulvam premere, praeſertim ſi erecto ſtant corpore; ſi autem femina ſupina jacet, tumor ille inteſtinum rectum premit, excitatque, ſi imperfectus adhuc eſt ſcirrhus, inſignem dolorem. In uteri fundo reſidens ſcirrhus, in regione hypogaſtrica tactu explorari, et a grauiditate, ſuis et cauſis et effectibus diſtingui poteſt. In principio horum tumorum omnino medicina locum habere, imo interdum optimo cum fructu dari poteſt; ſi autem iam in cancrum fuerint conuerſi, id quod cognoſcitur, ex dolore acuto in utero praeſente, dolore lancinante, circa renes et coſtas ſaeviente, ex tenſione, ex ponderis grauiſſimi ſenſu, ex duritie partium vicinarum, denique ex proruptione variorum humorum, diuerſam habentium indolem pro diverſa carcinomatis et malignitate et duratione, tunc eorum exitus fere ſemper exitioſus habendus eſt. p. 105.

Etiam in uteri vagina ſaepiſſime occurrit cancer, p. 116.
occupatque membranam nerueam rugas ibi conſtituentem, et quam maxime ibi ſedem figit, ubi haec membrana cum vaginae ſphinctere coniungitur. Oritur interdum a miaſmate venereo, vaginae glandulas occupante, et aeque ac uteri cancer extimeſcendus eſt.

De oculorum cancro. Inter morbos oculorum p. 119.
ſingulares quinque ſpecies ſecundum Ill. ST. YVES opinionem, in cancrum abire poſſe exiſtimat. Prima

ſpecies refert tumorem durum, qui plerumque palpebrae ſuperiori adhaeret, et vaſa verſus baſin ſuam habet ſanguine atro plena, colorem plumbeum referentia; aeger continuo conqueritur de dolore pungente. Secunda ſpecies oriri poteſt ex porro, reperiundo iuxta angulum oculi internum, ſub palpebrarum coniunctione; hic tumor, radices ſuas profunde agit, multisque vaſis ſanguiferis diſtinctus eſt. Tertia ſpecies, ex varicum quodam genere produci poteſt, quod vaſa atro ſanguine plena, et plumbeum colorem habentia refert. Quarta ſuccedit vulneribus, aut lacrymali ſacco, aut ipſi carunculae inflictis, oririque etiam poteſt, ex quacunque alia cauſa, lacrimas acriores reddente, quae acrimonia deinceps, palpebras inferiores arrodit, et vulneris labra calloſa reddit. Quinta ſpecies eſt ſequela accepti ictus, aut percuſſionis in orbitae arcu, vel partibus oculi vicinis, cuius bina attulit exempla. Pari modo Cl. ST. YVES idem malum a tribus verrucarum ſpeciebus in palpebris oriri poſſe ſtatuit. Quarum prima eſt verruca tenuis pendula, cuius radix cutis ſuperficiem duntaxat occupat: ſecunda multo latior eſt, cutique altius inhaeret, et tertia non ſolum latiſſima eſt, verum etiam radicibus ſuis per omnem cutis craſſitiem penetrat, habet inſuper in ſua ſuperficie multa vaſa ſanguifera, et omnium eſt facillime ad cancrum prona. Obſeruatio
p. 123. de cancro in membrana oculi coniunctiua enato: convertebatur haec in maſſam informem et excreſcentiam ſarcomatoſam, ſclerotica et cornea in putrefactionem abiere, humor tum aqueus, tum vitreus, pus conceperunt, et cryſtallinus humor, ſpiſſior, durior et opacior factus eſt, colorem adſciſcens luteſcentem. De narium
p. 126 cancro. Eſt ille vel externus, ſuo charactere facile diſcernendus, vel internus, qui plerumque ſuccedit ozaenae et narium polypis, ſeque manifeſtat dolore punctorio et ulceris calloſitate. Labiorum et linguae cancer, plerumque primum uti porrus apparet, fit poſtea durus,

durus, dolorem creat, volumen ſuum auget, externe in ulcus abit, dum interne ſuam duritiem auget et rapidos facit progreſſus. Sed et gingiuae cancro ſubiectae ſunt: enaſcitur ille ex carnoſa gingivarum excreſcentia, quae vulgo epulis dicitur, cuius ſpeciem Ipſe obſervavit in noſodochio. Aurium cancer eadem ſigna et eosdem characteres cum illo cancro communes habet, qui in cute obſeruatur, attamen in eo differt ab cutis cancro, quod eius progreſſus per ſubſtantiam huius organi lentius fiat, isque facilius et exſtirpatione et cauſticis remediis tolli poſſit.

Poſtea quoque mentionem iniicit cancri illius, qui praeputium male habere ſolet, de quo binas ſpecies, externam nempe et internam, affert; utraque autem ſpecies plerumque oritur a cauſa venerea, et ſimili modo enaſcitur, ac cancer cuti proprius. Ex eadem cauſa venerea etiam cancrum penis ſaepiſſime oriri ait; incipit ille ſub ſpecie tuberculorum corneam ſubſtantiam habentium in glande, atque etiam in praeputio ſaepe e praegreſſa phimoſi aut paraphimoſi originem ſuam trahit. Denique de cancro cutis quaedam exponit, qui in principio plerumque ſeſe prodit per enatum paruum porrum, duritiem aut minorem aut maiorem habentem, leviſſimo attrectatu ſanguinem plorantem, eumque aut purum aut ſero mixtum, ſiccatum deinceps cruſtam relinquentem, quae quoties decidit, toties iterum ſeſe reſtituit. Hic porrus ſenſim ſenſimque in ſuppurationem abit, fundens ſeroſitatem aliquam, carnium loturae ſimilem, in cuius progreſſu, grana dura, parva, albidum colorem habentia, obſeruantur, quorum in vicinia, maculae rubrae minimae conſpiciuntur, quae mox in ulcus abeunt, et veram cancri naturam adſciſcunt. p. 131.

Cauſam cancri proximam nunc definit, eamque in lympha vitiata et corrupta ponit, quae ſecundum Cl. Auctoris opinionem, dum in parte aliqua haeret, Cap. III. p. 142.

per fermentationem perverſam, aſſumit indolem alcalinam, cuiusque continuo affluxu, opinatur, enaſci poſſe tantae molis tumores. Exemplum enarrat eiusmodi permagni tumoris, qui apud feminam in labiis pudendorum enatus, poſt feliciſſimam exſtirpationem,
p. 158. triginta duo libras pendebat. Non omnis verus ſcirrhus in cancrum degeneratur, quamuis in eum abire poteſt; promouetur autem ſcirrhi mutatio in cancrum vel ipſius humoris in ſcirrho contenti mala indole, vel medicamentis externe male adhibitis. Quam maxime in ſcirrho ſanando, ad tempus eius durationis attendendum eſſe ſuadet, in quo, ſi adhuc recens eſt, aut eius reſolutionem, aut ſuppurationem tentandam eſſe proponit: id quod allatis quibusdam exemplis confirmare ſtudet, ubi aliquot veri ſcirrhi per ſuppurationem feli-
p. 169. citer fuerint penitus ablati. Secundum ſuas obſeruationes, etiam ſcrophuloſi tumores, polypi, et alia mala
C. IV. V. externa, cancri naturam induere poſſunt; qua occa-
p. 174. ſione quaedam hic adiecit, de ſcirrhi degeneratione in occultum et in apertum cancrum, quae mutatio iuxta Cl. Auctoris mentem per fermentationem fit, quae aut plus, aut minus fortis et acris exiſtere, et pro ſua ſingulari aſſumta indole, cancri varios gradus ſiſtere poteſt: deinde ſcirrhi, et cancri, tum occulti, tum aperti, diagnoſtica et prognoſtica ſigna, adiectis obſeruationibus, illuſtrat.

Ad ipſam nunc tumores ſcirrhoſos tractandi methodum devenit, et in iis adhuc recentibus et incipi-
Cap. VI. entibus, reſolutionem commendat. Iure omnino re-
p. 196. prehendit uſum laminae plumbeae, quae vulgo eiusmodi tumoribus imponi ſolet, reiicitque omnia, quae irritant, medicamenta. Cum SWITENIO contra externe ſuadet Gummata reſinoſa, emollientia omnia et Mercurialia, quorum ope aliquoties tumores ſcirrhoſos in parotide obortos, ad ſuppurationem coegit et ſanavit. Medicamenta interna, in caſu pertinaci, cum externis coniungenda; in menſtruorum defectu, phle-

phlebotomia inſtituenda, et in uniuerſum, humores vel attenuandi, vel eorum motus languidus aut ſtimulantibus, aut roborantibus corrigendus eſt. Scirrhus p. 205.
verus, ſi, omnibus tentatis, volumen ſuum diminuere non incipit, metusque oritur futuri cancri, ferro reſecandus eſt. Hac occaſione Cl. Auctor plures attulit obſeruationes, ex quibus perſpicuum ſit, ob neglectam ſcirrhi exſtirpationem eiusque tractandi negligentiam, ſaepiſſime evenire, ut in cancrum abeat, et homines miſere perdat: adjunxit inſuper quoque multas egregias obſeruationes, partim a ſe, partim ab aliis factas, quae de felici eventu ſuſceptae ablationis teſtantur: quarum vna praeſertim, ob eius raritatem notari meretur, quae ablationem teſticuli ſcirrhoſi, ſex libras pendentis, eiusque felicem ſanationem exponit.

Eadem fere curandi methodus, in cancro vero lo- p. 233.
cum habere poteſt; tamen et ablatio, et exſtirpatio, reliquis omnibus praeferenda, cuius operationis non ſolum cautionem, ſed etiam neceſſitatem, diligentiſſime obſervationibus quibusdam adiectis, oſtendit. Etiam cauſticorum medicamentorum applicatione cancer interdum ſanatus fuit, quae quum non ubique proſint, imo aliquando, ſi incaute adhibita fuerint, noxam inferant, potius omittenda, et partis ablatio, modo ſi fieri poteſt, his praeferenda. Optima cauſtica hoc in loco ſunt, et lapis infernalis, vel per ſe, vel ſolutus adhibitus, et mercurius praecipitatus ruber: reliqua, ut arſenicum, aqua fortis etc. ut minus tuta, reiicienda ſunt. Exempla cancrorum cauſticis feliciter ſanatorum. Si nulla alia, ob multas res concurrentes, radicalis curatio, ante cancri exulcerationem locum habere poteſt, ad curam palliatiuam confugiendum eſt, per quam hoc malum magis protrahi, quam curari, poteſt. Attamen etiam in huius applicatione probe cauſae expiſcandae ſunt, et videndum, utrum ab interna, aut externa ortum ſit malum, ne medicamenta perverſe adhibeantur. Quare pro re nata, mox adſtringentia, mox corrigentia,

ut

ut belladonna, cicuta aut alia exhibenda ſunt, valde tamen cavendus emplaſtrorum aut pinguium uſus.

p. 272. Etiam in cancro aperto palliativa cura locum habere poteſt, in quo ſi vulnus nimis ſiccum fuerit, aut nullus ichor cum doloris augmento deprehendatur, ſuccus aut plantaginis aut atropae belladonnae, linteo carpto applicatus, et vulneri impoſitus, commendatur. Si autem contra evenerit, et vulnus nimium ichorem acrem fundit, ita ut metus ſit, ne partes vicinae laedantur, tunc aut pulueres, aut aquae adſtringentes et ſtypticae imponendae, vel compreſſio adhibenda eſt. Si denique cancer altius ſerpere et profundius penetrare cupit, id quod ex nova inflammatione circa tumorem orta facile cognoſcitur, tunc aquam phagadaenicam cum myrrha vel aloëticis coniunctam, utiliſſimam eſſe ait. Magnam tenſionem et inflammationem ſopit impoſito emplaſtro de cruſta panis, lacte, et faſciarum conſtrictione, de cuius egregio uſu

p. 278. obſervationes aliquot appoſitae teſtantur. Denique de cura palliativa carcinomatis interni agit, et in eo, ſi uterum occupauit, lenia purgantia, ſemicupia, injectiones, cataplasmata anodyna, et quae reliqua ſunt, commendat.

XXVII.

Mediciniſch practiſche Beobachtungen, erſte Sammlung. Von Dr. HEINRICH FELIX PAULIZKY, *Fürſtlich Salm-Kirburgiſchen Rath. Frankfurt am Mayn, in der Andreäiſchen Buchhandlung. 1784 gr. 8. 88 S.*

i. e.

Obſeruationum e practica medicina deſumtarum collectio prima, edita ab HENRICO FELICI PAULIZKY, Medicinae Doctore etc.

Si

Si quid unquam medicinae partem practicam illustriorem reddere, et ad maiorem certitudinis gradum evehere potest, id certe obseruationibus clinicis, ingenii acumine, per longam annorum seriem institutis, et omni fide narratis, optime praestatur. Hoc modo enim, non solum ad ipsos morbos accuratius cognoscendos et definiendos, verum etiam ad remediorum usum stabiliendum, eorumque effectus magis determinandos, omnino reddimur aptiores. Quicquid igitur diuturna meditatione longoque medendi usu quotidie obseruatur, id in commune bonum ingenuo liberalique animo conferendum esse, putamus. Collectio illa, de qua quaedam nunc nobis sunt dicenda, sex diuersos pertractat casus, quorum plures adhuc nobiscum Cl. Auctor communicaturus est, data ipsi occasione.

De phthisi pulmonali. Ea potissimum phthiseos p. 1.
species, quae morbos catarrhales sequi solet, in Hunnorum tractu, vulgo *Hunnsrück* dicto, fere endemice grassatur. Omnino conferunt ad hujus morbi frequentiam, et celsior regionis illius situs, aëris ventorumque vicissitudines, et inprimis incolarum vivendi ratio, cum aut magnis oneribus ferendis, aut lapidibus achatis perpoliendis, vitam quaerere cogantur. Accedit etiam, quod irruentes morbos catarrhales, vel male tractant, vel plane negligunt, hinc fieri aliter non potuit, quin Cl. Auctori saepenumero occasio daretur, ortam ex illis morbis phthisin, et videndi, et in eius causas magis adhuc inquirendi. In arce *Wil-* p. 9.
denburg dicta, utpote celsissima huius tractus regione, omnes praefecturae administratores, de quorum vita certi quid erui poterat, phthisi mortem obiere. In uniuersum non dubitandum esse statuit, quin phthisicorum plurimi, ab hoc morbo liberari, sanarique ex toto possent, modo si citius hic morbus cognosci, eiusque vera causa enucleari posset. Medicamenta, quibus ad profligandum illud malum usus est, quorum-

que

que medicatas vires experiri voluit, tria ſunt omnino; lichen Islandicus, inſpiratio vaporum emollientium,
p. 10. et polygalae amarae radix. Vir annum aetatis quinquageſimum octavum agens, atque in phthiſin iam procliuis, incidebat in peripneumoniam bilioſam, quae quidem oppoſitis remediis cedebat, attamen relinquebat dolorem profunde in pectore ſaevientem, cui in fine accedebant lenta febris, ſputum purulentum graveolens et ſtriis ſanguineis mixtum, pedum oedema et facies denique hippocratica. Omnia adverſus dira illa ſymptomata, aliquamdiu incaſſum fuerant adhibita medicamenta, ita ut, de aegri ſanitate deſperaret: adhibitis autem vaporibus vi bechica et emolliente impraegnatis, et ope machinae a MUDGE et BÜCHOZ depraedicatae, pulmonibus admotis, non ſolum expectoratio liberior reddita eſt, ſed etiam caetera ſymptomata, vel mitiora, facta vel plane profligata ſunt. Interea quoque aeger utebatur infuſo corticis peruviani et ſero lactis cum radicum graminis extracto remixto,
p. 21. quorum uſu ſanitas in integrum reſtituta eſt. Adhibuit quoque fumigationes illas a Cl^mis^ BILLARD et FABRE laudatas in phthiſi: attamen cum Cl^o^ MORIN fatetur, ſe nullum ab his vidiſſe ſolamen, ſed qui illis utebantur, ſenſiſſe pectoris dolores, anxietates, et verbo, nunc magis, quam antea, male ſeſe habere coepiſſe. *)

De utilitate lichenis Islandici in Phthiſi, tria exempla attulit. Exhibuit decoctum lichenis aqua paratum, aut ſimpliciter, aut cum ſaccharo lactis, aut lacte caprino, aut oxymelle ſcillitico combinatum, vel in phthi-

*) Fumigatio laudata ſic inſtituitur: ſumatur cerae citrinae non adeo purificatae, libra una, et totidem reſinae pini, liqueſcant inuicem leni igne in vaſe figulino probe incruſtato, quod ponatur in mediam cubiculi partem, ita, ut aeger in lecto decumbens, eo commodius poſſit vapores de liqueſcenti cera et reſina adſurgentes inſpirare, vid. *Sammlung, auserleſener Abhandlungen* etc. 2 *B*. 4 *Stück* p. 123.

phthiſeos initio, vel eo tempore, ubi morbus ille radices iamiam egerat, et allatis exemplis quibusdam confirmauit huius remedii ſingularem adverſus huncce crudelem morbum vim. Commendat inprimis huius p. 31. medicamenti uſum in iis phthiſeos ſpeciebus, quae ab acri quadam materia, metaſtatice ad pulmones delata, oriuntur, atque affirmat, ſe nunquam ab eius medicamine noxam vidiſſe, ſed contra obſervaſſe, per laudati lichenis decoctum, diarrhoeas colliquatiuas, in huius morbi fine maxime frequentes, magis diminutas fuiſſe, quam per ipſum corticis peruuiani uſum. Non eandem Ipſi utilitatem praeſtitit *polygalae amarae radix* in morbo phthiſico, cuius tamen vis atque efficacia non ſolum a Cl. MURRAY, ſed etiam ab aliis comprobata eſt: imo perſaepe ſiniſtrum edidit effectum.

De uſu opii in morbis inflammatoriis et rheumaticis. Recte hic notat Cl. Auctor, quod rarus et nimis p. 39. meticuloſus opii uſus impedimento fuerit, quo minus eius vera efficacia in morbis quibusdam, vel adhuc lateret, vel certe ſaltem non recte ſatis definita eſſet. Adhibita cautione, omnino opium propinandum eſt. Dantur morbi conſtitutiones, quae opii uſum plane reſpuunt, id quod exemplo feminae, triginta annos habentis, confirmat. Huic enim laboranti morbo inflammatorio, poſt inſtitutam venaeſectionem, praeſente tamen pulſu adhuc duro, non amplius quam nouem laudani liquidi Sydenh. guttulae, in emulſione per vices propinabantur: quibus ſumtis, crudelia ſymptomata ſuperueniebant, et in peius morbus abibat, etenim, ut Cl. Auctor fatetur, intempeſtiuo opii uſu, non ſolum ſanguinis motum acceleratum, ſed etiam totum morbum, iam forte criſin molientem, perturbatum fuiſſe. Iam vero laudatur opii uſus in gaſtritide, enteritide, et herniis incarceratis, coniunctis cum magna inflammatione et dolore, in quibus ſaepe, et inprimis in puella, veneſectione praegreſſa, laudanum, ad novem guttas usque exhibitum, egregios praeſtabat effectus.

Lu

p. 49. In morbis rheumaticis chronicis, opium nude exhibitum, noxam inferre solet, utile autem deprehenditur, si cum ipecacuanha coniunctum in corpus ingeratur. Id quod exemplo comprobatum, vidit in homine robusto, rheumaticis doloribus laborante, cui, quum post sanguinem e vena emissum, pulverem dedisset alexitericum DOVERI, ille non solum doloribus liberatus, verum quoque in integrum restitutus est. Cur opium, si cum ipecacuanha coniunctum fuerit, non eodem modo, ac si solummodo per se datum sit, in systemate neruoso exerceat narcoticam suam vim, causam in eo ponit, quod nauseosum illud et volatile principium, quo haec radix gaudeat, et a quo emesin movendi vis repetenda sit, adeo irritare neruosum systema, in eoque motum eiusmodi ciere possit, ut illud non ita facile sese ab opio sopire patiatur. Eiusmodi vim quoque possident caetera emetica, ut antimonialia praeparata, si cum opio coniunguntur; hinc Cl. Auctor in morbis catarrhalibus, inflammationibusque topicis, extractum opii aquosum BOVQVETI cum vino antimonii HVXHAMI remixtum, non sine magno aegrotorum solamine exhibere solet.

p. 54. *Historia haemorrhagiae uteri magnae per ipecacuanham sanatae.* Iam saepius salutiferum ipecacuanhae usum in haemorrhagiis uterinis expertus erat, attamen sequens casus omnem Ipsi attentionem mereri videbatur. Puerpera sextum iam fetum exclusa, decimo quarto ab puerperio die, febre corripiebatur, quae ad febris biliosae naturam accedere videbatur. Mox autem profligatam febrem sequebatur permagna uteri haemorrhagia, quam ira sibi vehementi contraxerat. Hocce in casu, quamuis omnia, quae vulgo adhiberi solent medicamina, tum interne, tum externe, tentata fuerant; (inter quae tamen celebratas admodum a CL° LE ROI in uteri haemorrhagia desiderauimus turundas vel glomera aceto vini madide facta, et in uteri vaginam intrusa) tamen haemorrhagia sisti non potuit, sed

ſed ſyncope et convulſionibus accedentibus, mortem mox futuram praeſagiebat. Interea granum ipecacuanhae radicis, coniunctum cum drachma ſemis ſacchari albiet tribus vicibus exhibitum, haemorrhagiam ex toto coërcebat, et quae inde relinquebatur debilitas, ea corticis peruviani uſu penitus ſublata eſt.

De aphonia et auditu difficili, ortis illis a ſaburra primarum viarum, et tum aëris fixi, tum evacuantium uſu ſanatis. Iuvenis duodeviginti annos natus, cum mane jejunus aquatum iviſſet, animi deliquio proſtratus inventus eſt: mox autem ad ſe rediens loqui non poterat, et omnis corporis ſuperficies praeter faciem, maculis ſubfuſcis petechiarum fere ſpeciem referentibus, contegebatur. Auditus gravis aderat, ſed caetera ſymptomata, quorum praecipua pulſus plenus et celer, dolor abdominis, mingendi doloroſa difficultas, abdomen tenſum et deglutitio laeſa ſine inflammatione erant, longe aliter ſeſe habebant, ac ea, quae ut plurimum ſolent neruoſam aut exanthematicam febrem concomitari. Igitur cum cauſam vel a vermibus in primis viis nidulantibus, vel ab ipſa impuritate ibidem collecta repetendam eſſe ſtatueret, primum ipſi aërem fixum, Cl. HULMII methodo ingeſtum, propinavit: deinde autem eius corpus bene perpurgavit. Vermes poſt datum laxans comparuerunt nulli, ſed magna putridorum et mucilaginoſorum excrementorum copia e corpore exibat. Poſt haec et loquela et auditus rediere, et nullo alio auxilio adhibito, priſtinum ſanitatis ſtatum recuperabat. Singularem hancce loquelae et auditus abſentiam ex conſenſu neruorum explicat, qui in primis viis irritati ab acri quadam materia, utique ſenſuum organa turbare poſſunt. p. 68.

Hiſtoria haemorrhagiae uteri, narium et gingivarum, praeſentibus ſimul maculis rubris et ſublividis in cute conſpicuis. Femina viginti et ſex annos nata, corporis habitu graciliori et temperamento ſanguineo praedita, jam inde a longo tempore circa illud tempus, quo p. 76.

 men-

mensiumfluxus provenire solet, et capitis doloribus vagis, et tumore erysipelaceo semper in dextra gena apparente, laborabat. Haec cum aliquando negotiis quibusdam domesticis ante illum diem vacaret, quo mensium profluvium instabat, menses quidem altero die tulit, sed simul sentiebat inconsuetum corporis languorem, caput male affectum erat, dextra gena erat inflata, dextrique oculi tunica albuginea leviter inflammata conspiciebatur. Tertio die mane, expergefacta post somnum valde inquietum, omnis cutis deprehendebatur lividis et subfuscis maculis obsita, quae non solum petechiis non absimiles erant, verum etiam, si acu pungebantur, sanguinem facillime plorabant. Mox sanguis e dextra nare, et paullo post e gingivis exire incepit, ita ut omnis ille sanguis, ex alveolis dentium incisorum et canini, qui est in dextra maxillae superioris parte, prorumpere videretur. Lingua et fauces distinctae erant pustulis, ex quibus apertis serum exibat. Menses per quinque dies fluere pergebant, deinde ultro cessabant, narium autem profluvium aluminis usui cedebat, ita ut sola adhuc superesset gingiuarum haemorrhagia sedanda, quae per sedecim dies tanto cum impetu saeviebat, ut aegra quotidie sanguinis libram profunderet, qui quidem cum saliua remixtus erat, attamen nullum foetorem spargebat. Cum Cl. Auctoris auxilium imploraretur, praeter jam dictam gingiuarum haemorrhagiam alia adhuc symptomata simul aderant, ut alui obstipatio, urinae retentio, febris et virium magna iactura, coniuncta cum pulsu admodum debili et subinde intermittente. Recte statim indicabat, sanguinem non solum revellendum, sed et incrassandum esse, aptaque huic indicationi remedia opponebat, quo facto, haemorrhagia imminui primum, deinde plane cessare incepit. Vigesimo die uteri profluvium rursus comparebat, quod autem laxatis vinculis, quibus artus adhuc constricti tenebantur, statim supprimebatur. Re-

licta

licta adhuc corporis debilitas superata est, infusi corticis peruviani cum elixirio acido HALLERI et aqua cinnamomi combinati usu, extracto martis et balneis frigidis. Maculas istas subfuscas in aegra conspicuas non ex humorum acrimonia, sed ex sanguinis ad vasa cutanea impulsu valido explicat, affirmatque, illas maculas in iis potissimum frequenter occurrere, quorum habitus cutaneus laxior sit constitutus. Neque prorsus in haemorrhagiis artuum ligaturam esse reiiciendam, nec et ubique temere adhibendam, quippe quae interdum menstruum fluxum augere, interdum eundem supprimere possit. Crurum deligatio conducit, si mensium retentio ab uteri laxitate et debilitate repetenda est, et in eo casu fluxum menstruum juvat, dum per ejusmodi ligaturam sanguis in uterinis vasis contentus majorem motum acquirit: noxam contra omnino infert, si vasa illa spastice contracta, inflammata, sanguine turgefacta, aut obstructa sunt. p. 85.

XXVII.

Practical Observations on the more obstinate and inveterate venereal Complaints by I. SCHWEDIAUER M. D. London, printed for Johnson and Elliot 1784. 8. 233. pagg.

i. e.

Observationes practicae de morbis venereis rebellibus et inueteratis Auctore I. SCHWEDIAUER.

Operam nec inutilem, nec leuem, suscepit Cl. SCHWEDIAUER, Viennensis. In tanta enim luis venereae varietate, in isto formarum multiplici habitu, in tanta medicorum de natura morbi, inprimis miasmatis, contentione ac dissensione, oleum non perdidit, cum ad diri ac clandestini mali historiam

penitius explicandam sese accingeret, inde ab *Astruci* tempore repetendo, quicquid hinc illinc dictum vel scriptitatum erat, et omnia docte, dextre ac accommodate memorando, diiudicando, restringendo. Neque minorem voluptatem inter legendum persensimus, cum is, qui doctissimum opusculum scriberet, germanus esset, eaque re iterum ostenderet, non vanum habendum esse elogium, quod vulgo nationi nostrae datur, eam prae ceteris aptam esse scriptis, in quibus, praeter experientiam et iudicium, summam desideres diligentiam. Redeamus ergo ad rem ipsam, cum bono vino hedera opus non sit, et perlustremus singula capita.

p. 1. *Cap. 1. De infectione venerea et diuersis formis, quibus labes ista veluti occultatur.* Praeuia infectionis eiusque sequelarum definitione, Cl. SCHWEDIAUER curate describit, quousque pertineant lues venerea et ceteri morbi venerei, v. c. bubo, gonorrhoea rel. et vberius percenset, miasma venereum diu in corpo-
p. 3. re latitare posse sine vlla euidenti nota vel noxa, exemplis haud leuibus vsus, vbi per menses, quin nouem annos veluti sepultum iacuit. (Haec quidem apprime contraria opinioni Cl[i] TODÈ, qui hoc vnquam fieri posse vel potuisse, more suo negare ausus est.) Similiter incertum est, si de tempore, quo infectio peragi debeat, quaeritur. Sunt enim, qui inter impuros amplexus consenescant, sed minime vitio tacti; Sunt contra, qui breui post coitum pessimis turpissimae luis symptomatis affecti reperiantur. (Hic vir Cl. veluti in transitu quaedam de origine morbi gallici in medium profert, vsus potissimum lege, quam 1347 regina *Ioanna* I. in lupanaribus obseruari iusserat, ne qua femina meretrix labem contrahat, contractamque cum iuuenibus communicet. Sed in hoc aeque, ac Cl. HENSLERVS, fallitur, quod inde veteres luis natales repetat. Nam id vnum exinde sequitur, post immoderatum coitum

cum

cum femina impura, i. e. acribus humoribus scatente, vitia localia esse obseruata, lues vero ipsa nuspiam ante suetum tempus memoratur, nec ad viuum describitur.) Vtrum vero miasma in corpus insidere possit, neque tamen sui praesentiam in superficie prodere, non satis liquet, etsi sua experientia quindecim annorum condocefactus tales notas semper reperit, quas aegri aut ignorabant, aut negligebant. De infectione fetus, dum in vtero latitat, dubitat Noster, quia vlcera venerea recens natorum magis ab vaginae impurae transitu et cute teneriori ideoque ab resorbendum aptiori repetenda videantur. (Recte quidem haec omnia, sed cum idem cutis habitus fetui in vtero materno sit, vnaque arctissima cum matre colligatio, quidni et ibidem fieri oririque possit? Nonne ergo duplex infectionis modus δυνατός, alter ab vtero, alter ab vaginae sordibus? Nec desunt exempla, vbi, matris naturalibus illaesis, fetus scabie pessima notatus et editus fuit.) Immo vero sub Auctore Nostro lues, quae nostros homines molestat, aeque dira et symptomatis foedissimis comitata venit, ac olim, neque, vt affirmant multi, post binorum seculorum seriem mitior facta est, attamen rarius tam pestifera esse deprehenditur, quia nec nosocomia, nec medici, nec φιλάνθρωποι desunt, et curatior medendi via adhibetur.

p. 7. p. 9. p. 15.

Cap. 2. De gonorrhoea virulenta. Primum vir Cl. de nomine disputat, et *blenorrhagiam*, i. e. muci fluorem, appellat, nomine a similitudine catarrhi ducto; deinde illud vitium ab vlcusculis profectum esse negat, sed magis ab inflammatione superficiei mucum vberius euocari contendit. Quod ad controversiam nuper a *Todio* et quibusdam Anglis motam attinet, vtrum idem miasma et gonorrhoeae, et luis sit, et prius possit posterius malum inducere, praevia explicatione argumentorum in vtramque partem allatorum, auctor est, idem vtrumque natura sua esse, nec vlla ratione diuersum, et transitum gonorrhoeae

p. 16. p. 18. p. 20.

 in

in luem pendere a peruerſa curatione: Ipſe enim ſic ab repreſſo humore gonorrhoeae ſimplicis viderat or-
p. 22. ta luis perfectae ſymptomata. Hinc docte refellit aliam inde ductam ſententiam, qua miaſma gonorrhoeae nequaquam cancrum, neque hunc illam, generare poſſe aſſeritur. Saepe enim gonorrhoea ma-
p. 24. ligna inſecuta eſt cancrum, et contra. Immo vero ſub auctore Noſtro falſum eſt, quod quidam nuperorum medicorum nobis perſuadere ſategerunt, mercurium nihil valere in curanda gonorrhoea. Nam ſi ſolam benignam exceperis, reliquae ſine hoc non penitus abiguntur, ita tamen, vt extrinſecus applice-
p. 26. tur. Sic multum conferet ad citandam curationem, neque fallet medicum, niſi male praeparatus ſit. Vnde ſatis intelligitur, medicos, qui in contrariam partem eunt, non bene diſtinxiſſe gonorrhoeam ſimplicem et complicatam. Hanc ſi quis ſanatam iactitet ſine mercurio, nae is eſt omnium thraſonum impudentiſſimus. Quin ipſa gonorrhoea reſidua (gleet) haud raro rebellis ad quaeuis artis praeſidia, tandem
p. 31. huic concedit remedio. Praeter haec iſte genitalium fluor ſolet ſequi acritudinem quandam humorum huc depoſitam, ergo non quiuis putandus eſt venereus. Tale effluuium viridiuſculi vel liuidi humoris perpetiuntur nonnunquam equi et canes ſine vlla valetudinis iactura, ſine vlcere lambentis linguae. (Hoc vidimus non ſemel in cane, qui totus eſſet in amoribus, neque ſemper per duritiem dominae appetitum exſatiare poterat.) Sufficit ergo quisque ſtimulus, producendae meatus vrinarii inflammationi aptus.
p. 31. Id quod vir Cl. in ſe ipſo expertus eſt, cum aquam cauſticam ſibi iniiciendam curaret. Sub primo experimento prae dolore coactus eſt deſiſtere; Sub altero fortiter tolerauit dolorem et iniectionem per horae minutum primum. Illico ſenſit vrinae mittendae ſtimulum, ſed compreſſit, donec poſt intolerandas moleſtias cubitum iturus humorem obſcoenum mittere de-

debuit. Male ſe habuit locus ab iniectione irritatus, at vero poſtero mane effluxit viridiuſculus humor, qualis gonorrhoeae verae proprius eſt, ſuperacceſſit dyſuria, et ſub inſequente nocte inuoluntaria penis arrectio; Altero die porrexit fluere copioſior et magis in viridem colorem inclinans humor, ſed minui coepit vrinae difficultas. Iniecto oleo amygdalarum dulcium, ſedatus rerum ſtatus eſſe videbatur. Sed ſpes fefellit. Noua exorta eſt inflammatio cum ceteris gonorrhoeae ſignis; quae vbi per octo dies continuarat, inſecuta eſt tertia. Hinc prae metu ternas iniectiones ſingulis diebus tentauit, et tandem, ſpatio ſex hebdomadum finito, ſanus euaſit. Hoc experimento fretus Cl. SCHWEDIAUER ſtatuit, quamuis acrimoniam, puta cancroſam penis, idem, quod iniectio cauſtica, efficere poſſe, (Nos bis gonorrhoeam p. 36
podagricam vidimus, cui nulla ſubeſſet miaſmatis venerei ſuſpicio) et dari duplicem *gonorrhoeam*, *syphiliticam* et *ab acri* aut *ſtimulo mechanico* oriundam. Illa ſi ſimplex eſt, nunquam fere deſiderat mercurium. Color ſiue albus, ſiue prauus eſt, nec benignitatem, nec malignitatem morbi prodit, quippe ſaepenumero peſſimus vſque ad abitum permanet.

Sequitur *medendi ratio*. Haec in eo conſiſtit, vt p. 38.
iniiciantur oleoſa et mucilaginoſa in vrethram, non poſthabitis lenioribus medicinis mercurialibus et opio, non neglecta venae ſectione, ſi quando inflammatio nimis vrget, quia longe praeſtant topica vna cum fomentis mollientibus, non omiſſo cortice, ſi corpus irritabile eſt, fluor tenuis et male coloratus, nec non pulſus debilis, itemque opio ſub clyſteris forma. Ad p. 40.
cauendum teſticulorum tumorem Noſter inde ab initio adhiberi iubet ſuſpenſorium, damnat ſalia media, quia vrinam acriorem ciendo inflammationem concitant, et purgantia remedia, quia plus obſunt, quam proſunt, laudat denique, ſi quando morbus incommodat, et vrina difficulter ac cum dolore profluit,

 vel

vel gonorrhoea, ſub ſtatu inflammatorio ſiſti coepit, frictiones perinaei ex mercurio.

p. 45. *Cap. 3. De gonorrhoea veteri* (gleet.) Oritur hoc vitium perquam moleſtum duplici ex cauſſa, quarum prior eſt inflammatorum oſculorum relaxatio (*Blennorrhoea ſimplex* Noſtri,) poſterior quaedam vlceratio ſiue roſio quorundam vrethrae locorum. (Haec Noſtro dicitur *Blennorrhoea complicata.*) Ad tollendum vlcus locale praeſtantiſſima eſt iniectio ex aqua et vitriolo albo, vel id genus aliis ſiccantibus. Ad minuendam humorum labem, quae tunc temporis ſemper coniectanda eſt, praeuia ſanguinis correctione, valet plurimum iniectio bis terue ſingulis diebus ex mercurio ſublimato et lithargyrio, cum aceto et aqua commiſto. (Sed nos talia tentantes ſaepe deſtituit ſpes.)

p. 49. Praeterea cautiones ſubiiciuntur, quarum inter iniiciendum magna eſt vtilitas, diſſuadetur vſus balnei frigidi, laudatur fomentum teſticulorum ex aceto et aqua frigida, commendatur triplex remediorum genus, puta mercurialia, balſamica et roborantia, et finiuntur ſuperiora capita cum *tabula noſologica,* quae memoriam mire iuuat.

p. 63. *Cap. 4. De tumore teſticulorum venereo.* Docet Noſter rei et experientiae appoſite, non teſticulum

p. 65. tumefieri, ſed epididymidem, et auctor eſt, vt, ſi pulſus celer et citatus eſt, vena ſecetur, aluus cieatur, aeger balneo calido molliente foueatur, ſcrotum ſuſpenſorio muniatur, et fomenta tepida peni ſuperhabeantur. Eminet tamen opium largiter ore vel ano ſumtum, vnde intra biduum gonorrhoea cum leuami-

p. 71. ne aegri rediit. Ad ſcirrhum leuandum iuuat plurimum mercurius ore hauſtus et ſub vnguenti forma perinaeo inunctus, non poſthabitis fomentis ex radice atropae belladonnae L. vel herba cicutae. Contra

p. 74. decoctum daphnes mezeraei offendit ſtomachum. Rara eſt teſticuli inflammati ſuppuratio: Id quod caſu

me-

memorabili, vbi ſimul aderat pulmonum vomica, confirmatur.

Cap. 5. De inflammatione et induratione glandulae proſtatae. Reuocanda primum eſt gonorrhoea ſuppreſſa, quae tantum non ſemper praeceſſit, ne ſuppuratio inſequatur, fecunda peſſimorum ſymptomatum mater; Sin vero iam vrget inflammatio, opus eſt mercurio extrinſecus et intrinſecus admoto. In duritie vero vtilia ſunt cataplaſmata mollientia et cicutae vſus. (Nos nunquam deſtituit emplaſtrum de ranis cum mercurio et de cicuta, modo ſub initio ſuperhaberetur.) p. 75.

Cap. 6. De iſchuria et ſtranguria venerea. Docet vir Cl. morbum hunc eo difficiliorem curatu eſſe, quo magis inueterauit et complicatus eſt, et immedicabilem, ſi fungoſa corpora vrethram obſident. Praeuia ergo venaeſectione, catheter oleo dulci infectus immittitur, inprimis THEDENII, neque opium ſpernendum videtur. Quaeuis tamen iſchuria venerea deſiderat internum mercurii vſum, et ſi quando ſubeſt excreſcentia, ſuadet quidam chirurgus Anglus occultatum veluti cauſticum ſingularis inſtrumenti miniſterio loco affecto applicandum. p. 77. p. 82. p. 85. p. 92.

Cap. 7. De vlceribus venereis. Dantur naturalium vlcera, nequaquam venerea, ideoque et mercurii impatientia. Hinc ſedulo a ſe inuicem diſtinguenda ſunt, quia non deſunt triſtia exempla, quibus edocemur, propter malam diagnoſin poſt faucium vlcera amygdalas et velum palati periiſſe, cariem et ipſam mortem inſecuta fuiſſe. In medicamentis externis ponuntur mercurialia, adſtringentia et cauſtica. Praeſentiſſimum praeſidium putes mercurium praecipitatum rubrum, bis quotidie inſperſum, quamdiu vlcera tecta cruſta alba ſunt, poſt haec vero frictio mercurialis, calomel ex aqua calcis ſuperhabitum, quin ipſe ſublimatus mercurius. Tandem, hisce irritis, externe ſuperimponantur cortex, aqua p. 93. p. 94. p. 100. p. 105.

vitrioli camphorata, viride aeris ex oleo ſolutum, in-
primis vero orichalcum ſub pulueris forma iuuat.
p. 107. Quin haud pauca vlcera vteri et vaginae magis ve-
nerea, quam cancroſa ſunt, et mercurio abiguntur.
p. 109. Sub calcem ſubiiciuntur quaedam de fiſtulis venereis.
p. 111. *Cap. 8. De phimoſi.* Non probat Noſter inciſu-
ram propter metum haud leuem, vt recenti vulnere
ſorptio puris concitetur periculumque augeatur, ex-
cepto eo caſu, vbi inflammatio vehemens vrget, et
gangraena pertimeſcenda eſt. Proſunt iniectiones
ex mercurio ſublimato vel dulci et aqua calcis, intra
praeputium et glandem demiſſae, obſunt ſemper mer-
curialia ore ſumta
p. 114. *Cap. 9. De paraphymoſi.* Ad praecauendam gan-
graenam maturatu opus eſt. In ea ſpecie, quae ſine
venerea labe incidit, iuuat aqua frigida peni ſuperha-
p. 115. bita, et lenis preſſio. Contra in venerea operatio,
quam ocyſſime fieri poteſt, facienda videtur, et qui-
dem in contraria vlceris parte, ne virus venereum
ſorbeatur.
p. 116. *Cap. 10. De bubone venereo.* Bubones dantur non
venerei, ſ. ſympathici a ſolo irritamento externo nati.
Si qui vero proſapiae venereae ſunt, vtiliſſimae ſunt
frictiones mercuriales, non glandulae quidem tume-
factae, ſed femori lateris affecti ſuperhabitae. Cauſſa
vero, cur ſaepenumero fallant, in eo latet, quod glan-
dulae lymphaticae inferiores a ſuperioribus veluti de-
flectant, et breui via ad abdomen et ductum thoraci-
cum redeant. Hinc intelligitur irritus mercurii vſus,
qui ſub ſtatu inflammatorio ſemper abeſſe debet.
p. 128. Tunc vero cucurbitulae ſiccae ſpernendae non ſunt,
neque minus probabilis medicina cicuta. In cache-
cticis hominibus, non febrientibus, iuuat mercurius,
p. 132. nocet quaeuis excretio, ſalutaris eſt victus nutriens
p. 133. et cortex. Maturatum bubonem naturam ſoluere
praeſtabilius eſt, quia abſceſſus facilius ſaneſcit, nec
p. 135. malam cicatricem relinquit. Poſt haec mercurium

ad-

adhibere commendabile eſt, quem reiiciendum pu-
tes, ſi humor effluens ſit tenuis, copioſus, et ſanio-
ſus. Tunc aegro victu nutriente, cortice ac aëre pu-
ro ſuccurrere licet. Abſceſſus iniectione ex aqua p. 136.
vitriolica camphorata vel decocto corticis purificatur.

Cap. 11. De lue venerea. Signa eius ſeſe produnt p. 139.
oculis, auribus, naribus, ore ac faucibus, genitalibus,
cute ac oſſibus, neque dirus iſte morbus ſine mercu- p. 140.
rio domari facile poteſt. Curatio requirit purgantem p. 144.
medicinam, deinde balneum calidum ex furfuribus,
quocum lenior frictio iungitur, denique, vbi e bal-
neo aeger exit, poculum vini. Praeparatio fere ſu-
peruacua eſt. Frictio ſi reſpuitur, commendanda p. 145.
videtur ſolutio gummoſa *Plenkii* vel pulv. merc.
cinerei Pharm. Edinb. Mala eius ſymptomata mi-
nuit quies ab medicina per aliquot dies, ſopit vero
opium. Sic lues fere intra 25-30 dies vincitur, at
vero inueterata et cum carie oſſium copulata intra 10-
12 hebdomadas. Tempus perfectae ſanationis defi-
nitu arduum eſt, ideoque continuandus aliquamdiu
mercurius.

Cap. 12. De remediis mercurialibus generatim. In p. 153.
tabula veluti exprimuntur, ita tamen, ut Noſter mer-
curium ſublimatum appellet hydrargyrum muria-
tum fortius, calomela hydrargyrum muriatum mi-
tius, merc. praecipitatum rubrum, hydrargyrum ni-
tratum rubrum.

Cap. 13. De remediis mercurialibus ſpeciatim. In p. 164.
hac notatione vbique [illegible]is virum expertum, qui,
quicquid vſus docuerat, candide profitetur. Orditur
vero Noſter 1. *Ab frictione.* Mercurio puro, cuius
notas ſuppeditat, opus eſt, ſi vere prodeſſe debeat.
Quinquaginta vel ſeptuaginta frictiones rem omnem
abſoluunt. Sequuntur 2. *Suffumigatio.* In deſuetudi- p. 173.
nem abiit. (Roſſis adhuc in amoribus eſt.) 3. *Prae-* p. 176.
parationes ſalinae mercurii. Memorantur hydrargy-
rum gummoſum *Plenckii.* Hydrargyrum calcinatum

et

et acetatum male vexat inteſtina; magis iuuat hydr. tartariſatum et tart. hydrargyratus, et ad cancrum valet hydr. nitratum, indeque factum vnguent. citrinum ad morbos cutis venereos efficaciſſimum. Hydr. nitratum cinereum Pharm. Edinb. Mitiſſimum eſſet optimum, mane et veſperi grani j. magnitudine; *Belleti* ſyrupus vegetabilis eſt mercurius praecipitatus, aethere vitrioli ſolutus et cum ſyrupo gratiori miſtus. Mixtura SWIETENII vtilis eſt ad morbum grauiorem, ſi quando corpora firma male habet. Calomel, ex
p. 185. SCHEELII methodo praeparatum, Noſter purgandi ſcopo commendat. Turpethum minerale, minori doſi datum, ſaepenumero profuit in exanthematis venereis. Pilulae PLUMMERI inutiles in lue domanda ſunt, et praeter mitigationem ſymptomatum nihil
p. 190. commodi adferunt. 4. *De ptyaliſmo.* Proprio vſu edoctus diſſuadet Noſter ſaliuae fluorem, vtpote vanum et noxium. Nam quo diutius continuat, eo minus iuuat, ergo nequaquam adhibendus eſt.

p. 198. *Cap. 14. De cauſis, cur quidam morbi venerei nequaquam cedant mercurio.* Sunt vero illae ex fide ac obſeruatione Noſtri mercurius diuerſe praeparatus, methodus ſumendi et applicandi, vires aegri maiores minoresue, vel in victu commiſſi errores, denique ipſa morbi natura.

p. 206. *Cap. 15. De quibusdam aliis remediis lui domandae, vt creditur, aptis.* Americani laudant radicem Lobeliae ſiphyliticae; addunt, ſi rebelle malum eſt, paullulum rad. ranunculi abortiui, vlceri opponunt puluerem inſperſorium ex geo riuali. Luſitani extollunt decoctum Luſitanicum. Dubitat, tamen Noſter an ſine mercurio noſtris in regionibus aliquid effici poſſit.

p. 210. *Cap. 16. De quibusdam morbis venereis, ſingularem medendi rationem deſiderantibus.* Sunt ex hoc genere: 1. *Ophthalmia venerea.* Auctor Noſter laudat purgationem alui, et mercurium, externe vnguentum citrinum, immo vero aliquot guttas Laudani

oculo

oculo inſtillandas. 2. *Surditas venerea.* Vidit talem Noſter a gonorrhoea temere terebinthina ſiſti coepta. 3. *Fiſtulae venereae.* Variis obſeruationibus id confirmatur. 4. *Venerea exanthemata.* Profuit balneum ex furfuribus, cui admiſcetur ſublimati ʒβ. et vnguentum citrinum, interne turpethum minerale, ſed parua doſi ſumtum. 5. *Excreſcentiae venereae.* Cauſtica tantum non ſemper nocent, laudabilis tamen aqua cauſt. pro condylomatibus *Plenck*, ſi bis terue ſingulis diebus ſuperhabetur. 6. *Impotentia venerea.* Ei pellendae aptus eſt mercurius, cum roborantibus copulatus, et liquoris anod. *Hofm.* cochlear minutulum mane ac veſperi. Isque et extrinſecus ex aqua tenuatus, ſcroto atque funiculo ſpermatico ſuperimpoſitus. 7. *Dolores, ſpaſmi* cet. *venerei.* Bene diſtinguendi ii ſunt, qui venereae proſapiae ſunt. Saepe iuuant victus exquiſitus, balnea calida, medicamenta tonica vel antimonialia, et ſi transſpirationem ſub mercurii vſu ſuppreſſam ſecuti ſunt, grauiſſimum malum alleuant balnea calida, inprimis vaporoſa, ſulphur antimonii aurat. et cum extr. cicut. copulatum. 8. *Morbi oſſium* p. 223. *venerei.* Rarius laeduntur oſſa, niſi ſub neglecta vel mala luis curatione.

Cap. 17. De morbis venereis laruatis, v. c. tabe, p. 226. *rheumatiſmo, febribus* cet, Febres hecticae, morbi venerei ſoboles, omnium optime mercurio ſubiguntur; Rheumatiſmus et iſchias requirunt balnea calida, medicamenta mercurialia mediae materiae, et decoctum rad. dulcamarae, ſiue, vt aliis viſum eſt, flor. daphnes mezeraei ſ. daphn. laureol. vna cum mercurio.

Cap. 18. De morbis venereis mercurio non ceden- p. 229. *tibus.* Omnis medici cura eo dirigenda eſt, vt, vtrum iſta vitia labi venereae debeantur, nec ne, mercurio ſumto, ſatis pateat. Hic magno iudicio opus eſt. In caſu non venereo laudat Noſter antimonium crudum, ſulphur antimonii auratum, aethiopem mineralem, vel vinum martis, inprimis miſturam ex marte et aethere

vi-

vitrioli. Quibus, si opus videatur, superadditur decoctio rad. sassaparillae, corticis rel. item balneum ex frigida vel marina. Interdum mire profuit decoctum Lusitanicum, sed omnium maxime decoctum D. PAULLINI, quippe quod breui pertinacissima vlcera, exanthemata et cariem persanauit. Sed arcanum est.

Cap. 19. Obseruationes de quibusdam praeiudiciis.

p. 231. Vere ac solide demonstrauit Noster, male sibi consulere, qui, si semel mercurio sanati sint, eum nunquam nisi cum morte dimitti credunt, eamque ob rem lymphatico metu excruciantur. Magistratus ergo est prouidere, ne quis morbum contagione receptum curet mulieris sanae congressu perdendum, ideoque reipublicae damni plurimum inferat.

Hactenus Noster. Qui quam bene in explicanda morbi venerei natura et curatione versatus sit, hoc tractatu praeclare demonstrauit.

XXVIII.

SAL. THEOPH. DE MEZA Med. Doct. Poliatr. Hafniensis Compendium medicum practicum per fasciculos distributum. Vol. I. tres fasciculos, sc. I. De febribus. II. De inflammationibus et doloribus. III. De debilitatibus et hallucinationibus continens. Hafniae ap. Christ. Gottl. Proft Bibliopol. Vniuersitat. 1780. 8. Vol. II. tres fascicul. alteros, sc. IV. De fluxibus. V. De morbis conuulsiuis. VI. De morbis cachecticis continens. 1781. Vol. III. tres vltimos fasciculos, sc. VII. De tumoribus et vlceribus. VIII. De vulneribus. IX. De venenis continens. 1783.

Ausus est Cl. MEZA, senex medicus, missis factis, quae demum cunque ratione et magistrorum oratione

tione continentur, compendium practicum ſcribere, cui deeſſent *diſquiſitio ſubtilis, hypotheſis vana, ſpeculatio incerta dubiaue in theoriis cauſarum proximarum et remotarum, in ſymptomatum explicationibus et in indagando modum remediorum operandorum* (v. Praefat.); ineſſent vero omnino, quae vſus et experientia tot annorum docuerat. Praeclarum facinus ſcilicet! Multa tamen deprehendent lectores, quae minus bene ac recte dixiſſe vel obſeruaſſe Cl. auctor videatur; multa, in quibus idoneam materiae viriumque cognitionem, ordinem lucidum, orationem puram et terſam, remediorum delectum et boni ſcriptoris artem deſideres. Sed videamus de ſingulis.

Faſc. I. De febribus. Agit vir Cl. de febribus in p. 1.
genere, de febre ephemera, de febribus intermittentibus, anomalis, remittentibus perniciosis et laruatis, de ſynocha putrida, febre maligna petechiali, de catarrhali benigna et maligna, de peſte, eiusque cura prophylactica, de febre lenta et neruoſa, item lenta chronica ſ. hectica, de aphthis; deinde de emeticis p. 45.
exhibendis in acutis, de febre ardente inflammatoria et potu frigido, poſt de febre eryſipelacea et vrticata, p. 55.
ſcarlatina, miliari et purpura, morbillis et variolis, de prophylaxi variolarum et inſitione, de febre puerperarum; tandem de linteaminum et induſiorum mu- p. 92.
tatione, de limitando veſicantium vſu in acutis, de aegrotantium et conualeſcentium diaeta, de morborum criſi et ſignis prognoſticis. Sub finem ſubiiciun- p. 127.
tur *formulae*, non ſemper recte ac concinne ſcriptae.

Pauca ſunt, quae Noſtro propria eſſe putes. Cau- p. 4.
ſam proximam febrium occultam ſtatuit, eſſentialem motu progreſſiuo et inteſtino contineri; Tremores p. 11.
quotidianos ſine frigore ac calore perſanauit cortice; Poſt febrem tertianam intermittentem temere ſup- p. 13.
preſſam maniam et icterum, nec non coecitatem abſolutam vidit; diuretica damnat, corticem laudat. p. 16.
Febrem putridam repetit a quadam acrimonia, ſan- p. 21.
gui-

p. 22. guinis corruptionem inducente, et motus criticos fieri
p. 23. ait a ſeptimo die, ſed alternis diebus; Sinapiſmos in
p. 25. delirio phrenetico praeferendos; Peticulae non ſunt
ſemper ſanguinis reſoluti ſoboles, neque ferunt ni-
p. 27. trum. Febrem ardentem et inflammatoriam eandem
p. 47. putat. Potum frigidum minus in principio et fine
p. 54. morbi, magis in ſtatu conducere, et cauſſam febris
p. 56. eryſipelaceae poſitam in ſero acri bilioſo, auctor eſt.
p. 72. Vidit Noſter variolas ſecundas, et ab vno varioloſo
p. 83. contagio naſci poſſe omnia variolarum genera conten-
dit, et exſtirpationem praeſentiſſimum remedium pro-
p. 91. phylacticum eſſe cenſet. Sedem febris puerperarum
p. 98. cum *Hulmio* in abdomine purulento ponit. Veſican-
tia maximam partem in febribus acutis reiicit, prae-
ter malignam, cum eruptione copulatam, putridam
p. 114. et neruoſam, et affectus ſoporoſos. De *criſi* et *ſignis
prognoſticis* pauca, eaque manca, nec ſatis limata, No-
ſter in medium attulit.

Faſc. II. Inflammationes et dolores ſiſtens. Prae-
uia praefatione, in qua plurimae veterum et recen-
tiorum medicorum theoriae explicantur more ſolito,
i. e. imperfecte, percenſet Noſter primum potiores
p. 1. inflammationum formas, puta phrenitidem (?), oph-
thalmiam, anginam, peripneumoniam, pleuritidem,
paraphrenitidem, gaſtritidem, enteritidem et ileum,
hepatitidem, ſplenitidem, nephritidem, cyſtitidem et
p. 41. metritidem; deinde ſubiicit quaedam de venaeſectio-
ne, quam impenſius commendat, de veſicantibus,
p. 46. quae etſi proficua, tamen tibiis, quam parti affectae,
p. 48. aptiora exiſtimat; poſt narrat ſuppurationem, em-
pyema, vomicam pulmonum, ſed nimis ieiune, cum
ne ſcitu vtilia et neceſſaria quidem adſcripſerit, et tuſ-
p. 54. ſim, phthiſin et pulmonalem, et neruoſam, et atro-
phiam infantum, aſthma eiusque ſpeciem incubum,
addenda cenſuerit. (quam bene, viderint alii.)
p. 80. Inde a cap. 26 *dolorem* explicat, eoque refert
p. 86. cephalalgiam, otalgiam, odontalgiam, (ſubdita ite-
rum

rum dentitione difficili) pleurodynian, cardialgiam, colicam, a qua ventris tormina distinguit, choleram, dysenteriam, cuius caussam esse acrimoniam causti- p. 114.
cam putridamque bilis Noster putat, proctalgiam, lithiasin, stranguriam et dysuriam, (non omissis scilicet partu difficili et torminibus post partum, quae quidem, si quid videmus, inter morbos referenda non sunt) arthritidem et podagram, ischiadem et rheumatismum; Sed verendum est, ne tironibus satis sit, quicquid hic legitur. Veterani enim nuspiam inue- p. 149.
nient incognitum quid vel inauditum. Formulae finiunt hancce partem.

Fascic. III. Debilitates et hallucinationes sistens. Hic iterum expers ordinis Noster quaedam adfert, quae nemo prudens ibidem quaereret. Tale est *cap.* p. 16.
5, de comate vigili, pervigilio, et cap. 10. De delirio, p. 38.
vtpote quae symptomata morbosa sunt, non morborum genera; *cap. 8. et 9. De hysterica passione et hy-* p. 31.
pochondriaca affectione, quia ad spasmorum familiam proprie pertinent; *cap. 13. De daemonomania,* quam p. 49.
hodie vix quisquam medicorum pro morbo habet eo sensu, quo Noster, i. e. obsessionem diaboli; *cap. 15.* p. 53.
De somnambulismo, quem sterili modo pertractauit; p. 55.
cap. 16. De tarantismo, quippe aegritudine ficta, non p. 56.
vera; *cap. 17. De hydrophobia,* quae in acutis morbis ponenda videtur; *cap. 26. De aquis mineralibus,* quae male suum locum occupant, et satis ostendunt, Nostrum fere ignorare, qui harum aquarum vsus sit; Vt taceamus reliqua capita, in quibus medicum expertum vbique desideres et requiras, et formulas similiter malas. Mirari ergo desinant lectores, si quando in sequenti volumine secundo et tertio Nostrum eadem lyra oberrantem intelligant. Agitur enim

Vol. II. Fasc. IV. De fluxibus, hucque refer- p. 1.
tur *plethora* (haec vero fere caussa est, non morbus);

p. 12. haemorrhagia narium, haemoptoe, vomitus cruentus, fluxus hepaticus, haemorrhoides, mictus cruentus, et aliquot capitibus male interpositis, menses ni-
p. 34. mii et haemorrhagia vteri. Nequaquam tamen hoc
p. 28. in loco reponenda erat *obstructio mensium, chlorosis et retentio lochiorum*, quippe contraria fluori, et dubia
p. 36. putanda *abortio et mola.* Sequuntur *profluuia serosa*,
p. 43. puta *vomitus, diarrhoea, epiphora, coryza, otorrhoea,*
p. 77. *ptyalismus, diabetes, enuresis, gonorrhoea et leucorrhoea*, quae quidem hoc nomine digna sunt, etsi non
p. 47. satis bene explicata, at vero male sub se comprehen-
p. 68. dunt *alui constipationem* et *ischuriam.* Multo minus
p. 71. in morborum narratione quaeras *vroscopiam*, quam
p. 85. Noster male adsuere voluit, *ephidrosin*, cum sit sym-
p. 89. ptoma, et *fonticulos*, qui arti debentur, non naturae.
p. 1. *Fasc. V. Morbos conuulsiuos* complectitur, sed ste-
p. 8. rilis ager est. Nam praeter *spasmum* et *conuulsionem*,
p. 11. memorat Noster *conuulsionem cerealem, choream S. Viti,*
p. 30. *epilepsiam, catalepsin, tetanum*, faciei spasmos, *trismum, spasmum cynicum*, quem cum risu sardonio male confundit, *nystagmum, obstipationem* et *sternutatio-*
p. 37. *nem*, item *palpitationem cordis, tremorem et angorem,*
p. 41. *singultum et oscedinem, priapismum, tremorem* et *car-*
p. 44. *phologiam*, quam equidem expungerem, cum debi-
p. 47. litatem sequatur in morbis, malo cum omine, *con-*
p. 51. *tracturam* et *claudicationem*, quae quomodo huc per-
p. 53. tineat, non liquet, tandem *vermes*, quatenus spasmos foedos et intolerabiles concitant. Versatur
p. 1. *Fascic. VI. In morbis cachecticis*, facto initio a
p. 1. *polysarcia*, quam magis caussam praedisponentem ap-
p. 5. pellare licet cachexiae, quam cachexiam ipsam. Sequitur *cachexia*, sub qua, tanquam genere, compre-
p. 8. henduntur *scorbutus*, quem ita descripsit Noster, vt ducem EVGALENVM, non LINDIVM, secutus esse
p. 14. videatur; *icterus*, quem rhabarbaro debellare suadet;
p. 18. *hydrops*, cui subiecit *anasarcam* et *leucophlegmatiam, asciten* et *tympaniten*, quem rarum Hafniae morbum esse,

esse, et oriri ait a paralysi neruorum mesentericorum, indeque facta atonia insuperabili, *hydropem vteri et ouarii, hydrocelen, hydrothoracem* et *hydrocephalum;* p. 41.
rachitis, quam negat deberi miasmati venereo, sed sponte acquiri, et salibus vegetabilibus optime curari contendit; *scrophulae et strumae*, quas lymphae visci- p. 44.
dae acidaeue attribuit, sed nuper dicta remedia ignorat; *scirrhus* et *cancer*, a quo contagii suspicionem p. 47.
amouet, internum insanabilem, externum ense recidendum iubet, medicamenta ex auctorum fide refert;
gangraena et sphacelus, alopecia, quam oleo absinthii p. 52.
cocto domari vult, et *plica polonica*, quam ab singu- p. 56.
lari cacochymia, (forte labe venerea et scorbutica) dimanare sibi persuasum habet, et curationis viam mancam subdit; *elephantiasis* et *lepra*, (de his non, p. 58.
nisi ex auctoritate aliorum) *scabies*, quam Noster ab p. 61.
miasmate specifico, forte acido, repetit, (sed saepenu- p. 64.
mero rebellem morbum iugulat ol. vitrioli ex aqua mistum) et pilulis mercurialibus multum confidit;
tinea, quam, si os foedat, crustam lacteam dici autu- p. 67.
mat; item ad septimum vsque annum efflorescere, (sed cui ignota est tinea adultorum?) et prosapiae acidae esse statuit, solis purgantibus mercurialibus subigendam *impetigo* et *herpes*, quem Noster sustulit ve- p. 69.
sicante locali, interne mixturam Swietenianam laudat; *lues venerea*, quam copiosius explicat, etsi non p. 71.
desunt, in quibus aliter sentias, reiectis praesidiis prophylacticis, quae nouaturiendi studium vel auri sacra fames adhuc suasit, et, praefiscine dixerim! in posterum veneris vulgiuagae nepotulis suadebit. Formu- p. 91.
lae subnectuntur, sibi semper similes.

Finit *Vol. III.* constans tribus fasciculis, sed velu- Vol. III.
ti lenta tabe consumtis. Inscribitur enim *Fasc. VII. De tumoribus et vlceribus*, et agitur de *phlegmone et* p. 1.
abscessu, fistula ani et *lacrymali, mammarum inflammatione* (hic more suo Noster agit seorsum de *lactatione*

 et

p. 71. et *nutricis delectu*) *ganglio*, *polypo* cet. Pauca *de vl-*
p. 76. *ceribus*, inprimis *ozaena*; habet, et *appendicis* loco quaedam adfert de *pemphygo*, *eſſera*, *zona*, *gutta roſacea* et *erythemate*, in quibus repetiiſſe videtur chirurgiae praecepta nota.

p. 1. Idem ſentiendum putamus de *Faſcic. VIII. De vulneribus.* Nam in hoc numero collocauit, praeter quaedam vulnerum genera, ſcarificationem, phlebotomiam, partum caeſareum et embryotomiam, et, ne a veteri conſuetudine prorſum deflecteret, dedit lecto-
p. 46. ri quosdam omiſſos morbos, *ſtymatoſin*, *raucedinem* et
p. 48. *morbos a transſpiratione ſuppreſſos.*

p. 1. Denique *Faſcic. IX. De venenis* ſequitur. In
p. 7. quo Noſter poſt *aërem venenatum* explicat *animalia vene-*
p. 12. *nata*, *venena vegetabilia*, quae ipſe expertus eſſe non
p. 19. videtur, *mineralia*, item *acida*, quibus curandi viam
p. 41. ſubiicit, ſed vagam et mancam, hinc inde verſiculis
p. 56. interſtinctam. Abeſſe etiam poterat *cap. 11. de iudicio*
p. 68. *circa veneno defunctos*; Nihil enim vtilitatis exinde in tirones redundabit. Coronidis loco, ni fallimur,
p. 70. additum eſt *cap. 12. de idioſyncraſia*, in quo mera exempla memorantur, nihil de cauſſa, vnde mira illa vis corporis proficiſci videatur.

XXIX.

Selecta doctorum virorum opuſcula, in quibus Hippocrates explicatur, denuo edita, curauit ERN. GODOF. BALDINGER. Gott. ſumtibus D. Fr. Kübleri 1782. 8. pagg. 351.

Cl. Editor per quinque luſtra in colligendis ſcriptis atque opuſculis, quae ad medicinam Hippocraticam pertinent, multus paeneque totus fuit, atque adeo eam tanquam veram et genuinam ſuis diſcipulis ex cathedra commendauit, atque declarauit, ſine hac medicina ne vllum quidem eruditi et genuini medici nomen

men promereri posse. Vt autem eo plures ad hanc medicinam, manu diurna tractandam nocturnaque, allicerentur, traherenturque, consilium ex bibliotheca sua, selecta opuscula doctorum virorum, quae potissimum ad medicinam practicam spectant, seorsim edere coepit, atque oblectationem illam et vtilitatem maximam, quam ex eorum lectione hausit, cum aliis quoque voluit communicare. Tria autem volumina exercebunt prela, quorum alterum iam ad manus est, alterum continebit quae restant selectiora scripta, Hippocratem illustrantia, et vltimum, quae ad Aretaeum Galenumque pertinent, proponet. Critica vero et philologica scripta alii tempori reseruanda esse censuit.

In hoc vero volumine 12 opuscula continentur, de quibus seorsim pauca, iudicio nostro interposito, sunt dicenda.

I. FRID. HOFFMANNI *diss. de morbo nigro Hippocratis, Hal.* 1701. Cuius quidem descriptio exstat apud Hipp. de morb. L. 2. s. 5. p. 45. eumque cum vomitu melancholico s. vomitu atrae bilis conuenire existimat, materiamque eiectam fuisse sanguinem feculentum corruptum, et ob admixtionem acidi in ventriculi sinu et intestinorum cauitate, aterrimum factum. p. 5. Atque hypochondriacos hoc infestari affectu arbitratur, cuius origo et sedes in liene quaerenda est, vnde p. 7. per vasa breuia et per mutuas anastomoses cum vasis ventriculi gastricis et epiploicis sanguis corruptus in ventriculum effunditur; et quia tunc sanguis stagnat circa intestinum colon et per eius vasa eiicitur, ratio reddi potest de colicorum dolorum atrocitate. Quare recte concluditur, familiarem esse hypochondriacis p. 9. hunc morbum, penes quos haemorrhoides suppressae aut imminutae sunt. Eadem ratio est apud feminas hystericas defectu vel imminutione mensium laborantes. p. 11. Accedit ad symptomata grauia, viscerum strepitum, pectoris et dorsi punctionem, laterum capitisque dolorem, crurum lassitudinem, visus imminutionem,

p. 12. et atrum corporis colorem. Illum autem morbum, quamquam non ſtatim interficiat, chronica et obſtinata mala relinquere docet, inter quae aſcites princi-
p. 13. pem occupat locum, quod obſeruationibus declaratur. Interdum tamen hic morbus nigra per feces eiiciendo
p. 15. fuit ſalutaris habitus. Differre eum a vomitione ſan-
p. 16. guinis puri, a dyſenteria, ab haemorrhoidibus, ab
p. 18. excretione per aluum nigra, ab laeſione et ruptura
p. 19. vaſorum ſanguiferorum per contuſionem facta, quae haud nigras cruentaſque deiectiones producit, et tan-
p. 20. dem a fluxu hepatico. Signa autem deprehenduntur haec, inflatio hypochondrii ſiniſtri, anxietas et anguſtia praecordiorum, alui adſtrictio, menſium et haemorrhoidum ſuppreſſio, vomitio nigra cum ſucco acido et bilioſo, nigra alui deiectio, virium proſtratio,
p. 21. cardialgia, ſyncope. Medela vero duplex huic opponenda in paroxyſmo per blandam diaphoreſin et re-
p. 22. media antiſpaſmodica, extra paroxyſmum obſtructiones reſerandae ſunt, per acidulas Schwalbacenſes, pillulas balſamicas ex amaris extractis, gummatibus balſamicis, limatura Martis, extractione rhabarbari,
p. 23. etiam vena ſecanda. Ab opiatis et adſtringentibus fortioribus penitus abſtinendum.

p. 24. II. THEOB. MATTH. GASSER, *de morbo nigro Hippocr. Arg.* 1761. A. Cl. perparum differt ab antecedente in deſcriptione ex Hippocrate hauſta et in ſignis; eum ad haemorrhagias refert internas, con-
p. 28. venientiam ipſius cum vomitu cruento declarat et differentias ratione aliorum morborum, ſed et inter ſe;
p. 30. proximam cauſam, praediſponentes, occaſionales,
p. 33. commemorat, neque neglexit ſymptomata, progno-
p. 35. ſin et curam, atque regulas diaeteticas, durante mor-
p. 38. bo, et in ſtatu reconualeſcentiae obſeruandas, prae-
p. 41. ſcribit.

III. TOB. IOH. IOS. SCHONINGH *de morbo ni-* p. 42.
gro Hipp. Gron. 1768. In quinque capita vniuer-
ſam diuiſit tractationem: 1) agit de materia peccante,
ſeu atra bile, quo capite egregie dicta a veteribus de p. 44.
atra bile commemorantur, quae non ſine deliciis le-
gimus; illam autem atram bilem mero pro figmento
habet, et recentiorum de ea oracula profert, et diſqui- p. 48.
rit, vnde humor atrabiliarius oriatur, et eius naturam p. 51.
inueſtigare tentat. 2) de morbi deſcriptione, eius p. 55.
definitione et cauſis in genere, vbi proximas, remo- p. 61.
tas, praediſponentes atque occaſionales commemorat,
quas adeo multiplicat, vt eas ſigillatim recenſere ne-
queamus, quamquam affirmemus in vniuerſum, omnes
pro diuerſitate naturarum in quibusdam ſeparatim ad-
eſſe poſſe. 3) de diagnoſi et effectibus, quos morbus p. 97.
niger in corpore producit, in quibus recenſendis probe
verſatum medicum prodidit. 4) de conſtituente morbi p. 119.
nigri prognoſi; ad intricatos morbos eum refert, et ex
variis ſymptomatis etiam variam fieri prognoſin recte
monet, in qua quidem re ſexus quoque diuerſitas in
cenſum venit. 5) de morbi nigri cura et diaeta, quo- p. 123.
modo verſari praeceperit Hippocrates, deinde quae in
paroxyſmo et poſt eum medela ſit vtenda innuit, ex
quibus ſimul ſumtis cognouimus hanc diſſertationem
curatiori ſtudio eſſe conſcriptam.

IV. GE. WOLFG. WEDELII *progr. de morbo craſſo* p. 137.
Hipp. Ien. 1688. Magnam doctrinae copiam libel-
lus hic exiguus prodit, atque locum Hippocratis Epid.
L. II. c. 6. n. 15 belle illuſtrat, vbi ilei ſanguinei fit men-
tio, quem pro ſcorbuto venditat, ingentes dolores in
imo ventre atque inteſtinis excitante. Hos morbos
craſſos nominat ab effectibus, id eſt morbos tartareos,
in ſpecie tormina colicorum aemula, ſeu colicam
ipſam ſcorbuticam. Duplici autem modo dicun-
tur craſſi, tum a materia et motu humorum, a
concremento tartareo, tum a more rebelli et immo-

rigero, quia morbus ſit difficilis. Singula deinde ad ambitum morbi pertinentia diſtincte ex ipſo Hippocrate proponuntur.

p. 142. V. ANDR. OTTOMAR GOELICKE *de morbo ructuoſo Hipp. Frcf. ad Viadr.* 1738. Aegritudinem illam, quam alii flatulentam appellitant, ab Hipp. de morbis L. II. deſcriptam indicat, recitatis ideo verbis
p. 147. Coi ſenis ipſam ſuppeditat deſcriptionem morbi, atque addit ſub ructu, flatus ſeu crepitus cum ſonitu vehementiſſimo ſine leuamine emitti. Alii quoque practi-
p. 151. ci huius morbi fecerunt mentionem. Conuenientia huic malo eſt cum ventriculi inflatione, eructatione et flatulentia, ſed etiam diſcrepantia, quae vberius
p. 154. exponit. A. Cl. dein in cauſas inquirit, quae variae
p. 159. eſſe deprehenduntur, tandem prognoſin et rationem
p. 167. medendi ſuppeditat, et vltimo loco de diaeta praecipit.

p. 169. VI. GE. ERN. STAHL *de febre lethifera Hippocratis. Hal.* 1711. Febris illa lethifera, πυρετὸς φονώδης dicta, L. 2. de morbis deſcribitur, eique omnia ſigna
p. 172. et ſymptomata febris competunt. Veſtigiis Hippocratis preſſe inſiſtendo, omnia ſymptomata et circumſtantias hanc febrim comitantes explicando, ex ſingulis verbis veram naturam eruit, atque, quomodo con-
p. 195. ſulendum aut auxiliandum ſit, declarat. His vero non contentus e ſua theoria ac praxi ea adiecit, quae huic morbo conſentanea ſunt.

p. 215. VII. GE. WOLFG. WEDEL *progr. de morbo phoeniceo Hippocr. An.* 1702. Faciem morbi vno tantum in loco praedict. L. 2. c. 49. p. 522 depingit Hippocrates: *fiunt autem leucae quidem ex lethaliſſimis morbis, qualis eſt morbus Phoeniceus appellatus; leprae ve-*
p. 216. *ro et impetigines ex melancholicis.* Ex Galeni exegeſi nominis reddit rationem Noſter, phoeniceum appellari morbum, qui in Phoenicia aliisque orientalibus regio-

gionibus frequens ſit, et videri quoque elephantiaſin ſignificari; ſed etiam addit, a colore ita dici elephantiaſin, quem ſuſpicari poſſe. Quia vero rubor non proprius eſt et eſſentialis huic morbo, neque probari poſſit ex vllo auctore, Phoenicibus eum eſſe endemium, alio modo explicandum Hippocratem cenſet. Ele- p. 219.
phantiaſeos nomen quum non occurrat apud Hippocratem, illud ſimul ſub λέπραις comprehendi credit, ἐξανθήματα autem innuere petechias et purpuras, purpuram autem duplicem eſſe, albam et rubram, et petechias a purpura colore, planitie et aequalitate diſtin- p. 220.
ctas eſſe aliis probat locis Hippocratis, et de phoeni- p. 221.
ceo colore ex Dioſcoride diſſerit.

VIII. ABR. VATER *de lienis prolapſione ad illuſtr.* p. 223.
vexatum Hipp. Epid. L. 6. ſ. 2. aphor. 30 locum. Vitemb. 1746. Rariſſimum illum morbum accurate p. 226.
deſcribit et ſ. I. obſervationis ſuae dilucidationem ſiſtit. Hanc autem prolapſionem lienis eſſe praeter naturam huius viſceris conditionem, qua id in magnam auctum molem, atque tum ſuo pondere, tum adiacentium partium preſſione laxatis ligamentis, loco ſituue, quem natura ipſi aſſignauit, motum, inferiora abdominis occupat loca. Sedem morbi explicando ſimul A. Cl. ex lienis ſtructura, eius cum aliis viſceribus nexu, et tandem ex eius vſu lucem huic mor- p. 233.
bo accendere ſtuduit; praeterea ad modum, quo lienis prolapſio fieri potuit, progreſſus eſt, et ad omnium phaenomenorum explicationem, tandem de acerbiſ- p. 241.
ſimi huius mali euentu ac cura diſſeruit. Sect. II. ob- p. 243.
ſeruationem Hippocraticam illuſtrauit, atque obſcurum illum locum clariorem ſua interpretatione reddidit.

IX. GE. FR. SIGWART, *fragmenta dynamices,* p. 250.
Hippocratico-Galenicae ſparſis monumentis prodita. Tubing. 1759. Primo tractat Cl. A. *fragmenta medi-*

 cinae

cinae dynamicae ad ipsius praecognoscenda spectantia. Illa autem medicina docet morbose affectas vires, maxime humanas, psychicas, organicasque mensurare, eaque non solum mathematica est, sed et philosophi-
p. 251. ca, circa qualitates virium naturales et praeternaturales occupata, illae autem non nisi ex effectibus cognoscuntur, ex quibus ad causam progredimur. Quum autem ex effectuum qualitate pendeat qualitas virium, sic quoque ex quantitate harum colligitur quantitas.
p. 255. Varia autem fragmenta proponit medicinae dynamicae, quae in ordinem aliquem sunt redacta. Sic primo loco recenset *fragmenta medicinae dynamicae pathologica,* quae denuo in suas diuiduntur species; sunt
p. 268. enim *nosologica, aetiologica, symptomatologica,* et *semiologica:* secundo *fragmenta medicinae dynamicae ad materiam medicam pertinentia* recenset, atque inter veteres pariter ac recentiores scriptores laudat, qui de viribus medicamentorum in vniuersum et in specie
p. 271. praeceperunt. Tandem *fragmenta medicinae dynamicae therapeutica* addit, cuius vsus est in ministerio naturae praestando afflictae, in dirigenda natura, et in pharmacorum viribus ex naturae legibus aestimandis. Loca ex Hippocrate laudata non solum satis superque rem propositam explicant, sed etiam ex recentioribus medicis multa prolata sunt hanc veritatem confirmantia.

p. 277. X. FRID. GOTTLOB JACOBI *philosophiae Hippocraticae specimen. Lips.* 1747. Luculentissima philosophiae in scriptis Hippocratis inueniuntur vestigia, vt non nisi ineptissimus atque stultissimus de iis dubitare possit. Nam medicina ab Hippocrate instaurata docet eum fuisse philosophum; ille enim empiricam et historiis obseruationibusque superstructam in formam redegit artis, et vt logicum in ratiocinando, medendo, obseruando se praestitit medicum, quid quod et
p. 282. medicum, philosophum claris verbis esse iubet. Verum

rum enim vero contraria his videntur Celſi Praef. L. I. verba, dicentis, Hippocratem a ſtudio ſapientiae diſciplinam ſalutarem ſeparauiſſe. Sed ſalua eſt res, diſtinguebat tantum has diſciplinas, vt ſeorſim eam colendo incrementa artis promoueret, ea adhibendo, quae medicis ſcitu ſunt neceſſaria, reliqua, quae nec corporis humani cognitionem, nec ſanitatis perditae reſtitutionem adiuuare poterant, ad philoſophos delegabat. Statum philoſophiae tempore Hippocratis p. 285.
conſiderantes, intelligimus, pleroſque philoſophorum obſcuritate, qua philoſophiam inuoluebant, animos hominum ab ea tractanda auocaſſe, diuerſa poſuerunt principia, myſterioſa et ſymbolica docendi ratione arithmeticiſque argutiis alii eam obuoluebant, a quibus ſolus Herodicus eximendus eſſe videtur, cuius diſcipulus Gorgias Leontinus fuit, qui Hippocratem inſtituit, et qui eximie verſatus fuit in philoſophia.
Deinde agit de philoſophia Hippocratis in vniuerſum, p. 289.
laudat commentatores in philoſophiam Hippocratis.
Nonnulli tamen de philoſophia Hippocratis perpe- p. 292.
ram et peruerſe iudicant; quia difficiliores voces non
explicauerit, adeoque ab obſcuritatis crimine, v. c. in p. 294.
voce νόμος, non liberari poſſit. Sed expedire Hippo- p. 296.
cratem belle ſtuduit Cl. A. His addidit nonnullorum de natura Hippocratis explicationes, et genuinam p. 299.
huius vocis ſuppeditauit interpretationem, quid elementa ſint ex mente Coi tradidit, atque de corpo- p. 302.
rum ortu ex elementis eorumque interitu in vniuerſum diſſeruit. p. 307.

XI. IOH. GUIL. ALBRECHT *progr. in locum Hip-* p. 313.
pocratis male explicatum, Epidem. 6. Götting. 1735. Locus ita ſonat: Ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα καὶ οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει. Hunc locum quidam ſic explicant, vt Hippocrates videatur haec duo defendere: Naturam cum intelligentia quadam, et ex proprio conſilio functiones naturales moderari et effice- p. 314.
re:

re: eandemque naturam nihil aliud esse, quam animam rationalem. Sed aliam potestatem subesse verbis Noster docuit; igitur locum sic refinxit antea mutilum: Ἀνευρίσκει ἡ φύσις ἑαυτῇ τὰς ἐφόδους, οὐκ ἐκ διανοίας, τὰ μὲν, οἷον τὸ σκαρδαμύσσειν, τὰ δὲ καὶ ἡ γλῶσσα ὑπουργέει, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, καὶ οὐ μαθοῦσα, τὰ δέοντα ποιέει. Male explicata sunt verba ex illius sententia, et quidem non iniuria, οὐκ ἐκ διανοίας *non ex consilio alieno*, quum tamen διάνοια nunquam alienum esse possit, sed semper denotare debeat, consilium proprium, intelligentiam, cognitionem, intellectum, vnam scilicet ex animi affectionibus, quae media est inter νόησιν et δόξαν. Ita-
p. 315. que secundum A. Cl. haec mens est Hippocratis, vt naturam, tanquam causam brutam, operari absque vlla cognitione eius, quod peragit, et sine vlla conscientia pronunciet. Et hoc verba sequentia docent, cum quibus istam operationem comparat. Hanc fieri dicit, vt *nictatio, et ea, quae lingua peragit:* quae vtiliter quidem, sed non aduertentibus exercentur.

p. 316. XII. GE. SEGERI *diss. de Hippocratis libri περὶ καρδίης ortu legitimo. Basil.* 1661. Plerique hunc libellum Hippocratis genuinis scriptis non esse adnumerandum contendunt, quia dogmata Hippocrate indigna contineat. Igitur c. 1. *rationes legitimationem impugnantes* recitat Cl. A. et auctores simul addit.
p. 319. Foesius siquidem contendit, non esse genuinum, quia neruorum originem et animae praecipuam facultatem in corde constituat. Marcianus, quia cor venarum principium statuit, quod Asclepiadum placitis aduersatur. Mercatus, quod cor musculum fortem dicat. Sed quia rationibus est pugnandum, eas Noster exami-
p. 320. nat, et quidem primam c. 2 *quia nec Galenus nec Erotianus eius mentionem fecerunt;* sed rarissima fuerunt tempore horum duumuirorum scripta, vt forte ad eorum non peruenerint manus. c. 3. alteram diluit:
p. 323. *nullam in libro περὶ καρ. de neruorum origine fieri mentionem,*

tionem, sed illa verba, e quibus haec eliciuntur, potius de vasorum sanguiferorum agunt origine, et τόνος, ex p. 325. quo omnis vis probandi ducitur, non neruum, sed membranam, significat. c. 4. *libellum περὶ κ. animae praecipuam facultatem in corde non constituere demonstrat*, sed mens et anima distingui debet; mens siquidem est, quod eminet in anima, et huius sedes fuit controuersa, ipseque Hippocrates sententiam de mentis in corde sede reiecit. c. 5. declarat, *Asclepiadarum placitis minime aduersari, si cor venarum principium dicatur.* Sed huius sententiae contrarium fu- p. 337. sius probatur. c. 6. *cor musculum dicere Hippocrate vel quouis alio viro docto indignum minime esse* probat, et quidem docet, hanc doctrinam non esse alienam a doctrina Hippocratis; neque splendorem eruditionis in docto viro obnubilare. c. 7. *doctrinam de duplici potu-* p. 346. *lentorum via, prout in libro περὶ καρδ. inuenitur, sanam esse euincit.*

p. 333.

XXX.

Noua physico-medica.

Academia scientiarum, bonarum litterarum et artium *Lugdunensis* in annum 1786 sequentem quaestionem proposuit:

Quaenam sunt variae illae *Lichenum* species, quae vsu in arte medica aliisque artibus pollent? *(Quelles sont les diverses espèces de* Lichens, *dont on peut faire usage en médécine et dans les arts?)* Auctores, qui ad hanc quaestionem respondebunt, proprietates illarum plantarum nouis obseruationibus et experimentis definiant. Praemium est moneta aurea, 300 librarum pretio. Commentarii mittantur, via et legibus solitis, ante calendas Aprilis, anni MDCCLXXXVI. ad Cl. DE LA TOURETTE, qui Academiae est a secertis.

So-

Societas regia oeconomica Lugdunensis sequens problema proposuit: Inueniatur modus, quo calor conclauis, camino vel furno productus, ad tertiam partem augeatur, praeter quod maior ligni copia requiratur. *(trouver le moyen d' augmenter d' environ un tiers, au thermomètre de Reaumur la chaleur d'un appartément produite par une cheminée ou par un poële, en ne consommant que la meme quantité de bois.)*

Praemium duplum, 600 librarum Gallicarum valore, optimo tractatui tribuetur. Commentarii anno MDCCLXXXV. ad societatem, legibus consuetis mittantur.

Academia scientiarum, artium et elegantiorum litterarum Diuionensis in annum MDCCLXXXVI. hanc quaestionem proposuit:

Definiatur differentia essentialis inter phlogiston et materiam caloris, eaque proprietatibus singulorum confirmetur: *(Determiner par leurs propriétés respectives, la difference essentielle du phlogistique et de la matière de la chaleur.)*

Praemium est moneta aurea, 300 librarum Gallicarum pretio; commentarii mittantur ante calendas Aprilis anni 1786 ad Cl^{um} MARET, qui societati est a litteris.

Iam ab aliquo inde tempore legimus iussu ducis Florentiae societates, quae hactenus sub nomine academiae *florentinae, della crusca, degli apatisti* seiunctae erant, in unam coniunctas esse, quae nomen *academiae florentinae* etiam in posterum habebit. Data est eidem Magliaberana Bibliotheca, in cuius museo conventus celebrabuntur, sumtibus in vnum finem vnitis, maiores in vniuersam rem litterariam, tum etiam physicam, redundabunt fructus.

Mor-

Mortuo Cl° HAHN in academia Lugdunenſi Batavorum Cl. VOLTELEN Med. Doctor ſucceſſit, atque Profeſſor Medicinae ordinarius factus eſt.

Ab Academia regia ſcientiarum Pariſienſi in conventu die octauo Maii, 1784, in locum MACQVERI Cl. QVATREMERE DISJONVAL electus eſt, quem in phyſica aeque ac chemia egregie verſatum eſſe conſtat.

Cl. FRIDER. GVIL. WEIS, M. D. Gottingenſis, opere cryptogamico plantarum Gottingenſium, atque botanica foreſtali celeberrimus, Rothoburgum vocatus atque archiater Landgravii Haſſiacarum Rothoburgicarum terrarum factus eſt.

Cl. P. B. C. GRAUMANN Bützouii ſucceſſit in locum Dethardingii, Profeſſor Medicinae ibi factus.

Cl. STARKE, M. D. Profeſſor Medicinae Ordinarius ſupra numerum *Ienae* ordinarium factus locum ſimul cum facultate vota dandi in Senatu academico obtinuit.

Mortui ſunt:

d. 15. Maii. Lutetiae Pariſiorum Cl. Antonius COVRT DE GEBELIN, opere, *monde primitif analyſé et comparé avec le monde moderne* inſcripto, celeber. Natus erat *Nemauſi*, anno 1725.

d. 16. Iun. MDCCLXXXIV. Quedlinburgi, FRIDERICVS GUILIELMUS RITTER, Archiater Principiſſae Boruſſicae ANNAE AMALIAE, M. D. vir doctrina et praxi felici celeber, anno aetatis trigeſimo octauo.

Aeſtate anni 1784 *Neapoli* Cl. IO. BAPT. DELLA TORRE, Bibliothecarius regius, Inſpector muſei primarius, atque machinarum phyſicarum director. Dedit *hiſtoriam phaenomenorum circa Veſuuium obſeruatorum.*

Septem-

Septembri anni 1784 Lutetiae Parisiorum Cl. DAVID, Chirurgus primarii nosocomii Deo dicti, annos quadraginta et aliquot natus.

d. 15 Septembris, *Halae* D. I. A. WOLFAHRT, Professor medicinae, anno aetatis septuagesimo tertio.

d. 9 Octobris, anni 1784 *Bützowii*, Cl. DETHARDING, Consil. aulicus, D. et Prof. medicinae Publicus, natus erat anno 1699 *Rostochii*.

d. 11 Octobris, Argentorati meritissimus atque celeber Anatomicus IO. FRIDER. LOBSTEIN, Prof. Anatomiae, anno aetatis quadragesimo quinto, hydrope pectoris laborans.

d. 24 Octobris Brunswigii, Cl. HAUSMANN, Med. D. Assessor collegii supremi sanitatis et secretarius, et Anatomiae Professor, trigesimo aetatis anno. Edidit vberiorem descriptionem methodi Hawkinsianae lithotomiam faciendi.

d. 7 Decembris anni 1784 *Berolini*, FRID. HERM. LUDOVICUS MUZEL, Regi Borussorum a consiliis intimis, et archiater, anno aetatis sexagesimo nono.

d. 15 Decembris, anni 1784 NATHANAEL MATTHAEVS WOLF, Medicinae Doctor, Societatis Londinensis et Gedanensis socius, hectica febre emaciatus. Non in arte medica solum, verum etiam in Botanica et Astronomia inclaruit. Eius sumtibus obseruatorium, libris instrumentisque praeditum, exstructum est, atque summam 4000 numorum aureorum donauit, vt professor Astronomiae institueretur, mineraliumque et herbarum siccarum splendidam collectionem societati physicae Gedanensi in donum dedit. Iussit denique corporis demortui vasa sanguinea cera repleri et sub obseruatorio sepeliri. Auctor est libri Genera et species plantarum, vocabulis characteristicis definita 1781.

d. 21

d. 21 Ian. anni 1785 *Lubecae* Cl. ADOLPH FRIDERICVS VOGEL, Medicinae Doctor, Practicus et Chirurgus experientissimus.

Eodem mense Cl. SCHWENKE, Professor Botanices *Hagae comitum*, aetate prouecta.

d. 26. Decembris, anni 1784, Hafniae, Celeberrimus OTHO FRIDERICVS MÜLLER, Regi Daniae a Consiliis Conferentiae, Academiae Imperialis Petropolitanae, Regiae Hafniensis, Holmiensis, aliarumque Academiarum societatumque membrum, vir solertia atque obseruandi acumine meritissimus. Praeclara sunt Ipsius in zoologia, praesertim in historia vermium, inuenta, atque mors improuisa eum, dum in edenda *historia entomostracorum* occupatus esset, suis atque orbi eruditorum praeripuit.

Non possumus silentio praeterire piam Cl[i] BROUSSONET, Medicinae Doctoris, et membri Academiae Montispessulanae erga merita PETRI RICHERI DE BELLVAL mentem, qua Academiae *Montispeliensi* 300 libras Gallicas commisit, quod praemium ei tribuendum erit, qui optimum, iudice Academia, elogium dicti viri, quondam Professoris Botanices et Anatomiae in eadem Academia tradiderit. Est ille, qui opus botanicum, quod adhucdum manu scriptum reseruatur, reliquit, hortum botanicum fundauit, multisque aliis meritis insignis est. Elogia, ante Calendas Octobris, anni 1785 ad Cl[m] DE RATTE legibus cognitis, mittantur.

Coluit nuper ordo medicus Lipsiensis memoriam Magnifici ANTONII GVIL. PLAZII, oratione anniversaria, habita die XXVI Februarii, anni MDCCLXXXV ab ERNESTO BENJAMIN GOTTL. HEBENSTREIT, atque simul publici iuris reddidit vitae curriculum, ab ipso PLAZIO conscriptum, quod,

vt et nos piam erga beatum Virum declaremus mentem, eiusque meritis memoriam dignam faciamus, hic repetere libuit, quod quidem omnibus lectoribus gratum fore speramus.

Vita D. ANTONII GVILIELMI PLAZII.

Arrogantiae est praeclare, Negligentiae parum, Stultitiae, nihil de se sentire.

Ego, ANTONIVS GVILIELMVS PLAZ, in hanc mundi lucem prodii *Lipsiae*, praestantissima Musarum sede, celeberrimoque Saxoniae emporio, ipso anno seculi huius *octauo* ineunte. Parentibus gauisus sum munerum splendore atque generis nobilitate illustribus, Patre D. ABRAHAMO CHRISTOPHORO, in Mockau, Alten et Ploesen hereditario, Potentissimo Poloniarum Regi, Saxoniae Electori, FRIDERICO AVGVSTO I. a Prouocationum consiliis, supremae Curiae Prouincialis Assessore, Scabinatus Electoralis Seniore, ciuitatis Lipsicae Consule Primario, Templi atque Scholae Nicolaitanae Curatore, anno 1658. d. 18. Apr. nato, anno 1728. d. 25. Sept. vita functo; Matre ANNA MAGDALENA, D. BARTHOLOMAEI LEONHARDI SCHWENDENDOERFERI, magni suo tempore ICti, Professoris Publici Ordinarii, supremae Curiae Prouincialis, Facultatis Iurisconsultorum atque Academiae Senioris, Ecclesiae Cathedralis Merseburgensis Decani, filia natu minore, anno 1712. d. 8. Aug. praematuro nimium fato mihi erepta. Auus paternus mihi fuit CHRISTOPHORVS PLAZ, Augustae Vindelicorum natus, Lipsiam posthac sese recipiens, ibique mercaturam felicissimo cum successu faciens. Auiam habui VRSVLAM CATHARINAM, D. ABRAHAMI TELLERI, ad div. Thomae Pastoris et Consistorii Lipsici Assessoris, ex DOROTHEA, nata BIERLINGIA, filiam natu maiorem. Proauus paternus, ANTONIVS PLAZ, fuit nobilis negotiator Augustanus,

Pro-

Proauia, ANNA MARIA, e gente SCHANDERNELLIA. Matre cariſſima orbatus cum anno 1713 d. 27. Dec. ad tertia vota transiret pater, atque tori ſociam MARGARETAM REGINAM, e celebri gente PACKBVSCHIA ſibi cooptaret, huius educationi commiſſus maternae propenſionis haud vulgaria me accepiſſe documenta gratus adhucdum recordor. Maxima vero parentis, media inter grauiſſima negotia vigilantiſſimi, in eo poſita fuit cura, vt mature tam ſanctiſſimae religionis rectis principiis imbutus, quam humaniorum literarum ſolida cognitione inſtructus et mihi et aliis aliquando vtilis efficerer. Singularis vero mihi contigit felicitas, inter rariores vtique ponenda, atque ſemper poſtea et nunc adhuc ſapientiſſimae prouidi Numinis directioni grata a me habita, quod *vnicus* ſaltem a prima pueritia ad academicae vsque vitae periodum mihi fuerit praeceptor, cuius fideliſſima inſtructione vſus prima literarum elementa omnesque, quae ad altiora ſtudia ducunt, diſciplinas, ſerie haud interrupta, ediſcere potuerim. Veneror eapropter gratiſſima, poſt fata adhuc, pietate indefeſſam Magnifici atque Summe Reuerendi b. IOANNIS CHRISTIANI HEBENSTREITII, tunc Philoſophiae Magiſtri, poſthac concionatoris Sabbatici Nicolaitani, dein lycei Thomani Conrectoris, poſtmodum Linguar. Oriental. Prof. Ordinarii, denique S. S. Theol. Doctoris et Profeſſoris primarii, Decemuiri, Eccleſiae Cathedralis Miſenenſis Canonici, Maior. Princip. Coll. ſocii et Nationis Miſnicae Senioris, anno 1756. d. 5. Dec. pie defuncti, in me per integrum decennium ab anno 1713 informando collocatam laudatiſſimam ſollertiam, tanto minus a me hic ampliore praeconio extollendam, quanto certius penes omnes conſtitit, quanta cum contentione, grauitate atque prudentia HEBENSTREITIVS omnibus ſuis muneribus praeeſſe conſueuerit. Huius adeoque fideliſſimae debui inſtructioni, quod decimo quinto aetatis anno

 ad

ad academica pergere potuerim ſtudia, ad quae, vt ne prorſus immaturus accederem, puer adhuc tam diſputatoriis quam oratoriis exercitiis ingenium ad ſublimiores praeparaui disciplinas. Florebat nempe tunc conſortium quoddam puerile diſputatorium et oratorium, ſub moderamine M. CAROLI FRIEDERICI PEZOLDI, Scholae Thomanae Collegae tertii, quod ingenioli ſui vires, pro aetatis modulo experiebatur, cuius inſtituti non ſatis commendandi vberrimos fructus poſtmodum non ſine voluptate perſpexi. Orationem ſolennem in Schola Nicolaitana anno 1718. d. 6. Decembr. *de belli incommodis* in actu quodam publico recitaui. In ciuium academicorum numerum anno 1713. d. 22. Mart. Rectore Illuſtri HOFMANNO receptus, mox philoſophicas ſcholas GEORGII PHILIPPI OLEARII, FRIDERICI MENZII, IO. CHRISTIANI LEHMANNI, et LVDOVICI CHRISTIANI CRELLII adii, a quibus etiam phyſicam accepi, diſputationibus vero philoſophicis ſub moderamine praeceptoris mei optimi, HEBENSTREITII, atque IENICHII habitis interfui. Iam cum de ſtudii genere eligendo mihi nunc eſſet cogitandum, me animum arti medicae applicaturum, parenti, nihil tale opinanti, ſignificabam, a quo tamen conſilio tanto minus me exiſtimabat auocandum, quanto magis intempeſtiuam parentum improbabat moroſitatem atque duritiem, qui iniquum in liberorum ingenia et propenſionem ſibi arrogarent imperium. Deſiderio potius meo beneuole annuens, praeceptores quoque mihi cupiebat eſſe doctrina praeſtantiſſimos, inter quos SCHACHERVM et WALTHERVM, priorem Facult. Med. Decanum, alterum Anat. et Chirurg. Profeſſorem, illius poſtmodum ſucceſſorem, primo ponendos iudicabat loco, quorum inſtructione quinquennium adiutus, omnes artis ſalutaris diſciplinas edidici, WALTHERO potiſſimum duce complurium cadauerum in theatro anatomico incidendorum opportunita-

ta-

tatem nactus, atque ad expeditiſſimam in artificio nitide praeparandi facilitatem formatus. Cumque haud vulgari quoque in rem herbariam me trahi intelligerem amore, ex AVG. QVIR. RIVINI ſcholis proficere ſtudui, quo tamen ipſo anno eunte mortuo, ex familiari commilitonis mei, IO. ERNESTI HEBENSTREITII conſuetudine atque frequentioribus cum ipſo factis excurſionibus non leues cepi fructus. Neque tamen reliquas artis medicae doctrinas negligendas eſſe intelligens, Chemiam a QVELMALZIO accepi, praxin vero clinicam prudenter exercendi rationem KÜCHLERO praeeunte edoctus fui; medicinae forenſis dogmata BAVERVS expoſuit. Non vero auſcultando ſolum tempus academicum a me conſumi cupiebat pater prudentiſſimus, quin potius vt publicis etiam ſpeciminibus editis profectuum meorum redderem rationem, aliisque exemplo eſſem, aequiſſimo ſtatuebat conſilio. Primo itaque ſtatim academicae vitae anno, ſuperato tentamine, ab Ampliſſimo Philoſophorum Ordine inſtituto, primae laureae honores tuli, in qua panegyri ſpecimine graeco *de artis medicae eminentia* diſſerui. Ad ſtudia nunc alacrius proſequenda excitatus, cum inſigni diſputatoriorum exercitiorum tenerer amore, Baccalaureus adhuc quinquies ex cathedra philoſophica varia argumenta propugnaui. Praeſide vero praeceptore meo HEBENSTREITIO, anno 1725. menſe Febr. Diſſertationem *de corporis humani machina diuinae ſapientiae et prouidentiae teſte* defendi, octiduo elapſo Philoſophiae Magiſter creatus, cuius dignitatis immunitates altera Diſſertatione, *practica prioris parte* eodem adhuc anno obtinui. Factorum dein etiam in re medica profectuum ſpecimen editurus, anno 1726. Praeſide BAVERO *de vſu medico exercitiorum corporis, illuſtribus praeſertim familiarium*, ex cathedra medica diſputaui, ſub cuius quoque moderamine in publico collegio diſputatorio tam reſpondendo quam oppo-

 nen-

nendo physiologicis potissimum argumentis disquirendis operam dedi, ita vt rite sic praeparatus atque sub finem anni 1726 ab Ordine Medicorum ad examen theoreticum admissus, Baccalaurei medicinae honoribus exornarer. Anno 1727. Dissertationis *de tabaco sternutatorio* propugnandae ergo altera vice superiorem cathedram philosophicam conscendi, quodque reliquum esset academici temporis sub Ill. WALTHERI directione cadaueribus secandis impendi, ad alterum practicum examen accessurus atque Doctoris gradum in academia patria sumturus. Patris tamen tristi morte superueniente, et, quod non diffiteor, aliquem commilitonem cunctantem praeventurus, ad consilium subito mutandum adactus, HALAM secessi, ibidemque superatis examinibus consuetis, habitaque Dissertatione *de tussi infantum epidemica,* d. 18. Oct. 1728. a MICHAELE ALBERTI Doctoris cepi gradum. Mox in patriam reuersus scholas aperui medicas, atque mature academiae vtilis futurus in explicandis potioribus medicinae disciplinis vires experiri coepi, non intermissis exercitiis disputatoriis tam priuatis quam publicis anno 1732. et 1736. institutis. Morte praematura nobis anno 1733. erepto CASPARO BOSIO, Professore Botanices extraordinario constituto, singulari regia clementia in eius locum successi, postquam iura Doctoris Lipsici atque potestatem in Facultate medica locum suo tempore tenendi Dissertatione solenni *de potus Cofé abusu noxio* indeptus fueram; quo officio praestito, praemisso Programmate *de plantarum radicibus,* Oratione aditiali munus mihi demandatum d. 17. Iul. anno 1733. auspicatus sum. Anno 1748. clementissime iubente Potentissimo Rege ex Misnica in Saxonicam translatus Nationem, sequente vero anno Ordinarius Botanices Professor declaratus, in Professorum Ordinariorum cooptatus fui Collegium, anno 1753 die Georgii primum Rector electus. Anno 1742. Academia Caesareo Leopoldina Naturae Curio-

forum

ſorum me ſuum eſſe voluit ſocium, cognomine PLISTONICI II. honoratum. Anno 1754. BAVERO d. 22. Dec. demortuo, d. 28. eiusdem menſis locum in Facultate medica obtinui. Anno 1744 poſt Ill. GÜNZII, archiatri regii, obitum, Phyſiologiae Profeſſor Ordinarius conſtitutus, praemiſſo *de plantarum plethora* Programmate, d. 17. Oct. munus mihi clementiſſime concreditum adii, ipſo ad annum 1758 vsque functus, quo tempore poſt HEBENSTREITII Decani et QVELMALZII, huius per decendium ſucceſſoris, fata, Anat. et Chir. Profeſſor, paucis vero diebus elapſis Pathologiae Profeſſor conſtitutus, in Maioris Principum collegii ſociorum numerum receptus, Decemuir electus atque Facultatis medicae Senior declaratus fui. Succedebat QVELMALZIO veteranus meus amicus, LVDWIGIVS, poſt tria tamen luſtra anno 1773 d. 7. Mai. nobis ereptus, cui ego ſucceſſor menſe Iunio fui datus. Anno 1770. WINKLERO mortuo, Natio Saxonica me ſuum eſſe voluit Seniorem. Praeter Recturam aeſtiuam anno 1753 mihi traditam, anno 1757. 1761. 1765. 1769. 1771. 1775, et 1779. eidem muneri praefui, anno 1765 eapropter maxime illuſtri, quod SERENISSIMO ELECTORI placeret Vniuerſitatem noſtram ſua primum dignari praeſentia, quo tempore coram IPSO in bibliotheca academica de *diaeta principum* mihi diſſerendum fuit. Longe vero ſplendidior quinta mea fuit Rectura, cum anno 1769 die 2 Maii, in ſolennitate homagii praeſtandi coram ſolio Electorali mihi publica fides Vniuerſitatis noſtrae nomine ſtipulanda, atque ſincerrima pro PATRIS PATRIAE ſalute vota eſſent facienda. Anno 1773 a Magnifico tunc Rectore BORZIO poſt exacta decem luſtra in ciuium academicorum numerum denuo receptus: atque biennio poſt in ſolenni panegyri Magiſteriali, Decano Spectatiſſimo ERNESTIO Magiſter ſemiſecularis iterum renunciatus fui, eodem anno poſt obitum S. R. CRVSII, Senior Academiae

 factus.

factus. Anno 1778 menſe Oct. cum ſolennia Doctoralia ſemiſecularia publico actu medico inter amiciſſima vota Collegarum coniunctiſſimorum celebrarem, ab Vniuerſitate HALENSI transmiſſo ſplendido Diplomate Doctorali honoratus atque iterum ex valuis publicis Doctor renunciatus fui.

Res domeſticas quod ſpectat, coniugium inii anno 1729 d. 1 Iun. cum lectiſſima virgine MARIA MARGARETA, ADOLPHI FRIDERICI HOFMANNI, negotiatoris probi atque felicis filia vnica, duarum filiarum, RAHELIS MARGARETAE et HENRIETTAE MAGDALENAE matre. Coniuge hac paucis a puerperio ſecundo diebus anno 1732 d. 6 Iul. mihi erepta, ad ſecunda tranſii vota, anno 1733. d. 17. Febr. cum ornatiſſima virgine CHRISTIANA MARGARETA, HENRICI FRIDERICI ENGELSCHALLII, villarum et praediorum Senatoriorum iura adminiſtrantis filia vnica inita, quatuor liberorum matre, REGINAE WILHELMINAE, ANTONII HENRICI, CHRISTIANAE SOPHIAE et MARGARETAE SOPHIAE, cum qua fidiſſima vitae meae ſocia anno 1783 iubilaeum gamicum celebrandi rariſſima mihi felicitas contigit.

Ceterum, quae ſumma Dei fuit gratia, admodum conſtante corporis valui robore, vtpote nihil minus quam molliter educatus. Superatis enim anno 1715 variolis, quarum eruptionem enormes haemorrhagiae triduanae comitabantur, aliisque praeterea puerilibus morbis feliciter debellatis, ad triceſimum vsque aetatis annum nihil quidquam moleſtiarum ex aduerſa valetudine ſenſi, niſi quod nunquam vel leuiori frigori ferendo me parem intelligerem, cum viciſſim intenſiſſimum calorem, quod omnes norunt, absque vllo ſemper tulerim incommodo, alacrior inde potius, cum alii languerent, factus, quam raram temperiem an illi a vino debuerim abſtinentiae, quae quaſi natiua mihi fuit, haud incaſſum forte auguror. Anno autem 1737. vere ineunte ſubito arthriticis vagis corripiebar

piebar doloribus, duarum tamen ſeptimanarum ſpatio elapſo diſparentibus, a quo tempore ad annum 1751 vsque ex vota valui; die vero 21 Aug. dicti anni nihil plane ſiniſtri opinantem, dum lectionibus botanicis in horto medico vacabam, ſubitaneus febrilis horror cum repentina virium proſtratione inuadebat, quem gravior aeſtus, vomitiones, ſenſuum perturbationes atque contumaciores conuulſiui motus excipiebant, febris malignae diriſſimi praenuncii et comites, quos inſequebatur purpura alba vera, adeo vt fatalem huius morbi fore exitum nullus dubitans ſarcinulam colligerem, euentu tamen metui haud reſpondente. Decani nempe HEBENSTREITII atque amantiſſimae coniugis poſt Deum debui ſollertiae, atque diurnae nocturnaeque vigilantiae, quod ſex hebdomadum periodo finita, priſtinis viribus recuperatis, atrociſſimum eluctarer morbum. Non minus anno 1757 ſub ſecundae Recturae finem febre exanthematica acuta inuadebar, qua ſuperata, ex metaſtaſi ad oculos facta inter enormes dolores pertinaciſſimamque oculorum inflammationem viſus metuebam iacturam, vano tamen metu, cum, etiamſi aliquot adhuc vicibus morbus hic ocularis recurreret, nihil tamen detrimenti ex viſu ſenſerim, quem mihi adhuc, dum haec ſcribo, (menſe Octobri 1783) integerrimum eſſe, nullo vitro oculari iuuandum, inter ſumma diuina pono beneficia.

Omnium vero a munificentiſſimo Numine in me collatorum innumerorum beneficiorum gratiſſima atque deuotiſſima mente memor, me his quoque indignum fuiſſe profiteor, qui praeceptorum diuinorum frequens violator viam ſalutis ſaepe deſerui. Supplex tamen coeleſtis Patris veneror clementiam, qua me quoque immorigerum ſubinde atque peccatorum maximum ineffabili nihilo minus cum patientia tulit atque reuertendi tempus benigniſſime conceſſit.

Tuus fuit, aeterne et misericors humani generis Protector, in me quoque amor, quo me in Filio Tuo dilectissimo amasti, cuius nec in me incassum collocatum voluisti sanctissimum meritum. Ne auertas Tuam a me faciem, neque per omne, quod superest, breuis et misellae vitae tempus, me prouida Tua desere tutela. Ne auferas Spiritum Tuum Sanctum a me, qui perpetuus in illecebroso hoc mundo mihi comes, magister, monitor, cuncta mea facta dirigat, fidem meam stabiliat, amorem Tui augeat, atque tandem hac mortalitate exiturum ad beatissimas ducat sedes, meque in eorum numero esse efficiat, qui perennibus laudibus Tibi: *Sanctus, Sanctus, Sanctus est Dominus Deus Zebaoth!* occinunt, atque sempiterno maiestatis et gloriae Tuae adspectu exhilarati, nomen Tuum in aeternitatum aeternitates celebrant. Tuere academiae splendorem, Ordinis mei honorem, vrbis felicitatem, meorum salutem.

Ita laetus Iudicis pacati aduentum exspecto, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἐμοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ.

Scripsi die XVIII. Oct. A. R. G. MDCCLXXXIII.

M. T. Θ. Δ.

Scripta

Scripta Plazii

Dissertationes.

De corporis humani machina, diuinae sapientiae teste 1725
— — — Pars altera practica - - 1725
De vsu medico exercitiorum corporis, praesertim personis illustribus familiarium - 1726
De tabaco sternutatorio - - 1727
De potus Coffé abusu noxio - - 1733
De foliis plantarum - - - 1740
De caule plantarum - - 1745
De morbis ex munditie - - 1746
De munditiei affectatae incommodis - - 1747
De morbis ex oblectamentis I. - - 1748
De flore plantarum - - 1749
De morbis ex oblectamentis II. - 1749
De morbis ex oblectamentis III. - 1750
De sanitatis publicae obstaculis - 1753
De partu debili reficiundo - - 1754
De oblectamentis illustrium noxiis - - 1759
De therapia per iucunda - - 1760
De therapia per iniucunda - - 1762
De vulgatiorum remediorum vsu non reiiciendo 1763
De morbis ex vitae genere I. - - 1764
De medico audace - - 1766
De remouendis sanitatis publicae impedimentis - 1771
De amoliendis sanitatis publicae impedimentis - 1771
De sensibus, morborum caussis - 1772
De sensibus internis, morborum caussis - 1772
De curatione per iniucunda - - 1773
De morbis ex vitae genere II. - - 1774
De medicina morbos faciente - - 1776
De chirurgia morbos faciente - - 1777
De ineuitabilibus morborum caussis - 1778
De subitaneis morborum caussis - 1778
De salubritate et insalubritate habitationum - 1781
De humoribus, morborum caussis - 1783

Programmata.

De artis medicae incrementis - 1732
De radice plantarum - - 1733
De seminibus plantarum - - 1736
De brutorum imaginatione - - 1749

De ple-

De plethora plantarum - - 1754
De natura plantas muniente - - 1761
De virtutibus plantarum ex ipſarum charactere non addiſcendis I. - - - 1762
— II. - - 1762
— III. - - 1763
De paedantismo medico I. - - 1762
— — — — — II. - - 1762
— — — — — III. - - 1763
— — — — — IV. - - 1764
De ſaccharo veterum - - 1763
De plantarum ſub alieno coelo naſcentium cultura 1764
De ſignis mortis non ſolute explorandis I. - 1765
— — — — II. - 1766
— — — — III. - 1766
— — — — IV. - 1767
— — — — V. - 1767
De voluptatibus, ſtudiorum impedimentis - 1767
Non omnia in re medica bono fieri exemplo I. - 1768
— — — II. - 1771
De ſoſtris - - - 1768
De mortuis curandis - - 1770
De empiricis - - 1771
De piis medicorum deſideriis - - 1772
De arte naturam ſuperante - - 1772
De abortibus medicis - - 1772
De ſcrupuloſitate medica - - 1772
De ὀνοματοϑεσίας medicae difficultate - 1773
De minutiis, non ſemper a medico poſthabendis I. 1773
— — — — II. 1774
De non ſemper mortifera funiculi vmbilicalis intermiſſa deligatione - - 1774
De medicina per hypotheſes corrupta - 1774
De erroribus medicorum ſecantium vincibilibus - 1775
De putredine a corporibus arcenda - 1775
Subitaneae ſuper variis argumentis medicis cogitatiunculae I. - - - 1775
— — II. - - 1778
De erroribus medicorum inuincibilibus - 1776
De iuribus medicorum - - 1776
De medicina polemica - - 1776
De cauſis contemtus medicinae - - 1777
De magiae vanitate I. - - 1777
— — — — II. - - 1777
De mirabilibus in re medica - - 1777

De fa-

De fama per doctrinam augenda - -	1778
De inconſtantia medica - -	1778
Series Decanorum Facult. medic. Lipſ. continuata	1778
De natura non fatiſcente - -	1779
De magnetiſmo et electricitate faſcini experte -	1779
De exiguo ex medicina lucro - -	1780
De medicae vitae commodis et incommodis -	1781
De medicina ſupra iurisprudentiam aeſtimanda -	1782
De licentia medica - -	1782
De longaeuitatis impedimentis I. -	1782
— — — — — — II. -	1783
Priſcae et recentioris Medicinae commendatio -	1783
De ſcientiae naturalis dulcedinibus - -	1783

Orationes typis exſcriptae.

De coelibatu, medicis fugiendo - -	1767
De feminarum in medicinam imperio -	1768
De veſte Doctorem non faciente -	1768
De ſplendida medicorum miſeria -	1770
De Thalia medicinae miniſtrante -	1771
De Galeno opes dante - -	1771
De praepoſtero medicinam rationalem addiſcendi conſilio - - -	1772
De arte, naturam ſuperante - -	1772
De medico omnium audaciſſimo - -	1773
Feminas homines eſſe - - -	1774

Con-

XXXII.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico - medicorum, quae anno 1779 prodierunt.

I. B. MORGAGNI de ſedibus et cauſſis morborum per anatomen indigatis Lib. V. cura Tiſſot. III. Volumina. Yverduni, 4.

F. S. MORGENSTERNS *Unterricht für Hebammen zum Gebrauch ſeiner Vorleſungen. Magdeburg, 8.*

A radical and expeditious cure for a recent catarrhous cough a Chapter on the vis vitae ſtrictures on the treatment of compound fractures by JOHN MUDGE. Lond. 8.

Lettre a Mr. le Chevalier de Born, ſur la tourmaline du Tirol, par M. MÜLLER — traduction de l' allemand, augmentée de pluſieurs notes de l' éditeur *(M. de Launay)* A Bruxelles, 4.

O. F. MÜLLERI deſcriptiones et hiſtoria animalium rariorum ac minus notorum. Vol. I. Lipſ. 8. *(vid. comment. noſtr. Vol. XXIV.* p. 396.*)*

Ej. Zoologiae Danicae iconum Faſc. I. Lipſ. fol. *(vid. ibid.)*

Ej. Florae Danicae faſc. XIV. Ibid. fol.

I. A. MURRAY Apparatus medicaminum. Volumen II. Gott. 8. maj. *(vid. comm. noſtr. Vol. XXIII.* p. 260.)

Ej. *medicinſch-praktiſche Bibliothek, 3ten Bandes 2tes Stück. Ebend. 8.*

Ejusd. Diſſ. ſiſtens ſpinae bifidae ex mala oſſium conformatione initia. Gött. 4.

Ejusd. Diſſ. de hepatide maxime Indiae orientalis. ib. 4.

Ejusd. Obſervationes et animadverſiones ſuper variolarum inſitione, ib. 4.

Guiſtonian Lectures read at the College of Phyſicians by S. MUSGRAVE, Lond. 4.

A tre-

A treatiſe on the Hydrocele. By LAWRENCE NANNONI. Lond. 8.

Hiſtoire naturelle dn Tuſſilage et du pétaſite pour ſervir à la phytologie du Rhein et des duchés de Iulièrs et de Berg. Par M. NECKER, à Mannheim, 4.

A Catalogue of the Plants in the Garden of I. BLACKBURN: arranged according to the Linnean ſiſtem by AD. NEELE. Lond. 8.

Is. NEWTONI Opera quae exſtant omnia. Commentario illuſtrabat SAM. HORSLEY. Lond. 4.

E. G. NICOLAI *Pathologie VI. Theil* Halae, 8. (priores partes vid. comm. noſtr. dec. III. Suppl. p. 22. et Vol. XXII. p. 334. 452.)

Déſcription de l' Arabie, d' après les obſervations et les rècherches faites, dans le pays même. Par M. NIEBUHR. Nouvelle Edition en 2 Volum. A Paris, 4.

Deſcripcion natural, politica y economica de Eſpaña. Por Don FRANC. MARIANO NIPHO. In Madrit, 4.

Précis ſur la nature des maladies produites, par le vice des humeurs lymphatiques, leurs differentes eſpeces et le traitement qui leur convient. Par M. NOEL. A Paris, 8.

I. I. NOLTENS *Bemerkungen von Steinen, welche in den Harngängen zwiſchen den Häuten der Urinblaſe gefunden worden. Caſſel, 8.*

K. W. NOSENS *Abhandlung von Mennigbrennen, beſonders in Deutſchland. M. K. Nürnberg, 8.*

Dictionnaire hiſtorique et géographique de la Province de Brétagne; dedié à la Nation Brétonne par M. OGE'E. à Nantes et Paris, Tome II. 4. maj.

(Reliqua proxime.)

Con-

Contenta in hac parte.

I. Acta medicorum suecicorum, Tom. I. - - p. 387
II. CH. FR. REVSS primae lineae encyclopaediae medicae p. 391
III. ED. SANDIFORT anatome infantis cerebro destituti p. 395
IV. ADOLPH. MURRAY diss. in gangraenam scroti obseruatio p. 396
V. IO. CHRIST. TRAVG. SCHLEGEL collectio opuscull. selectorum ad medicinam forensem. Vol. I. - p. 398
VI. First lines of the practice of Physic etc. by WILL. CULLEN - - p. 399
VII. Dissertations on select subject in chemistry by MARTIN WALL - - p. 405
VIII. *Versuche mit Quecksilber von* I. PRICE - p. 407
IX. *Abhandlung über die Bereitung des Brechweinsteins von* I. G. A. HÖPFNER - - p. 411
X. ROEDERER et WAGLER tractatus de morbo mucoso, editus ab H. A. WRISBERG - - p. 414
XI. *Beobachtungen der epidemischen Krankheiten von* L. F. B. LENTIN - p. 417
XII. (*Vden*) *Magazin für die gerichtl. Arzneykunde und medicinische Polizey* - - p. 420
XIII. Gazette de Santé *von* IO. H. RAHN - - p. 423
XIV. *Aufsätze aus der gerichtl. Arzneywissenschaft von* I. T. PYL. *Erste Sammlung* - - p. 426
XV. IO. DAN. METZGERS *Grundriss der Physiologie* - p. 429
XVI. De limitandis laudibus moschi, auctore B. L. TRALLES p. 434
XVII. PETR. I. VASTAPANI de china china in synochis p. 439
XVIII. WENC. TRNKA DE KRZOWIZ, historia febris hecticae - - - p. 442
XIX. ERN. ANT. NICOLAI *Sammlung von Beobachtungen* etc. - p. 447
XX. Nouveaux Mémoires de l' Academie de Dijon. Premier semestre. - - - p. 452
XXI. PLATTNERI institutiones chirurgiae rationalis, edidit CAR. CHR. KRAUSE - - p. 462
XXII. Vroedkundige Oeffenschool door IACOBS - p. 469
XXIII. De cholelithis obseruationes D. HENR. FRID. DELIUS - - - - p. 479
XXIV. THUNBERGII diss. nouas insectorum species sistens Pars I. II. - - - p. 483
XXV. I. G. WALLERIVS tal, om nödig jämförelse emellan de chemiska Vndersökningar och Naturens werkningar - - - p. 495
XXVI. G. MERVLLA riflessioni sulla natura, cagione e cura dei cancri - - - p. 498
XXVII. *Medicinisch-praktische Beobachtungen, erste Samml. von* Dr. HEINR. FEL. PAULIZKI - p. 508
XXVIII. Practical observations on venereal complaints by I. SCHWEDIAVER - - p. 515
XXIX. DE MEZA Compendium medicum practicum Vol. I. II. III. - - - p. 526
XXX. E. G. BALDINGERI selecta doctorum virorum opuscula, in quibus HIPPOCRATES explicatur - p. 532
XXXI. Noua physico-medica - - - p. 541
XXXII. Continuatio indicis scriptorum physico-medicorum, quae anno 1779 prodierunt - - p. 558

